

Hrvatska riječ

Informativno-politički tjednik, izlazio od 1945. do 1956., obnovljen 2003.

ISSN 1451-4257

SUBOTICA, 16. RUJNA 2005. * CIJENA 35 DINARA * BROJ 136

Intervju:
Bela Duranci

TEMA BROJA: SONTA, SELO KOJE SIROMAŠI, I MATERIJALNO I DUHOVNO

kolpa-san®

KUPATILA

stvorena za uživanje
i za ponos

sanitarija i pločice, kade, tuš kade, tuš kabine,
saune, masažni sistemi-vodeni i vazdušni,
bazeni za masažu, nameštaj za kupatila,
ugradni vodokotlići i kupatilska galanterija

Banijska 2, SUBOTICA (u poslovnom centru preko puta FB "PARTIZAN"),

Tel: 024/ 547-274 , 547-886

Novi Sad - Rumenački put 11; 021/518-091

Beograd - Lješka 4; 011/354-8063

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«,
Trg Cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica**UPRAVNI ODBOR:**Lazar Baraković (predsjednik), Dušica Dulić,
Zdenko Đaković, dr. Marija P. Matarić,
Pavle Pejčić, Dražen Prčić, Zvonko Sarić,
Stipan Stantić, Zvonko Tadijan**DIREKTOR I****V. D. ODGOVORNOG UREDNIKA:**

Zvonimir Perušić

POMOĆNICA I ZAMJENICA**ODGOVORNOG UREDNIKA:**

Dušica Dulić

REDAKCIJA:Ivan Andrašić (Podunavlje),
Davor Bašić Palković (glazba i kazalište),
Jasminka Dulić (politika),
Dražen Prčić (sport i zabava),
Zdenko Samaržija (povijest),
Zvonko Sarić (kultura),
Nada Sudarević (fotografije),
Željka Vukov (društvo),
Jelena Ademi (tehnički prijelom)**TEHNIČKI UREDNIK:**

Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA:Zdenka Sudarević
Ljubica Vujković Lamić**LEKTORICA:** Katarina Vasiljčuk**KOREKTOR:** Mirko Kopunović**TELEFON:** ++381 24/55-33-55
++381 24/55-15-78**ŽIRO RAČUN:** 355-1023208-69**E-MAIL:** hrvatskarijec@tippnet.co.yu**WEB:** www.hrvatskarijec.co.yu**TISAK:** »Dnevnik« Holding, Novi Sad,
»Dnevnik« ŠtamparijaList je registriran kod Tajništva za informiranje
Skupštine AP Vojvodine pod rednim brojem 73.List je oporezovan PDV-om od 8 posto, po
Službenom glasniku broj 140 od 1. siječnja 2005.

Sretan početak!

Vojvođansko je kulturno nebo ovih dana dopunjeno još jednom hrvatskom zvjezdicom. U Novom Sadu je, naime, osnovano Hrvatsko kulturno-umjetničko prosvjetno društvo »Stanislav Preprek«, te je time broj udruga s hrvatskim predznakom u ovoj zemlji sada već preko trideset.

Brojnost hrvatskih udruga je od značaja za zajednicu, jer svjedoči, a još će više svjedočiti u budućnosti, o prisutnosti Hrvata na ovim prostorima. Za novosadske Hrvate, Hrvate u »Srpskoj Ateni«, gdje radikali čvrsto drže vlast, i to ne prvi puta, ovo bi trebao biti poticaj za početak organiziranog bavljenja hrvatskim nacionalnim identitetom. Grad je to u kojemu živi oko 6000 deklariranih Hrvata, a kojih je zapravo vjerojatno i više, samo se drugačije izjašnjavaju.

U koliko će mjeri novoosnovano Društvo uspjeti okupiti novosadske Hrvate, ovisi prvenstveno o samim članovima i njihovome vodstvu. Amaterizam danas nije na cijeni, a taj se posao gotovo i ne može obavljati drugačije nego amaterski, dakako u smislu neplaćenog rada, a ne u smislu neodgovornog i nestručnog djelovanja.

Način na koji se postavljaju ciljevi kulturno-umjetničkih ili kulturno-prosvjetnih društava određuje karakter njihovog postojanja i funkcioniranja. Očuvanje, razvoj, unapređenje u promoviranje hrvatskog manjinskog nacionalnog identiteta jedini je smisao osnivanja i egzistiranja ovakvih društava. I, posebno vrijedi istaknuti, ova se ocjena ne odnosi samo na rečenicu koju će sadržavati statut ili napisano programsko načelo društva, nego je ona suština javnog djelovanja bilo koje hrvatske udruge. Svakako se hrvatsko društvo mora baviti hrvatskim identitetom, jer ako nije tako, onda ono nema razloga postojati. Lijepo je i potrebno širiti međusobnu povezanost i isprepletenost različitih nacionalnih kultura, ali ako hrvatska društva rade samo to, zanemarujući identitet vlastite zajednice, tko će onda raditi ono zbog čega su ta društva osnovana?

Nije se jednom dogodilo da pojedina hrvatska društva na gostovanjima ili na svom terenu predstavljaju sve, samo ne vrijednosti vlastitog naroda. Ili najmanje vlastitog naroda. Za neke bi se čak moglo, bez velikog rizika pogreške, lako ustvrditi da postoje samo radi novca, ili osobne promidžbe pojedinaca u vrhu upravljačke strukture tih društava.

Nova hrvatska udruga, HKUPD »Stanislav Preprek«, svoju budućnost treba graditi, ugledajući se na »starije kolege« koje godinama, a neki već i desetljećima, njeguju upravo hrvatski nacionalni identitet i činili su to čak i u najtežim vremenima. Ako bude tako, svakako će i »Preprek« imati podršku zajednice. Jer, ima i onih društava nad čijim bi se smislom postojanja zapravo trebalo zamisliti.

Z. P.

I najveći grad u Vojvodini dobio hrvatsku udrugu: Novi Sad

ČETVRTAK, 8. 9.

Optimist

Potpredsjednik Vlade Srbije Miroljub Labus kaže kako će 6. revizija aranžmana s MMF-om biti uspješno završena, a da će pregovori sa EU početi 10. listopada.

Konačnu odluku o početku pregovora o zaključenju sporazuma o Stabilizaciji i pridruživanju EU donijet će ministri vanjskih poslova EU 3. listopada. Međutim, MMF je priopćio kako ne vidi mogućnost da Srbija uspješno završi program s tim fondom jer u dogovorenom roku nije sprovedena reforma mirovinskog sustava i nije počela prodaja dvije rafinerije.

Zamagljivanje

Obitelji 16 djelatnika RTS-a koji su poginuli u bombardiranju NATO-a, 1999., žestoko su reagirale na dodjelu odličja poginulima. U priopćenju obitelji nastradalih navodi se kako ideja vlasti da posthumno odlikuje djelatnike RTS-a predstavlja i »nastojanje da osnovno pitanje krivice, odgovornosti zločinaca i moralnog ozdravljenja nacije, kao i svih prethodnih godina, zamagli i ostavi bez odgovora«. Predsjednik SiCG Svetozar Marović posthumno je odlikovao 16 djelatnika RTS-a Ordenom rada »za odgovorno, savjesno i profesionalno obavljanje radnih zadataka, pri čemu su izgubili život u zračnom napadu NATO-a u travnju 1999. godine«.

PETAK, 9. 9.

Susret

Predsjednik SiCG Svetozar Marović razgovarao je s poglavarom Rimokatoličke crkve Benediktom XVI., u papskoj rezidenciji nadomak Rima. Marović je kazao kako je u razgovoru s papom naglašena važnost »međuvjerske komunikacije i susreta« i dodao kako pravoslavna i katolička crkva imaju »dobre odnose na svim poljima, o kojima se manje govori u javnosti«. »Posebno je važno i simbolički, dolaskom pape u SiCG, kada se za to stvore uvjeti, a radimo na tome da se ti uvjeti stvore što prije, potvrditi ono što zaista jeste zainteresiranost Svete stolice za ukupnu situaciju kod nas. Jer, Svetoj stolici možemo zahvaliti i za brigu i zaštitu pravoslavnih spomenika na Kosovu, kao i povodom slučaja episkopa Jovana u Makedoniji«, rekao je Marović.

Privatizacija

Tajnik za međunarodne odnose u vladi Vojvodine Predrag Grgić potvrdio je kako je zagrebačka kompanija Agrokor otkupila većinski paket od 67 posto akcija zrenjaninske industrije ulja Dijamant u vrijednosti od 30 miliona eura. »Jedan od direktora 'Agrokora' Ljerk Puljić mi je u razgovoru početkom ovoga tjedna potvrdila kako je to urađeno za 30 milijuna eura i kako to poduzeće planira otkupiti kompletan paket akcija za još 20 milijuna eura«, kazao je Grgić. Prema njegovim riječima, »Agrokor« namjerava i izgraditi veliki distribucijski centar u Zrenjaninu, modernizirati proizvodnju majoneza i margarina i zakupiti 15.000 hektara banatskih oranica na kojima bi se uzgajala sirovina za proizvodnju.

SUBOTA, 10. 9.

Popuštanje

Glavna tužiteljica Haškog suda Carla Del Ponte upitana hoće li inzistirati da Hrvatska izruči optuženoga generala Antu Gotovinu, kao uvjet

Zahvaljujući donaciji Grada Zagreba

**Dacima na hrvatskom
podijeljeni udžbenici.....9**

U Novom Sadu osnovano hrvatsko društvo

**HKUPD »Stanislav Preprek«
počinje s radom.....13**

Hrvati u Bačkoj

Subotica, hrvatska Atena.....14,15

Stipan Šarčević, zemljodjelac iz Verušića

Uvijek se može bolje.....20

Sprovod vlč. Ivana Prčića

Posljednji oproštaj.....26, 27

Vinkovačke jeseni

Ajmo, diko, na veliko sijelo.....44-46

za njezinu pozitivnu ocjenu, Del Ponte je rekla: Naravno, rezultat pune suradnje jest da imamo indikaciju o mjestu gdje se nalazi Ante Gotovina, a najbolje rješenje bilo bi da Gotovina bude izručen. Međutim, izručenje Gotovine nije uvjet koji postavljamo Hrvat-skoj, uvjet je puna suradnja s nama.

Predsjednik Hrvatske stranke prava (HSP) Anto Đapić izjavio je u Osi-jeku kako takve izjave potvrđuju da je riječ o pokušaju pojedinih zema-lja EU da se Hrvatsku što je moguće dulje drži izvan početka pregovo-ra, kako bi je se pokušalo staviti u paket s jugoistočnom Europom ili čak i s Turskom.

Prijave

Predsjednik Liberalno-demokratske frakcije Čedomir Jovanović najavio je kako će podnijeti kaznene prijave protiv premijera Vojislava Koštuni-ce, ministara pravde i policije Zorana Stojkovića i Dragana Jočića, zbog toga što je »optužnica protiv njega kreirana bez istrage i na temelju izja-ve jednog zatvorskog čuvara«.

NEDJELJA, 11. 9.

Derbi

Zamjenik načelnika zagrebačke policije Dubravko Novak ustvrdio je kako je policija zadovoljna sigurnosnom situacijom prije, za vrijeme i poslije utakmice Dinamo-Hajduk koju je osiguravalo tisuću policajaca i tristotinjak redara. Prema podacima s kojima raspolaže zagrebačka poli-cija, prije, za vrijeme i poslije utakmice uhićena su 82 navijača (38 do-maćih i 44 gostujućih) i to zbog narušavanja javnog reda i mira, alkoho-liziranosti, posjedovanja droge (11 pripadnika Torcide i jedan Bad Blue Boys), drvenih palica i kamenja, te iz preventivnih razloga. Sukobi s po-licijom nisu zabilježeni, a nije ozli-jeden niti jedan građanin. Nastradalo je, pak, šest tramvaja koji su ostali bez stakala i oplata. Inače, trošak po-licijskog osiguranja ovakvih sport-skih susreta iznosi između 800.000 i milijun kuna.

Dramatično

Situacija u srpskom gospodarstvu je dramatična, ocijenio je Poslovni savjet Gospodarske komore Srbije (PKS). Srbija je rekorder u Europi, ali po inflaciji. Dok su cijene na malo u zemljama u okruženju skočile za oko dva posto, u Srbiji je za osam mjeseci inflacija dostigla 10,6 po-sto. »Realne zarade su za 7,6 posto manje od plaća u prosincu 2004. go-dine i koji god ekonomski indikator uzmete analizirati i usporediti ne samo u odnosu na ranije razdoblje nego i u odnosu na zemlje u okruženju vidite kako gospodarstvo ide lošim putem«, kaže Slobodan Milosavljević, predsjednik PKS. Zbog toga je Poslovni savjet pozvao premijera na sastanak i zatražio žurno donošenje Nacionalne strategija gospodarskog razvoja Srbije.

PONEDJELJAK, 12. 9.

Tražen

Ministarstvo pravosuđa RH uskoro će au-stralskim vlastima uputiti izmijenjenu molbu za izručenjem Antuna Gudelj, osuđenog pa pomilovanog zbog ubojstva načelnika osječke policije Josipa Reihl-Kira 1991., jer Gudelj živi u Australiji i ima tamošnje državljanstvo.

Gudelj je 1994. u odsutnosti osuđen na 20 godina zatvora zbog uboj-stva načelnika osječke Policijske uprave Josipa Reihl-Kira, dopredsjed-

nika tadašnjega Izvršnog vijeća Općine Osijek Gorana Zobundžije i vi-jećnika Skupštine općine Osijek Milana Kneževića, te zbog pokušaja ubojstva predsjednika Mjesne zajednice »Tenja« Mirka Tubića.

Gudelj je kao pripadnik pričuvnog sastava policije 1. srpnja 1991. ispa-lio 30 hitaca na automobil u kojem su bili Reihl-Kir, Knežević, Zo-bundžija i Tubić, a koji su se vozili prema Tenji na pregovore s pobu-njenim Srbima oko normalizacije odnosa.

Ponovno

Pred sudskim vijećem za ratne zločine Županijskog suda u Splitu počelo je ponovljeno suđenje osmorici bivših vojnih policajaca op-tuženih za ratni zločin nad civilima 1992.

u vojno istražnom centru Lora u Splitu, koji su u prvom postupku prije tri godine oslobođeni optužbe. Zbog velikog zanimanja javnosti i po-novljeno suđenje za ratni zločin protiv civila održavat će se u velikoj dvorani splitskog Županijskog suda, a zbog pojačanih mjera sigurnosti i sprječavanja mogućih izgređa, četvorica optuženika u sudnicu će biti dovođeni podzemnim tunelom od zgrade Policijske uprave u neposred-nom susjedstvu. Taj tunel do sada nikada nije korišten.

UTORAK, 13. 9.

Ponosan

Glasnogovornica Haškog tribunala Florance Artman kaže kako Dragan Vasiljković, poznatiji kao Kape-tan Dragan trenutačno nema status pred tim sudom. »On je ranije imao status osumnjičenog, i to je znao kad je došao svjedočiti. Vasiljković je bio pod istra-gom, ali je Tužiteljstvo odustalo od toga jer nije imalo vremena završiti istragu zbog skraćanja man-data. Ime Kapetana Dragana nije bilo na popisu

glavnih ciljeva Haškog tribunala«, rekla je Florans Artman za Građan-ski list, ali nije željela reći za koje je zločine bio sumnjičen.

Nekadašnji glavni trener vojnih vještina Srba u Hrvatskoj, sada živi pod imenom Denijel Sniden u Pertu u Australiji gdje radi kao instruktor golfa. »Veoma sam ponosan na to. Mislim da bi svaki Australijanc tre-bao biti ponosan na ono što sam ja tamo radio«, kaže Vasiljković.

Specifični

Srbija i Crna Gora je jedina zemlja na svijetu koju na svečanom 60. za-sjedanju Opće skupštine UN ne predvodi ni predsjednik države niti pre-mijer, već ministar vanjskih poslova, a k tome će to će biti jedina ze-mlja koju će predstavljati dva izaslanstva, srbijansko i crnogorsko, koja će imati dva govora i obrađivati dvije teme te imati odvojene susrete. Nakon što je, bez posebnog objašnjenja, predsjednik državne zajednice Srbije i Crne Gore Svetozar Marović, odbio predvoditi zajedničko iza-slanstvo SiCG na svečanu sjednicu Opće skupštine UN u New Yorku, nespornosti koji već dulje traju na relaciji Podgorica-Beograd pojačali su se.

SRIJEDA, 14. 9.

Predaja

Bosanski Srbin Sredoje Lukić dragovoljno se predao vlastima Republi-ke Srpske (RS) a u Den Haag će otputovati u srijedu, javljaju beograd-ski mediji. Njegova predaja je rezultat suradnje službi sigurnosti RS i Republike Srbije, a u Haag će otputovati iz Republike Srpske. Optužnica ICTY protiv Sredoja Lukića se odnosi na zločine nad Muslimanima u Višegradu. Optužnica ga tereti za zločine protiv čovječnosti i za kršenja zakona i običaja ratovanja. Zajedno s rođakom Milanom Lukićem i Mitrom Vasiljevićem Sredoje Lukić je bio pripadnik paravojne skupine koja se često spominjala pod nazivima »Bjeli orlovi« i »Osvetnici«.

PREKO STRUGA DO MILIJARDI

Tako ni sada nisam siguran da ćemo ikad saznati što se stvarno događalo s kompanijom 'Mile Dragić' i kako je čovjek od jednog struga stigao do stotina milijuna eura. To je poput one priče kako se od gajbice piva stiže do milijardera. **Miroslav Hadžić**, direktor beogradskog Centra za civilno-vojne odnose, *Gradanski list*, 10. rujna

TRI SLABOSTI MOGA HRVOJA

Moj sin Hrvoje ima slabosti: brz je na novčaniku, šaki i šlicu. **Zlata Petrač**, aktivistica LS-a, *Nacional*, 6. rujna

ISPAŠTAMO ZBOG VODA

Imam slavu, novac, obitelj i prijatelje, ali me tišti to što moja zemlja i moj narod nemaju mogućnost živjeti normalno. Da imam i to, bio bih najsretniji čovjek na planetu. Vidim ogroman neispunjeni potencijal u našoj zemlji, kod naših ljudi. Ne želim reći da smo pametniji od ostalih naroda u regiji, ali smo barem u rangu s njima. Ispaštamo zbog ljudi koji vode ovu zemlju. **Vlade Divac**, košarkaš, *Politika*, 9. rujna

VOJVODINA I KOSOVO BEZ VEZE

Nikako se ne trebaju dovoditi u vezu Vojvodina i Kosovo, jer tu nema nikakve podudarnosti. Svaka paralela je besmislena. Nitko, pa čak ni radikali, više ne optužuje pokrajinsku administraciju da se zalaže za ideje o republici Vojvodini, ili nečemu sličnom. Tvrdim da danas ne postoji nijedna relevantna, pa čak ni irelevantna politička grupacija u Vojvodini, koja se zalaže za njeno odcjepljenje. **Bojan Pajtić**, predsjednik Izvršnog vijeća APV, *Dnevnik*, 11. rujna

TRI SIROČIĆA

Doista, sve su te tri oružane formacije nastale od blagogopčivše Jugoslavenske narodne armije 1992. Prva se – pod naletom Hrvatske vojske u operaciji Oluja u kolovozu 1995. – raspala Srpska vojska Krajine. Ni Vojska Jugoslavije više ne postoji: po potpisivanju Beogradskog sporazuma 2003., preimenovana je u Vojsku Srbije i Crne Gore, a hoće li to i koliko ostati, nitko ne može sa sigurnošću reći. Konačno, ovih je dana prestala postojati i Vojska Republike Srpske – ukinuta je na zahtjev međunarodnih protektora u Bosni i Hercegovini, odlukom Skupštine Republike Srpske; njeno ljudstvo i resursi pak bit će uključeni u jedinstvene bosanskohercegovačke oružane snage. Što reći, sva tri siročića JNA nisu preživjela ni do puberteta. **Filip Švarn**, novinar, *Vreme*, 8. rujna

MOŽE LJEPŠI, MOŽE LI I STARIJI?

Gdje je udario tsunami? Jedva se tko sjeća. Ali svi znaju gdje je udarila Katrina. Indo-nezijski arhipelag, to je nigdje. New Orleans je mitsko mjesto, svugdje i nigdje. Takva se mjesta teško daju izmjestiti. Gradonačelnik (zabilježimo njegovo ime: Ray Nagin; u prilici goleme vodurine nije se zasad izjasnio koliko duboko može roniti na dah), sada ohrabruje: »Sagradit ćemo iznova grad, još ljepši«. Teško da New Orleans može biti ljepši od sebe samoga. A sigurno je da se neće moći sagraditi grad još stariji, kao što to nije uspjelo ni u slučaju mostarske čuprije. **Slobodan Šnajder**, književnik, *Novi list*, 10. rujna

ŠTO JE BABI MILO...

O događaju od 11. rujna 2001. čuo sam mnoge teorije. I to je uvijek tako, kad se dogodi jedna tako velika nesreća plasiraju se »teorije zavjere« u kojima su Amerikanci, po pravilu, najpokvareniji. A ušima našeg svijeta kao da prija ta teorija. U takve stvari ne vjerujem, jer ne postoji nijedan ozbiljan dokaz za to, niti postoji bilo kakvo racionalno objašnjenje za priče da su Amerikanci sami sebe bombardirali. Zamislite najveću svjetsku silu koja namjerno slabi sebe?! To je toliko besmisleno da su i neke knjige na tu temu pisane, a i pisane su i tiskane samo da bi se dobro prodale. A ljudi se često povuku za onim što bi željeli da je istina, a ne za onim što se doista dogodilo. **Zoran Dragišić**, s Fakulteta civilne obrane u Beogradu, *Dnevnik*, 11. rujna

ODRŽAVANJE KAOSA

U tehnologiji održavanja kaotičnog stanja važno mjesto imaju Kosovo, sukobi s okolicom (Crna Gora, Makedonija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina), kao izgovor za »odlaganje« uspostavljanja jasnih okvira vlasti. Tobože, bez jasnih granica i pune suverenosti nema države, pa se zato i odlaže donošenje novog ustava. **Nebojša Popov**, profesor fakulteta, *Republika*, rujna 2005.

Dujizmi

- ✓ *Nebeski narod ne radi ništa površno;*
- ✓ *Veže me sloboda mišljenja;*
- ✓ *Kada govori istinu, on ne valja.*

Dujo Runje

Što je zajedničko Srbiji i Iraku

Pomutnja u traganju za novim identitetom

Zašto pisati o Iraku? Zar nema vitalnijih i važnijih problema za Vojvodinu, od pokušaja da joj se oduzmu prihodi od njenih autocesta, da joj se uništi naftna industrija ili da se njeni poljodjelci ponovno opljačkaju cijenom pšenice koja im se nudi?

Nedavno, krajem kolovoza, u posjetu Skupštini AP Vojvodine bilo je izaslanstvo iračkih žena. Slušajući kako govore o problemima njihove zemlje, a prije svega o još jednom odlaganju donošenja novog iračkog ustava, sjetio sam se dojmova iz svog svibanjskog boravaka u ovoj zemlji i asocijacija koje su mi se nametale o sličnosti problema Srbije i Iraka. Ove sličnosti i iz njih proistekli problemi posljedica su autoritarne vlasti dvojice saveznika – Slobodana Miloševića i Saddama Huseina, kao i ratova koje su ova dvojica vodili. Opustošene zemlje moraju u mnogo čemu nalikovati jedna drugoj, bez obzira na sve što ih inače međusobno razlikuje.

U Iraku sam proljetos boravio na poziv Međunarodnog republikanskog instituta. Trebalo je da preko mogega posjeta političari iz Iraka steknu širu sliku o autonomnim regijama, prednostima koje one osiguravaju državi i građanima, ali i o izazovima i obvezama s kojima se susreću vlasti u autonomnim regijama, poglavito u multietničkim, multikonfesionalnim i multikulturalnim regijama. Razgovarao sam s predstavnicima političkih stranaka, kao i s predstavnicima regionalnog Parlamenta Kurdistan; u ovom Parlamentu sam održao i predavanje o Vojvodini, o njenih šest jezika koji su u službenoj uporabi, o razlikama između etničke i građanske autonomije, i o rješenjima iz španjolskog i talijanskog ustava kojima se regulira odnos središnje i pokrajinske vlasti. Bila mi je draga pažnja mojih slušatelja; nisam mogao ne usporediti je s odsustvom sluha mnogih čimbenika iz Beograda (mislim tu i na neke među onima koji se zalazu za građansku Srbiju kao za modernu i kulturnu državu) za pitanje autonomije Vojvodine. Kao da je moguće demokratizirati po svemu heterogenu Srbiju uz zadržavanje centralističke državne organizacije!

Koja su ustavna i politička pitanja zajednička Iraku i Srbiji? Ustavne rasprave u Iraku koncentrirane su na pitanja federalizacije zemlje, prevladavanja autoritarne prošlosti, sekularnog karaktera države i rodne ravnopravnosti.

Pitanje federalizacije je ključno ustavno pitanje. Na njemu stoji ili pada demokracija u višenacionalnoj i multikulturalnoj državi. Bez obzira na ogromne razlike koje skupa s upadljivim sličnostima postoje između naših zemalja, neka od rješenja koja se spominju u debatama oko iračkog ustava su u izvjesnom smislu bliska vojvođanskoj točki gledišta.

Kurdistan sada ima parlament, vladu i predsjednika. Treba imati zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast. Treba samostalno donositi odluke iz oblasti poreza, obrazovanja, socijalne politike, sigurnosti. A državna vlada treba biti zadužena za međunarodne odnose, obranu, monetarnu politiku i naftnu politiku. I u Iraku se, kao i u Srbiji, razmišlja o osnivanju novih autonomnih regija, pri čemu bi se njihov stupanj auto-

Ima smisla

uspoređivati

probleme Srbije

s iračkim.

Milošević, Šešelj

i njihovi

privremeni

Piše: Bojan Kostreš

ili dugotrajniji

saveznici napravili

su realnu osnovu

za ovakve

usporedbe svojim

uništavanjem naše

Republike

nomije razlikovao u ovisnosti o konkretnim okolnostima i potrebama.

Novi ustav Republike Srbije trebao bi oslikavati zakonodavnu i izvršnu vlast Vojvodine, kao i neke elemente sudske vlasti. Pokrajina treba imati vlastite prihode za financiranje aktivnosti koje su pod njenom nadležnošću. Autonomija u obrazovnom sustavu, zdravstvenoj zaštiti, informiranju i javnoj sigurnost jest od životnog značaja za građane Vojvodine. Važni problemi, ne samo politički, već i ustavni i pravni, jesu implementacija republičkih zakona, kao i centralizirani tijekovi novca, zajmovi, prihodi od privatizacije, dio prihoda od poreza, mirovinski fond...

Pitanja ustavne zabrane BAAS partije neodoljivo podsjećaju na inicijativu da se zabrane ekstremističke stranke koje su deset godina preko ratnohuškačke politike i izbornih prijevara vladale Srbijom.

Važno je i pitanje rasvjetljavanja zločina koji su počinjeni u minulim godinama. Irak ima mnogo Ba-tajnica i Petrovih Sela.

Pitanje sekularnog karaktera države posebno je važno u Vojvodini, kojoj ne prijeti uvođenje šerijata, ali koja je dio države u kojoj ponegdje vojnici različitih vjeroispovijesti po dužnosti prisustvuju obredima koje pravoslavni svećenici izvode po vojarnama, i gdje djeca različitih nacionalnosti pod moranje prisustvuju ritualima koje u nekim državnim školama izvode svećenici SPC na Svetog Savu.

Pitanje udjela žena u političkom životu! One čine više od polovine stanovništva Vojvodine (i Srbije) i treba ih osloboditi uloge strojeva za rađanje koju su im pokušali nametnuti ratni huškači i koja i danas postoji kao realna opasnost s obzirom na novi nalet konzervativizma. Žalosno je što u Srbiji problem rodne ravnopravnosti sve više eskalira. U Vojvodini su nakon demokratskih promjena žene uključene u politički život i u rad pokrajinskih tijela vlasti, a pokrajinska je vlada formirala tajništvo za pitanja ravnopravnosti spolova.

Ima smisla uspoređivati probleme Srbije s iračkim. Milošević, Šešelj i njihovi privremeni ili dugotrajniji saveznici napravili su realnu osnovu za ovakve usporedbe svojim uništavanjem naše Republike. Obje su zemlje sudjelovale u ratovima, obje su suočene s problemom ustavnog preustrojstva, razvijanja demokracije, izgradnje pravne države, ostvarivanja autonomija, zaštite različitih manjina i njihovog političkog predstavljanja. U obje je zemlje vidljiva pomutnja u traganju za novim identitetom poslije rušenja autoritarne vlasti. U obje se kao rješenja za bolna pitanja nude i solucije vrlo različitog smisla i potpuno oprečnih realnih posljedica.

S iračkim ženama koje su nedavno bile u Novom Sadu lako sam se sporazumio. Hoće li Beograd, glavni grad moje i naše države, imati sluha za produktivan dijalog?

**Autor je predsjednik Skupštine
Autonomne Pokrajine Vojvodine,
tekst je objavljen u Danasu 12. rujna**

Promocija jedinog lista za djecu na hrvatskome jeziku, u OŠ »Matko Vuković« u Subotici

Hrcko je naš, mi smo Hrkovi

Jedini list za djecu na hrvatskome jeziku, sve popularniji »Hrcko«, promoviran je u Osnovnoj školi »Matko Vuković« u Subotici, pred učenicima koji nastavu četvrtoga razreda pohađaju u odjelu na hrvatskom jeziku.

Promotor je bila članica uredništva »Hrcka« Katarina Čeliković, a u promociji je sudjelovala i učiteljica Ana Čavrgov, koja je također članica uredništva »Hrcka«. Svaki je đak dobio po jedan primjerak dječjeg podlistka, a po riječima Katarine Čeliković, praksa će biti da se svaki idući broj »Hrcka« promovira u nekoj od škola u kojima se nastava izvodi na hrvatskome jeziku, ili u kojoj se izučava hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture.

»Hrcko« izlazi kao podlistak tjednika »Hrvatska riječ« jednom mjesečno. Novi je broj, deveti po redu, u pripremi i njegovo se izdavanje očekuje krajem rujna.

N. S.

Novi izborni predmet prezentiran pred roditeljima u HKUD »Vladimir Nazor«

Od ove jeseni hrvatski jezik možda i u Somboru

U Somborskoj Osnovnoj školi »Bratstvo-jedinstvo« učenicima od prvog do četvrtog razreda nudi se mogućnost da u okviru izborne nastave izučavaju pred-

met Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Roditeljima i njihovoj djeci ponudeno je da se tijekom ovih dana izjasne o opredjeljenju da pohađaju sate ovog iz-

bornog predmeta čiji je sadržaj prezentiran prošloga tjedna u prostoru Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva »Vladimir Nazor«.

Najava pokrajinskog tajnika za znanost i tehnološki razvoj

Sombor treba biti sveučilišni centar

Pokrajinsko tajništvo za znanost i tehnološki razvoj najavilo je da će podržati sve inicijative da Sombor postane sveučilišni centar.

»Sombor će imati značajnu podršku da se osigura infrastruktura za budući sveučilišni centar«, kazao je pokrajinski tajnik za obrazovanje Dragoslav Petrović na konferenciji za novinare u Somboru prošloga četvrtka, 8. rujna.

On je rekao kako je Pokrajinsko tajništvo za znanost i tehnološki razvoj uputilo zahtjev da se i Somboru omogući »izgradnja osam stanova za mlade sveučilišne kadrove« iz republičkog proračuna kao što je to urađeno u nekim drugim sveučilišnim gradovima u Srbiji.

Potpora za osnivanje sveučilišta: Učiteljski fakultet u Somboru

Zahvaljujući pomoći Grada Zagreba, Generalnog konzulata RH u Subotici i HNV-a

Đacima na hrvatskom podijeljeni udžbenici

»I ovom prigodom poručujem roditeljima koji su svoju djecu upisali u odjele na hrvatskom jeziku, da su im djeca u najboljim rukama, i da njihove učiteljice puno ulažu i u sebe i u nastavu«, rekao je član Izvršnog odbora HNV-a Ivan Stipić

Svi učenici, koji nastavu pohađaju u odjelima na hrvatskom jeziku, od prvog do četvrtog razreda osnovne škole, dobili su pakete s potrebnim knjigama za ovu školsku godinu. Udžbenike su đacima svečano uručili generalni konzul Republike Hrvatske u Subotici Davor Vidiš i član Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća zadužen za obrazovanje Ivan Stipić.

»Udžbenike je osigurao Grad Zagreb, uz trud i nesebičnu pomoć generalnog konzula Davora Vidiša«, rekao je Ivan Stipić djeci i njihovim roditeljima, koji su se u subotu okupili na prigodnoj svečanosti u velikoj dvorani HKC »Bunjevačko kolo«. »I ovom prigodom poručujem roditeljima koji su svoju djecu upisali u odjele na hrvatskom jeziku, da su im djeca u najboljim ru-

Korak ka besplatnom školovanju: podjela udžbenika

Za svakog bez iznimke: djeca iz hrvatskih odjela u HKC »Bunjevačko kolo«

kama, i da njihove učiteljice puno ulažu i u sebe i u nastavu.«

Udžbenici, koji su ove, kao i prethodnih godina, besplatno podijeljeni đacima su iz predmeta Hrvatski jezik, Matematika, Priroda i društvo, zatim Zavičajnica, Glazbena kultura, Engleski jezik i Udžbenik za tjelesni odgoj.

Pokraj udžbenika, koje je financirao Grad Zagreb, Hrvatsko nacionalno vijeće je osiguralo i 149 paketića s kompletom flomastera, po dvije žele olovke i priborom za pisanje, koje je također dobio svaki učenik.

Sreću i uspjeh u budućem školovanju djeci je prigodom svečanog uručjenja udžbenika poželio i generalni konzul Davor Vidiš.

N. S.

Sonta, selo koje stari i siromaši, kako materijalno tako i duhom

Mladi odlaze, djece sve manje

*Prvi put manje od pedeset prvaša * Žitelja manje, starosna struktura sve nepovoljnija *
Porast broja neženja * Velike migracije tijekom rata * Ekonomska iseljavanja poslije rata*

Piše: Ivan Andrašić

Prvog rujna, kad je zvono u Osnovnoj školi »Ivan Goran Kovačić« u Sonti označilo početak nove školske godine, s tugom smo mogli konstatirati kako je u dva odjela prvog razreda upisano svega 45-ero učenika, najmanje u povijesti ove škole, što je nastavak trenda opadanja učenika iz generacije u generaciju, a napose i opadanje ukupnog broja žitelja Sonte.

Ovo je selo prije dva desetljeća imalo više od sedam tisuća žitelja, danas nešto

umitno iščezava. Broj neuposlenih je u stalnom porastu, a ukoliko sagledamo mogućnosti preživljavanja od ratarstva i stočarstva »na sitno«, upitat ćemo se koliko je točna konstatacija da veliki dio Sončana živi od poljogospodarstva.

U porastu je i broj neženja. Jedan od njih, dobro zagazio u četvrto životno desetljeće, ne želeći da mu navedemo ime i prezime, tumači svoj stav glede statusa neženje:

moju generaciju.«

Većina djevojaka razmišlja drugačije. Najprivlačnija perspektiva im je u udaji za dečka iz gore spomenute elite, ili za nekoga tko živi u inozemstvu. Kako su oni malobrojni, u Sonti je sve manje vjenčanja. Od 40-50 iz osamdesetih godina, u Sonti se danas sklopi svega sedam-osam brakova godišnje.

Djevojka koja je uspjela otići zauvijek kaže nam: »Nemojte mi navoditi ime, ne bih željela kod prijateljica imati neugodnosti zbog istine. Ja sam svojedobno otišla u inozemstvo na sezonski rad, gdje sam i upoznala današnjeg supruga. Koliko zbog ljubavi, toliko i zbog praktičkih razloga, udala sam se za njega. Satisfakcija mi je život u normalnoj sredini, gdje se i ne razmišlja o plaćanju računa za struju ili o kupovini dječje odjeće, kao o nekom ozbiljnom trošku. U inozemstvu mi je udana i sestra, a obje pomalo pomažemo roditeljima. Mi smo prebrinule svoje egzistencijalne probleme, a dobro znam kako većina mojih neudanih prijateljica iz Sonte sanja o takovoj mogućnosti.«

ODLAZAK BEZ POVRATKA: Ljetos je u Sonti bilo nekoliko obitelji iz Kanade, bivših Sončana, iseljenih u vrijeme kad je rat već kucao na vrata ovih prostora. *Mari-na*, žena koja odaje dojam bezbrižne osobe, priča za HR:

»Muž i ja smo, iako s fakultetskom izobrazbom, u ozračju narastajućega nacionalizma i prijeteće ekonomske bijede, ovdje bili bez ikakve profesionalne perspektive. Objeručke smo prihvatili prigodu za iseljavanje u Kanadu. Otišli smo s jednim djetetom, tamo nam se rodilo i drugo. Oboje smo se dokazali u svojim strukama, dobro zarađujemo bez pritiska i brige za egzistenciju. Mnogi me ovih dana pitaju o nostalgiji, patriotizmu i slično. Ma, to su sve sentimentalne gluposti. Sretna sam ta-

Neslavan rekord, svega 45 prvaša: OŠ »Ivan Goran Kovačić« u Sonti

manje od pet tisuća. Uz prosjek od 44 godine sve je nepovoljnija i starosna struktura pučanstva.

EKONOMSKI JAZ: Socijalni status većine Sončana je na sve nižoj razini, sve je uočljivija razlika između malobrojne nove elite i žitelja koji su jako blizu granice iza koje je kategorija sirotinje. Nekada najbrojnija srednja klasa, koja je živjela lagodno, ali bez aspiracija na bogaćenje, ne-

»Od svršetka srednje škole do danas u radnu knjižicu nisam upisao niti dana staža. Povremeni rad na crno u 'Macom'-u ili poneka nadnica u poljodjelstvu nisu rješenje. Da se ženim, da dovedim suprugu a danas sutra i eventualno dijete, na očevu jednu mirovinu, koja je jedini stalan prihod u kući, ne pada mi na pamet. Jedino bih želio otići, bilo kuda van granica ove zemlje, u kojoj ne vidim nikakve budućnosti za

mo gdje mogu normalno živjeti, raditi ono za šta sam se obrazovala, ne brinuti o budućnosti obitelji. Lijepo je nakon tolikih godina iznova vidjeti Sontu, Sombor, sve one drage osobe s kojima sam se i ranije viđala. Samo iznenadilo me je to što vam iz pogleda zrače brige i problemi, što je nestao sav onaj smijeh i razdraganost iz kasnih osamdesetih godina. Mislim da bih se jako teško privikla na život u sustavu krajnje poremećenih vrijednosti koje sam prvo zamijetila po dolasku u Vojvodinu.»

Veliki broj obitelji, a isto tako i jedinki, ratni vjetrovi devedesetih odveli su u susjednu Hrvatsku. Neki su zamijenili kuće i otišli, a manji je dio sav imetak ponio u putnoj torbi. Crna kob Sončana bila je blizina mosta Bogojevo-Erdut, glavne spojnice Srbije i istočne Slavonije. Na terenima oko mosta bile su stacionirane postrojbe u raznim odorama. Bančenja, pijančenja, nasilništvo, bile su svakodnevne pojave. Sončani su bili izloženi svakojakim pritiscima, kako psihološkim, tako i tjelesnim. Nasilno odvođenje *Stevana Đurkova*, koji je i danas na popisu nestalih, upucavanje *Antuna Silađeva* i tjelesno i psihičko maltretiranje *Mate Horvata* na njihovom radnom mjestu od strane uniformiranih osoba, privođenje u policiju članova Mjesnog odbora DSHV-a, telefonske prijetnje i pritisci na mnoge viđenije Sončane, širili su ozračje straha, i to onog najprizemnijeg, straha za tjelesni opstanak, straha za goli život.

PAMTE SE ŠENLUČENJA: Sve je kulminiralo za Sv. Lovru, sončanski velikokirbaj 1995. godine. Ulicama sela protutnjala je razularena skupina osoba, kojih se gnušaju poštene Apatinci i Prigrevčani. Siđevali su udarci, rušile se tezge i štandovi kojima su se oduvijek radovali oni najmlađi. Nije bio zaobiđen nitko tko im se našao na putu, bez obzira na dob i spol. Šenlučilo se i tuklo, pucalo se iz kratkih i dugih cijevi. Pucalo se u zrak, ali pucalo se. Domaća policija nije odreagirala, op-hodnja kao da je u zemlju propala. Red je zavela interventna postrojba policije pri-došla iz Sombora.

Dodatnu napetost izazvao je stav pojedina iz redova tzv. patriotskih snaga prigodom dolaska izbjeglica poslije Oluje, koji su glasno propagirali ideje o slanju sončanskih Hrvata u kuće onih koji su došli. Zahvaljujući smirenosti i trezvenosti utjecajnih pojedinaca, kako iz tadašnje vlasti, tako i iz puka, do realizacije nije došlo. No, mnogi su podlegli pritiscima, iseljavanja su se pojačala, tako da je, po neslužbenim

izvorima, iz Sonte devedesetih godina iselilo oko tisuću i pol žitelja hrvatske nacionalnosti, a nitko se od njih ni do danas nije vratio, niti to namjerava. Odlasci su evidentni i danas, ali u manjem obujmu. Ne bježi se od rata, od vojske, bježi se od siromaštva. Bježi se bilo kud, prvotno u Hrvatsku, gdje je već zamjetan broj mladih Sončana na školovanju, a posljednjih godina i na radu.

takvim rezonom slabe svoju nacionalnu zajednicu u domicilnoj državi, nije ih briga za perspektivu Sonte, njihova su razmišljanja okrenuta osobnom trošenju bolje sutrašnjice.

I njihova će djeca jednoga dana posjećivati Sontu za Kirbaj, Grožđe-bal i Šokačko veče, običi će grobove predaka i to će biti sve od njihove pripadnosti rodnom selu svojih roditelja. A Sonta stari,

Jedno od najznačajnijih mjesta okupljanja: Crkva u Sonti

Sve više mladih nogometaša nastoji otići u neki od slavonskih klubova, tražeći u Hrvatskoj perspektivu putem sporta. Ta mladost nastoji otići da se ne vrati, nastoji pro-naći bolje osobno sutra. Nije ih briga što

Sonta siromaši materijalno i duhom. Broj prvaša iz prvih redova, ukoliko ne dođe do drastičnih promjena i dalje će se smanjivati iz generacije u generaciju. Do kad?

I pokraj smanjenja ukupnog broja djece u Sonti

Veće zanimanje za hrvatski jezik

*»Ljetos na seminaru nije bilo mjesta za nastavnika iz Sonte, a u našoj školi se zbog povećanog zanimanja djece za ovaj predmet već sad javlja problem preopterećenosti nastavnice«, kaže ravnatelj škole u Sonti Zvonko Tadijan * »Zainteresiranu osobu imamo, pa umjesto da se na seminaru nađe mjesta za nju, našlo se za nastavnike iz mjesta u kojima ni ove godine hrvatskog jezika, niti kao izbornoga predmeta, nema«*

Piše: Ivan Andrašić

SONTA – Iako je broj upisanih učenika u prve razrede Osnovne škole »Ivan Goran Kovačić« u Sonti manji nego prošle školske godine, zanimanje među učenicima za hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture je povećano.

Za prvi izborni predmet u alternaciji s hrvatskim ponuđen je sat čuvara prirode, a za drugi vjeronauka i građanski odgoj. Od 45 učenika, upisanih u dva odjela prvog razreda, njih 26, ili 59,9 posto su hrvatske nacionalnosti. Za hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture opredijelilo se 18 učenika, a za rimokatoličku vjeronauku 26-ero.

Ravnatelj škole **Zvonka Tadijana** brine stalno smanjenje ukupnog broja djece:

»Broj upisanih učenika permanentno opada, što je podatak koji bi nas trebao jako zabrinuti. Nisu nam potrebni ni ratovi, niti bilo kakve katastrofe, bijela kuga nas ubija sporo, ali sustavno. Brine me i to što se smanjuje i postotak Hrvata među djecom. Razlozi vjerojatno postoje, a ja ih vidim u velikoj migraciji mlađeg dijela sončanske populacije, koja u drugim sredinama, poglavito u Hrvatskoj, traži svoju budućnost. Iako po zakonu imamo pravo na formiranje odjela na hrvatskom jeziku, tu mogućnost još nismo iskoristili. Mišljenja sam, a to je i stav velike većine roditelja, da u našem okruženju još nisu sazreli uvjeti za ovaj oblik izobrazbe. Uput-

Sonta zaslužuje bolji tretman hrvatske zajednice:
Kata Tadijan i Zvonko Tadijan

nije je sačekati da se neki odnosi na relaciji Zagreb-Beograd iskristaliziraju, da srbijska Vlada donese precizna sustavna rješenja u oblasti izobrazbe nacionalnih manjina, a mi da do tad, korak po korak, pripremimo teren i spremni dočekamo njihovu primjenu. Stvaranost nam daje za pra-

vo, jer prije dvije godine, u prvoj generaciji koja je u Sonti učila hrvatski imali smo šestoro učenika, lani 13 a ove godine 18, iako se iz godine u godinu smanjuje i broj upisanih učenika i postotak Hrvata. Nadam se da radimo ispravno i da ćemo svako rješenje dočeka-ti spremni«, kaže za HR Zvonko Tadijan i iznosi još jedan problem: »Mislim i da je u HNV-u napravljena greška glede edukacije nastavnika hrvatskog jezika. Ljetos na seminaru nije bilo mjesta za nastavnika iz Sonte, a u našoj školi se zbog povećanog zanimanja djece za ovaj predmet već sad javlja problem preopterećenosti nastavnice **Kate Tadijan** i potrebe angažiranja još jednoga nastavnika. Zainteresiranu osobu imamo, pa umjesto da se na seminaru nađe mjesta za nju, našlo se za nastavnike iz mjesta u kojima ni ove godine hrvatskog jezika, niti kao izbornoga predmeta, nema. Nije mi jasno zbog čega svake godine moramo prosjačiti ono, što nam po nekakvoj logici treba biti ponuđeno. Ovo niti na roditelje ne djeluje stimulativno, a još kad pročitaju da su djeca iz drugih sredina, koja isto kao i naša uče hrvatski, bila i na moru, zbija treba puno diplomacije da bi se ublažila njihova ogorčenost. U nadležnim tijelima se mora dobro razmotriti ova problematika i poduzeti potrebne korake za izbjegavanje stvaranja nepotrebnih problema u našoj zajednici«, kaže Tadijan. ■

U Novom Sadu osnovano Hrvatsko kulturno-umjetničko prosvjetno društvo

HKUPD »Stanislav Preprek« počinje s radom

Za prvu predsjednicu prvog hrvatskog društva u Novom Sadu izabrana Zdenka Popov

U subotu 9. rujna održana je osnivačka skupština prvog Hrvatskog kulturno-umjetničkog prosvjetnog društva u Novom Sadu, koje je po izboru svih trinaest osnivača jednoglasno dobilo ime po značajnom umjetniku, piscu i skladatelju *Stanislavu Prepreku*.

Jedan od pokretača ideje za osnivanjem hrvatskog društva u Novom Sadu *Zdenka Popov* tijekom uvodne riječi rekla je: »Okupili smo se oko značajne ideje koja je nastala iz prirodne potrebe Hrvata u Novom Sadu za mjestom na kojemu ćemo moći djelovati u cilju očuvanja identiteta našeg naroda. Ta se ideja razvijala više mjeseci, da bi se napokon stvorila kritična masa ljudi sposobnih da pokrenu 'baru u valovito more'.«

Iako je tek održana osnivačka skupština, a zahtjev za registracijom netom predan ovlaštenim tijelima, osnivači su tijekom skupštine iskazali veliko zadovoljstvo prvog koraka k ostvarenju uspavanih želja, nade, vjere i spremnosti na akciju kako bi HKUPD »Stanislav Preprek« u Novom Sadu, dobio značajno mjesto u moru KUD-ova i time osnažio sve sunarodnjake na glasno prihvaćanje vlastitog identiteta.

Na osnivačkoj skupštini za prvu predsjednicu HKUPD »Stanislav Preprek« izabrana je *Zdenka Popov*, za potpredsjednice *Darija Vučinac* i *Dragana Popov*, članovi Predsjedništva su *Mića Čičovac*, *Branka Dačević*, *Danijela Čičovac* i *Marjan Sabljak*, dok Nadzorni odbor čine *Hana Petterski*, *Aleksandra Stančulov* i *Etel Koči*.

D. P.

Okupila ih zajednička ideja: s osnivačke skupštine

I Hrvati u Novom Sadu dobili instituciju koja će ih okupljati

Hrvati u Bačkoj (3.)

Subotica, hrvatska Atena

*Radićev politički zaokret * Pristupanje B-Š stranke HSS-u 1926. godine * Nasilje nad pristašama HSS-a*

U siječnju 1925. HRSS je po prvi puta prijavio svoje liste za izbore u somborskom, pančevačkom i bečkerečkom kotaru. HRSS-ovci su pokušali predati liste i u subotičkom kotaru, ali je sud odbacio listu. Ubrzo se vidjelo da je u pitanju bio namjerni čin državnog bojkota stranke, jer je već u svibnju iste godine policija uhapsila sve vođe HRSS-a u Subotici (*Tomu Matkovića, Ivana Tolja, Grgu Dedinog, Ivana Babića, Ivana Prčića i Stjepana Vidakovića*) zbog širenja HRSS-ovog tiska u kojemu su se navodno propagirale komunističke ideje.¹ Državna je propaganda u to vrijeme stalno optuživala *Stjepana Radića* i Hrvatsku republikansku seljačku stranku da šire komunističke ideje, pa su mnogi tradicionalno odgojeni Bunjevci i Šokci doista povjerovali toj propagandi i zato odbijali pristupiti HRSS-u.

Međutim, krajem 1925. godine Stjepan Radić se odlučuje na veliki zaokret u svojoj politici i ulazi u vladu *Nikole Pašića* kao ministar prosvjete. Taj je zaokret u Radićevoj politici stvorio uvjete za pristup Bunjevačko-šokačke stranke HSS-u, jer je Radićeva stranka u trenu izgubila etiketu komunističke stranke, pa je kod većine Bunjevaca i Šokaca nestao i zadnji trag sumnje prema njoj.²

USPJEH ZAOKRETA: Radićev zaokret doživio je u Bačkoj potpuni uspjeh. Dana 17. siječnja 1926. godine Stjepan Radić je došao u Suboticu, gdje su ga dočekali oduševljene pristalice, članovi HSS-a i njegovi simpatizeri. Srdačan doček pripremila mu je i vodstvo Bunjevačko-šokačke stranke, pa je iz svega bilo vidljivo da je pristupanje cjelokupne stranke HSS-u samo pitanje vremena.

Narodni zbor u Subotici na kojem je nastupio Radić u potpunosti je uspio. Prema procjenama »Nevenovog«³ novinara saku pilo se tada oko 25.000 ljudi. U svojem impresivnom govoru tijekom skupa Radić je okupljenima poručio: »Ne samo da će Novi Sad biti srpska Atena, bit će i ova Subotica Atena hrvatska.«³ Te su riječi ostale u

sjećanju svih bačkih Hrvata, koji su nakon ovog skupa u HSS-u konačno prepoznali snagu koja je mogla obraniti njihove kulturne, političke i gospodarske zahtjeve.

Nakon narodnog zbora u Subotici nije preostalo ništa drugo nego da se i formalno provede pridruživanje Bunjevačko-šokačke stranke HSS-u. Pripreme su trajale do 24. svibnja 1926. kada je u Somboru održan veliki narodni zbor, na koji je opet došao i sam Stjepan Radić. Tom je prilikom *Mirko Ivković Ivandekić* kao predsjednik Bunjevačko-šokačke stranke svečano obznanio da njegova stranka sa

SELJAČKA SLOGA: Sve to vrijeme Vojvođanska pučka stranka na čelu s *Blaškom Rajićem* nije željela prihvatiti činjenicu da je HSS postala glavna politička stranka svih Hrvata, pa je i dalje pružala žestok otpor djelovanju radićevaca u Bačkoj. Međutim, volja bačkih Hrvata očitovala se već na oblasnim izborima 1925. godine kada je HSS dobio 3 odbornika, a Vojvođanska pučka stranka svega jednog, što se ponovilo i na izborima za oblasne poslanike u siječnju 1927. godine. Izbori iz 1925. godine bili su velik uspjeh za bački HSS, ali su općinski, parlamentar-

Subotica s početka XX. stoljeća

svim mjesnim ograncima pristupa HSS-u, pa od 1926. godine HSS postaje najjača hrvatska stranaka u Bačkoj.⁴

Godine 1925. HSS je već imao mjesne odbore u Somboru, Subotici, Tavankutu, Bačkom Monoštru i Telečki⁵, ali je ujedinjenje HSS-a i B-Š stranke snažno pokrenulo osnivanje novih mjesnih odbora HSS-a u mnogim mjestima diljem Bačke. Ubrzo nakon ujedinjenja 1926. godine osnovani su mjesni ogranci u Bajmoku i Kupusini, a 1927. u Bezdanu, Svetozaru Miletiću, Apatinu, Kolutu i Novom Sadu.

ni i oblasni izbori iz 1927. godine pokazali da je politička borba HSS-a u Bačkoj bila još uvijek pred velikim iskušenjima.

Mada su politički rezultati 1927. godine bili skromni, bački haesesovci nisu postajali pa su se bacili na organiziranje svih seljačkih aktivnosti koje je HSS organizirao u drugim hrvatskim krajevima. Jedan od glavnih zadataka na tom planu bio je osnivanje seljačkih prosvjetnih društava »Seljačke sloge«. Nakon što je u prosincu 1926. godine otvorena prva »Seljačka sloga«⁶ u Tavankutu, već u siječnju 1927. go-

dine otvorena je u istom mjestu i njena podružnica. Zatim je u veljači 1927. otvorena »Seljačka sloga« u Ljutovu kod Subotice, a 1. siječnja 1928. svoju su »Seljačku slogu« otvorili i Hrvati u Bačkom Bregu.⁶

Na odru: Stjepan Radić

Kulturni život seljačkog stanovništva najviše se provodio kroz različita kulturno-umjetnička društva i seljačke zborove. U njihovom organiziranju posebice se istaknuo subotički odvjetnik *dr. Mihovil Kata-nec*, koji je na kulturnom radu seljačkog stanovništva počeo raditi još od 1920. godine. Narasle kulturno-prosvjetne aktivnosti u Subotici počele su sve više zahtijevati izgradnju odgovarajuće zgrade, pa je 11. srpnja 1926. godine održana osnivačka skupština društva koje je namjeravalo izgraditi »Hrvatski dom« kao središnju instituciju i zgradu hrvatskog kulturno-prosvjetnog rada.⁷

DRŽAVNI TEROR: Državne vlasti su uz blagoslov dinastijske obitelji od prvog dana postojanja Kraljevine SHS provodile teror nad svim političkim snagama koje se nisu slagale s politikom *Karađorđevića*. Pokraj komunista, najčešće žrtve državne represije bili su u Vojvodini upravo pripadnici Bunjevačko-šokačke stranke, a ubrzo i HSS-a. U represijama je najčešće sudjelovala policija i žandarmerija, ali su državne vlasti dozvoljavale i organiziranje paravojnih formacija koje su svim stanovnicima države ulijevale strah. Te su paravojne formacije bile zadužene za nasilno razbijanje političkog organiziranja bačkih Hrvata, jer

su beogradske vlasti u njima vidjele veliku opasnost. Nasilje se obično događalo za vrijeme predizbornih skupova, ali često i bez ikakvog povoda, samo radi demonstriranja sile.

U Subotici je već od prvih godina postojanja Kraljevine SHS djelovala ORJUNA (Organizacija jugoslavenskih nacionalista), koja je čak izdavala i svoj lokalni list znakovitog naslova »Princip«. Pokraj Orjune u Bačkoj su postojala i četnička udruženja koja su zajedno s Orjunom stalno prijetila nasiljem svima koji su se suprotstavljali državnoj represiji. Njihova povezanost i koordiniranost vidljiva je iz članka »Zdravo-Četnici!« koji je u listu »Princip« objavljen 1. travnja 1923. godine. U njemu se iskazuje potpuna istovjetnost četnika i Orjune i navodi se da će pripadnicima Orjune »stari četnici jednoga dana, kao dostojnim nasljednicima i mla-

ci-kolonisti, koji su u pravilu dobivali zaštitu od policije i žandara.

Jedan od najočitijih primjera državnog nasilja odigrao se tijekom izbora u siječnju 1927. godine selu Kupusini, uglavnom naseljenom Mađarima. U tom je selu, koje je brojalo 3000 stanovnika, bilo registrirano više od 400 članova HSS-a, međutim prema izbornim rezultatima ispalo je da je za HSS glasalo svega 127 ljudi. Kada je mjesna organizacija HSS-a u selu pokrenula pokretanje peticije protiv očigledne izborne krađe skupila je daleko više potpisa peticije nego što je navodno u selu glasovalo ljudi za HSS. Nakon toga su žandari uhvatili trojicu vodećih HSS-ovaca i teško ih prebili. Čitav slijed događaja zgrozio je svu hrvatsku javnost, pa je zbog toga Hrvatski seljački klub u Parlamentu podnio optužbu protiv tadašnjeg ministra unutarnjih poslova *Bože Maksimovića*. Međutim,

S unucima: predsjednik HSS-a

dim četnicima, predati svoju svetu, rasnu i rodoljubivu zastavu da je nose časno iznad svih partija».⁸ Uz četnike i orjunaše u tim su nasiljima često sudjelovali i dobrovolj-

ministru se ništa nije dogodilo, a nasilje nad pristašama HSS-a nastavilo se i kasnije.

Nastavit će se

¹ Dom, br. 2, 13. svibnja 1925.

² HRSS se od tada zove HSS i odbacuje iz imena naziv »republikanski«, jer od te godine priznaje monarhiju

³ Dom, br. 3, 20. siječnja 1926.,

⁴ Dom, br. 21, 26. svibnja 1926.

⁵ Prema jednom članku u Domu iz 1928. u Telečki je osnovan najstariji mjesni odbor HSS-a u Bačkoj. – Dom, br. 24, 13. lipnja 1928.

⁶ Neven, br. 6, 10. veljače 1927.

⁷ Neven, br. 27, srpnja 1926.

⁸ Princip – nacionalistički organ, Subotica, 1. aprila 1923., God. II, Br. 13.

⁹ Dom, br. 6, 9. veljače 1927.

Bela Duranci, povjesničar umjetnosti

Samosvojna poetika je najvažnija

*U Mađarskoj sam vidio secesijska djela i tada sam osjetio da ću se u budućnosti ipak baviti nečim drugim, a ne srednjim vijekom * Secesija se od ostalih umjetničkih disciplina razlikuje zbog toga što sadrži i primijenjenu umjetnost u funkciji sveobuhvatnosti * Iako Slovak, sedamdesetih godina prošlog stoljeća nastradao kao Hrvat * Osim istraživanja, o umjetničkim djelima treba i skrbiti, sjetimo se samo zbirke dr. Vinka Perčića * Slama se pleće, ali se ne može sjeckati i lijepiti da bi se oponašala slika * Činjenica je da se mnoge izložbe u Subotici posjećuju zbog izvan-umjetničkih razloga i zbog toga imamo likovnu scenu koja je sve manje likovna, a sve više teatar*

Intervju vodio: Zvonko Sarić

Ovih je dana objavljena nova knjiga subotičkog povjesničara Bele Durancija »Arhitektura secesije u Vojvodini«. Duranci je cijelog svog radnog vijeka objavljuje priloge u stručnim časopisima, sudjelovao na znanstvenim konferencijama, istraživao likovno stvaralaštvo Mađara u Vojvodini, umjetnički stil secesiju i likovne kolonije u Vojvodini, o čemu je objavio više monografija i knjiga. Jedan je od najboljih poznavatelja povijesti grada Subotice.

Bela Duranci je diplomirao na Filozofskom fakultetu u Beogradu 1963. godine s temom »Romanska arhitektura i skulptura u Mađarskoj«. Kao kustos subotičkog Gradskog muzeja priredio je više izložbi, a od 1980. godine radio je u Međuopćinskom zavodu za zaštitu spomenika u Subotici, sve do odlaska u mirovinu.

HR: Kada ste i kako započeli svoj životni put kustosa Gradskog muzeja u Subotici?

Zaposlio sam se u subotičkom Gradskom muzeju 1959. godine, a do mog zaposlenja došao sam na vrlo interesantan način. Dok sam izvanredno studirao povijest umjetnosti na Filozofskom fakultetu u Beogradu, prvo sam radio kao sekretar niže gimnazije u Bajmoku, a kada sam došao u Suboticu, radio sam pri srezu Subotice u odjelu za proračun sreza. Tada sam položio ispit za računovođu i nakon toga premješten sam u financijsku inspekciju, a odatle u Poresku upravu sreza Subotice. Godine 1959. prijavio sam se za kviz koji se zvao »Sve ili ništa«. Kviz je bio održan u subotičkom Narodnom kazalištu. Znao sam odgovoriti na sva pitanja i osvojio sam u ono vrijeme 32.000 dinara. Možda čudno zvuči, ali sutradan, nakon tog kviza, jedan od aparatčika tadašnje vlasti kazao mi je, kako je moje znanje na kvizu zapaženo i da se javim u Gradski muzej, gdje su me nakon kraćeg razgovora primili u radni odnos. U međuvremenu sam studirao, a diplomirao sam 1962. godine. Ubrzo sam postao povjerenik za zaštitu spomenika Narodnog odbora sreza Subotice, a postao sam suradnik subotičkog Likovnog susreta od osnutka te institucije 1962. godine.

HR: Priredili ste više izložbi kao kustos Gradskog muzeja. Koje bi izložbe izdvojili kao najznačajnije?

Izdvojio bih izložbu grafika Bele Kondora koju sam priredio 1965. godine, nakon čega je 1966. godine uslijedila izložba Istvána Nagya. Otkrio sam oko šezdeset pastela Istvána Nagya, koji su do tada bili nepoznati, a među tim pastelima je bilo kapitalnih radova. Izdvojio bih i izložbu slika Józsefa Pehána 1969. godine, kao i izložbu »Likovno stvaralaštvo Mađara u Vojvodini 1830.-1930.« iz 1973. godine. Te izložbe oblikovale su profil onoga što ću raditi ubuduće.

Kao povjesničar umjetnosti nastavio sam istraživati likovno stvaralaštvo Mađara u Vojvodini, umjetnički stil secesiju, a bavio sam se i likovnim kolonijama u Vojvodini.

HR: Godinama ste radili u Međupćinskom zavodu za zaštitu spomenika kulture. Što zapravo znači u praksi, kada se spomenik kulture stavi pod zaštitu?

U Međupćinskom zavodu za zaštitu spomenika kulture u Subotici zaposlio sam se po osnutku te institucije 1980. godine. Iako sam bio jedan od osnivača Zavoda, tzv. narodne vlasti naredile su da podnesem molbu za primanje u radni odnos, pa je ta molba razmatrana, ali se sve ipak dobro završilo, jer sam tada ponovno bio »podoban«, nakon nepravilnosti koje sam imao tijekom sedamdesetih godina. U Zavodu sam radio kao koordinator, a Zavod se bavi otkrivanjem, vrednovanjem i stavljanjem pod zaštitu spomenika kulture. Kada se neki spomenik kulture stavi pod zaštitu, to je znak da se istraživanjem utvrdilo kako je taj spomenik kulturno dobro, koje je dostojno zaštite. U daljnjem postupku trebalo bi izvršiti revitalizaciju spomenika, kako bi »živio« u novoj funkciji koja je primjerena svojstvu tog spomenika, ali na žalost, događaju se i slučajevi da nakon odluke o zaštiti određenih spomenika, nitko te spomenike ne čuva na adekvatan način. Spomenici kulture trebaju biti dragocjenost društva i oni trebaju služiti svojoj svrsi, što opet, na žalost, nije uvijek tako, ali na sreću brojniji su oni drugi primjeri. Recimo, Raichleova palača u Subotici sada je galerijski prostor, a svojedobno je na početku stoljeća korištena kao stambeni prostor. Raichleova kuća završena je 1904. godine, ali je već 1908. godine prodana na dražbi. Kao stambeni prostor korištena je sve do 1947. godine, kada su svi stanari iseljeni. U ovome je dragulju secesije od 1948. godine sjedište Gradskog muzeja, a kada se muzej koncem šezdesetih godina preselio u Gradsku kuću, Reichlova palača postaje umjetnička galerija i sve do danas je palača kulture. Moram istaknuti da je prvi spomenik kulture arhitekture secesijskog stila prvi put zaštićen u Vojvodini tek 1967. godine, kada je pod zakonsku zaštitu prema odluci Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika stavljena Gradska kuća u Subotici.

HR: Rekli ste da ste imali problema sedamdesetih godina. Kakvih i zbog čega?

Dogodilo se to u vrijeme hrvatskog proljeća s početka sedamdesetih godina. Službene zabrane nije bilo, nitko mi ništa direktno nije kazao, ali isprva su se ljudi počeli čudno ponašati prema meni, zaobilazili su me. Bilo je to vrlo čudno, jer sam postao »nepodoban« kao Hrvat, a ja sam

Slovak. Možda je to imalo neke »veze« s tim što mi je biskup *Lajčo Budanović* bio dida ujo, dakle, od moje mame očev rođeni brat. U to vrijeme prestali su objavljivati moje tekstove, primjerice, tada nisam mogao objavljivati u subotičkom časopisu za književnost, umjetnost i kulturu »Rukovet«, a nisam mogao otvarati ni izložbe. Ilustrirat ću jednim slučajem u kakvoj sam se poziciji tada našao. Došao je jedan mladi novinar intervjuirati me, a na moje upozorenje kroz pitanje – ima li za to odobrenje urednika, taj je novinar otišao u redakciju po odobrenje, ali se više nikada nije vratio da me intervjuira.

Tih godina, iako sam bio predložen, nisam mogao biti izabran za predsjednika Društva konzervatora. Također, nisam mogao ići na stručne kongrese i to je bio sistem komunističkog režima da čovjeka na-

rodnog muzeja u Beogradu«, »Građa Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Novom Sadu«. Radove sam objavljivao u časopisima »Rukovet«, »Hid« i »Létünk«, kao i u budimpeštanskim časopisima »Művészet« i »Műemlékvédelem«. Moj rad »Likovno stvaralaštvo Mađara u Vojvodini do Drugog svjetskog rata« objavljen je u »A Hungarológiai Intézet Tudományos Közleményei«, a nakon sudjelovanja na znanstvenoj konferenciji Umjetničko stvaralaštvo Istvána Nagya, koja je održana u Baji 1975. godine, objavljena je moja studija »Nagy István Jugoszláviában«. Izdvojio bih i studiju »Kerámika Zolnai« koja mi je objavljena u zborniku Narodnog muzeja Beograda 1987. godine, kao i rad »Sinteza arhitekture, likovnih i primijenjenih umjetnosti s prekretnice vijekova – zabluda i uzor – danas«, koji je objavljen u za-

prave idiotom, nepostojećim bićem. Iz Gradskog muzeja prešao sam raditi u Dom kulture 1975. godine. U to vrijeme predavao sam i likovnu umjetnost u gimnaziji, a u Domu kulture osnovali smo jedinicu za zaštitu spomenika kulture iz čega će se 1980. formirati Međupćinski zavod za zaštitu spomenika kulture u Subotici, gdje sam se zaposlio. Tada sam već bio »podoban«, jer sam koncem sedamdesetih bio pozvan na razgovor kod sekretara općinskog komiteta Saveza komunista i nakon tog, inače uopćenog razgovora, više nisam imao nepravilnosti.

HR: Gdje ste sve objavljivali svoje radove i koje bi naslovi izdvojili od Vaših brojnih knjiga?

Objavio sam više priloga u stručnim publikacijama kao što su »Zbornik za likovne umjetnosti Matice srpske«, »Zbornik Na-

grebačkom zborniku radova za povijest umjetnosti »Peristol« u broju 31-32. za 1988-1989. godinu. Još bih izdvojio moje knjige: »A vajdasági építészeti szecesszió« (»Secesija u vojvođanskoj arhitekturi«) koju je objavio novosadski Forum 1983. godine, »Umjetničke kolonije« koju je objavio Likovni susret i Subotičke novine 1989. godine, monografiju »Slikar Stipan Kopilović« koja je objavljena u izdanju Subotičkih novina 1991. godine, kao i knjige »Farkas Bela« objavljenu 1999. godine u izdanju Foruma i »Moj izbor«, koja sadrži eseje o skulpturama, a objavljena je u izdanju Zlatnog oka iz Novog Sada, a, evo, upravo je tiskana i moja knjiga »Arhitektura secesije u Vojvodini« koja je 1983. godine bila objavljena samo u prijevodu na mađarski jezik, a sada u ponovnom izdanju objavljena je i na srpskom jeziku.

HR: Prvi ste pisali o arhitektu Ferencu J. Raichleu. Što Vas je potaklo na istraživanje njegovog rada?

Godine 1962. otišao sam u Mađarsku da sastavim svoj diplomski rad s temom: »Romanska arhitektura i skulptura u Mađarskoj«. U Mađarskoj sam vidio secesijska djela i tada sam osjetio da ću se ipak u budućnosti baviti nečim drugim, a ne srednjim vijekom. Osim toga i subotički Gradski muzej se nalazi u Palači Raichle i meni je ta zgrada djelovala vrlo interesantno, ali mi tada još nismo ni znali ime Raichlea, znači u to doba nisam točno ni znao kojeg arhitektu zapravo tražim kada sam počeo tragati. Jednom prilikom sam u Pečuhu istraživao dokumente koji su vezani za Suboticu i pronašao sam svesku uzoraka i skica koje su rađene prema narodžbama koje je dobio Ferenc J. Raichle.

Dakle, prezime je bilo isto, a tako sam otkrio i ime arhitekta. Onda sam prelistao i mnoge stare novine i postao siguran da sam otkrio njegovo ime. Isto tako, svoje-vremeno, nismo znali za slikara Józsefa Pehana koji je bio zaboravljen, nije spominjan u jednom periodu. Ponekad se mora mnogo istraživati kako bi se postigli rezultati.

U to vrijeme počeo sam se baviti i likovnim stvaralaštvom Mađara u Vojvodini, a rezultat toga je spomenuta izložba i katalog iz 1973. »Likovno stvaralaštvo Mađara u Vojvodini 1830. -1930.« Osim istraživanja, o umjetničkim djelima treba i brinuti. Sjetimo se samo zbirke dr. Vinka Perčića. Godinama se nije ništa uradilo kako bi se ta zbirka sačuvala u Subotici i na koncu je zbirka poklonjena gradu Zagrebu, a ovdje je ostalo malo zavičajnog materijala. Na žalost, politika je više utjecala na tijekove

svakodnevice, nego što je to činila umjetnost.

HR: Koje su karakteristike stila secesije?

Secesija se kao umjetnički pokret javlja 1880. godine i trajat će do Prvog svjetskog rata. Taj pokret karakterizira odstupanje od naturalizma i realizma. Stilom secesije nastoji se kreirati samosvojan svijet i zbog toga je ona jedna završnica I, ujedno, otvorenje novih putova. Umjetnici su težili potpunom distanciranju od preživjele umjetnosti druge polovine 19. stoljeća stvaranjem novog stila. Dolazi do punog sjaja rukotvorina, umjetničkih zanata, a secesija je nova po tome što arhitekti počinju prvenstveno misliti o namjeni zgrade, a tek potom o estetici. Arhitekti angažiraju likovne i primijenjene umjetnike, jer žele ostvariti sintezu umjetnosti, tako da oni rađe skupa i uspijevaju svojim djelima

Secesija se od ostalih umjetničkih disciplina razlikuje zbog toga što sadrži i primijenjenu umjetnost u funkciji sveobuhvatnosti. Bitna odlika secesije je i oslanjanje na prirodu. Realizam i naturalizam oponašali su izgled prirode, a secesija u zakonitostima prirode istražuje zakonitost vlastita nastanka. Priroda je red stvari, a ljepota zgrade se postizala sazvučjem materijala. Poštivao se materijal i datosti tog materijala kao reprezentivni forme. Secesija je bila revolucionarna, jer su se tražili i pronalazili iskoraci iz već osvojenih i ustaljenih umjetničkih pozicija. Secesija je oblikovanje nepatvorenog umjetničkog svijeta, samosvojan kozmos, a stvaran prema prirodnom redu stvari, prema zakonitostima prirode. Biljni ornament jedan je od prepoznatljivosti ovoga stila.

HR: Zbog čega je »Žolnai« keramika toliko čuvena?

Miklós Zsolnai je eksperimentirao s određenim postupcima pri proizvodnji keramike i ti su eksperimenti rezultirali visokom kvalitetom proizvedene keramike. Nakon brojnih nagrada na izložbama, »Žolnai« keramika je postala svjetski poznata. Veoma se cijeni glazura te keramike pod nazivom Eozin, kao i keramika Pirogramit koja je posebne tvrdoće, i ona se dokazuje do dana današnjeg kao materija koja istražava. Upravo sa »Žolnai« keramikom napravljena su vrlo atraktivna rješenja na zgradama koje su građene u stilu secesije. »Žolnai« je poetika u keramici.

HR: U kojim se državama ja- vlja secesija i što je uništilo ovaj umjetnički pokret?

Počeci »nove umjetnosti« vezani su za Englesku i Škotsku. Ima više naziva fenomena umjetničkog pokreta koji je nastao na prekretnici 19. i 20. stoljeća: art nouveau, modern style, sezession, jugendstil; a svaki od njih, u sredinama gdje je nastao, kazuje o istim težnjama umjetnika. Ti umjetnički pokreti obilježili su Francusku, Njemačku, Belgiju i Austro-Ugarsku Monarhiju. Kod nas je u Subotici najpoznatija tzv. »mađarska varijanta secesije«. Primjerice, u stilu secesije sagrađene su

Gradska kuća, Sinagoga, Raichleova palača, vodotoranj i tramvajska stanica na centralnom ulazu u park ljetovališta i kupališta Palić, kao i drugi objekti na Paliću. Pojava secesije u Subotici govori o okrenutosti grada Europi i ambiciji grada da se poravna s Europom, a secesiju će uništiti pokušaj ovog umjetničkog pokreta da umjesto rukotvoračkog egzemplara postane masovna upotreba vrijednost.

HR: Što je Vaše mišljenje o umjetnosti u tehnici slame?

Zanimao sam se za rad slamarki još od

ostvariti prepoznatljivost i izraziti duh vremena. Sinteza umjetnosti je uspješno ostvarena.

Subotička Gradska kuća je primjer sinteze arhitekture, likovne umjetnosti i primijenjene umjetnosti. Ona je djelo koje je izraz duha estetike svog vremena, a uz to je i funkcionalna, a prilikom gradnje upotrijebljeni su razni materijali. To, naravno, nije svaštarenje, nego korišćenje mogućnosti uporabe raznih materijala. Ovdje nema kamena, te je dominantna dekorativne plastike keramika koja postoji u okruženju, isto kao što je rađena dekoracija od drveta. To je doba procvata umjetničkih zanata, a za-natlija je u to vrijeme »čovik pripoznat«. Tada se razvija i poduzetnički duh, arhitekti angažiraju rukotvorce i to rukotvoračko umijeće se usavršava, tako da ti zanati postaju gotovo ravni likovnoj umjetnosti.

1962. godine, kada je pred njima bila tek perspektiva, kada je to bila vizija novog puta izražavanja novim materijalom. Tih je godina u okviru tavankutske inicijative živjela ideja da se rad u tehnici slame razvija kao likovna grana, a ne kao folklorna djelatnost, ali kako je vrijeme protjecalo, ta se ideja sve više raščlanjivala i sve su rjeđe slamarke koje istražuju mogućnosti materijala slame u cilju iskazivanja nepatvorene poetike.

Sada postoji jedna linija u slamarstvu koja oblikovanjem slame želi zadovoljiti potražnju kupaca i tako nostalgija za salsima postaje komercijala, zatim postoji druga linija koja nastoji oblikovati slamu s ciljem da se predstavi nešto, što je primjerenom drugim disciplinama, jer pokušati slamom dočarati skulpturu ili reproducirati sliku nije primjereno, jer je u pitanju oponašanje, a tu se troši silna energija, a postoji i treća linija onih slamarki koje istražuju i stvaraju nepatvorena djela. Znači, vrlo jednostavno, slama nije kamen koji se kleše, niti glina koja se modelira. Slama je svojom strukturom plemenit materijal i ona ima svoje moći. Ona se plete i koristi kao nijansa u materiji, ali se ne može sjecati i lijepiti da bi se oponašala slika.

HR: Kako ocjenjujete likovno stvaralaštvo Hrvata u ovoe podneblju?

Prije sedamdesetih godina prošlog stoljeća u Subotici se javio izuzetan stvaralac *Gustav Matković*, samouk je bio *Ivan Pudar Tikvicki*, a spomenuo bih i *Marka Vukovića*. Oni su karakteristični primjeri prije dolaska mlađih generacija. U Subotici su prve nagrade za likovno stvaralaštvo dodijeljene 1948. ili 1949. Ne mogu se točno sjetiti. Na toj prvoj dodjeli nagrada *Ivan Pudar Tikvicki* je dobio nagradu za grafiku, a *Gustav Matković* za slikarski rad. I što se događa? *Matković* polako gubi za-mah i prebacuje se na komercijalu zbog teških životnih uvjeta i tako se kao slikar izgubio. *Tikvicki* je radio kao sudac i nije imao mnogo vremena za slikanje, a uz to je bio i preskroman, jer kao samouk slikar nije smatrao da treba biti poznat, a njegovi pasteli, tempere i akvareli iz četrdesetih i pedesetih godina su veoma kvalitetni. *I Vuković* je krenuo kao izvorni talent, ali je pokušajem dosezanja akademske rutine ugušio nepatvorenost naivca. Nije razvio svoju posebnost, jer nije bio u stanju prihvatiti da je samosvojna poetika u slikarstvu najvažnija.

Znači, tri veoma talentirana slikara nisu uspjela na žalost razviti svoje talente. Došla je i mlađa generacija, *Ivan Balažević* je vrhunski slikar, isto kao i *Ana Bukvić*, a javljaju se i još mlađe generacije školovanih slikara i otvorenih videnika koji će se tek pokazati. Danas na subotičkoj likovnoj

sceni ima mladih koji su očevidno nadareni i neki će od njih biti vrhunski slikari, spomenuo bih primjerice *Lauru Peić*. Subotička likovna scena je, na žalost, opterećena i diletantima. Činjenica je i da se mnoge izložbe u Subotici posjećuju zbog izvan-umjetničkih razloga i zbog toga ima-mo likovnu scenu koja je sve manje likovna, a sve više teatar.

HR: Kakvo je Vaše mišljenje o likovnom stvaralaštvu u Vojvodini?

Vojvodina je bila, a i sada je izuzetno bogata likovna scena. U nekadašnjoj Jugoslaviji veoma je rijetko na jugoslavenski likovni prostor preko Beograda mogao dospjeti netko iz Vojvodine. Recimo, *Pal Pe-*

ničkog cilja. U manjim sredinama, gdje su se formirale, bile su stožeri likovne kulture. U Vojvodini je osnovana 1952. godine umjetnička kolonija u Senti, u Bačkoj Topoli kolonija je osnovana 1953. godine, nakon čega je nastalo širenje pokreta umjetničkih kolonija. Kolonije su se osnivale i zbog formiranja galerija i zbirki, ali je najvažnije što su u to vrijeme u kolonijama umjetnici bili zaštićeni tzv. socijalističkim mecenatom, jer je bilo političara koji su bili na strani umjetničkih sloboda. Tako se u kolonijama moglo oslobađati od soc-realističkog slikarstva i stvarati u sazvučju sa svijetom. Zbog toga su kolonije tada bile pokretačka snaga. One su bile mjesto susreta i komunikacije, ali i mjesta inicijative

trik je bio enformelista kad i drugi, ali nikada nije dospeo do beogradske likovne scene. Vojvođanska likovna scena je jaka scena, u okviru koje je bilo vrijednih inicijativa, a mladi su sada sve prisutniji. Pedesetih i šezdesetih godina kada bi uspjeli napraviti skupnu izložbu desetak autora, možda je polovica od njih bila školovana, a polovica se javljala kao interesantni talenti. Danas imamo ne samo školovane autore, nego i autore koji razvijaju samosvojne poetike i njihova djela imaju poruku, čime postaje čak i nevažno jesu li završili akademije. Samosvojnih poetika i nepatvorenih djela danas je sve više na vojvođanskoj likovnoj sceni.

HR: Bavili ste se i izučavanjem likovnih kolonija. U čemu se ogleda njihova važnost?

Likovne su se kolonije u pravom smislu pojavile negdje u doba nastanka secesije. To su bila udruživanja jedinki u ime zajed-

za likovnim traganjima. Na žalost, kolonije nije mimoišla komercijalizacija. Pokret kolonija komercijalizacijom prestaje biti pokret. Kolonije su postale mjesta gdje se likovno umnožavaju nagodbeni dogovori.

HR: Kako ocjenjujete postmo-dernu kulturu u kontekstu sve brojnijih tvrdnji o aktualnoj dikta-turi relativizma, koja je dovela do gubitka ljestvice vrednota i aksiološkog horizonta?

Na žalost, te tvrdnje su istinite, ali smatram da će prave vrijednosti kad-tad dobiti svoju potvrdu. Naša je zbilja čudna, iznenađujuća i ponekad «izvan pameti». Ako je ikada postojao ogroman raskol između materijalnih i duhovnih vrijednosti, onda je to sada. U našem aktualnom vremenu ne prosperiraju ni umjetničke vrijednosti, a galerije se povinuju za zaradom, vještački proizvođači »genije« koji vrlo brzo nestaju s likovne scene. Ipak, vrijeme će kao i uvijek pokazati što su prave vrijednosti. ■

Stipan Šarčević, zemljodjelac s Verušića, ove godine očekuje rekordan prinos kukuruza

Uvijek se može bolje

*Stručnjaci iz SAD-a tvrde kako su posjedi od 100 do 150 hektara najrentabilniji, a za ovo podneblje 50 do 60 hektara bilo bi dovoljno za jedno domaćinstvo **

*Manji posjedi mogu imati veće prinose * Zemlja se mora voljeti a iskustva se prenose generacijski*

Razgovor i fotografije: Nada Sudarević

Na staroj cesti za Novi Sad između Subotice i Starog Žednika nalazi se jedno od 16 oglednih polja selekcionara sjemena »Pioneer« iz SAD-a, na kojemu je zasađen kukuruz sorte R 38-42. Očekivani prinos na ovom polju, čiji je vlasnik *Stipan Šarčević*, trebao bi biti 22 tone kukuruza po hektaru što bi bio najveći zabilježen prinos u ovim krajevima.

Krunjenje na parceli

Dana 1. listopada ogledna će se parcela na Verušiću kruniti i svatko tko želi, može doći i uvjeriti se u rezultate.

Svjetski rekord je 24 tone kukuruza po hektaru. Ostalih petnaest oglednih polja kukuruza raspoređenih po Vojvodini očekuje prinos od 12 do 15 tona po hektaru. To je bio povod za razgovor s poljodjelnom spremnim za eksperimente, Stipanom Šarčevićem.

► **Kako ste se odlučili zasaditi sjeme kukuruza »Pioneer«?**

Sjeme za sadnju dobio sam od »Pionnera«. Naši su selekcionari, kao što su zemunski i novosadski institut, zaostali u razvoju i imaju samo dobre sorte kasnog sazrijevanja. »Pionnerove« sorte imaju ranije sazrijevanje. Nekada sam sadio krumpir a sada malo eksperimentiram s kukuruzom.

► **U kojoj su mjeri pridonijele atmosferske prilike na prinos ovogodišnjeg roda?**

Izbušio sam bunar blizu parcele tako da nisam ovisan o kiši. Po mojem mišljenju, ove su godine slabiji atmosferski uvjeti jer je bilo malo sunca a kukuruz je gusto posaden, razmak između redova je mali pa je sunce teže moglo prodreti u unutrašnjost.

► **Koju ste mehanizaciju koristili?**

Što se tiče pripreme, uobičajeno, kvalitetno i na vrijeme. Oranje je duboko preko 30 centimetara, setva rana od 1. do 10. travnja, zaoravanje umjetnog gnojiva 8-24-16 300 kilograma po hektaru, 150 kilograma kalkamona po hektaru redno s plućačkim plugom.

»Pionner« na oglednim poljima ne dozvoljava zagrtanje što je uobičajeno u ovim krajevima. Samo krunjenje se vrši na licu mjesta i to svaka sorta posebno i mjeri

Skupa na trideset dva jutra

Stipan Šarčević je rođen na Verušiću 1934. kao prvo dijete od šestoro djece *Bele* i *Kriste* Šarčević. Četiri razreda osnovne škole tzv. malu maturu završio je na Verušiću a tri razreda Muške gimnazije u Subotici. Poljodjelstvom se bavi od malih nogu pomažući na imanju svojih roditelja. Kako kaže, kada se oženio imao je svega dva jutra zemlje, dok je supruga donijela u miraz dvadeset jutara. Sada skupa posjeduju trideset dva jutra koje obrađuju.

se na elektroničkim vagama. U sve se to možete uvjeriti 1. listopada kada će se ova ogledna parcela na Verušiću kruniti.

► Kako ocjenjujete odnos države prema seljaku?

Maćehinski. Čak i vrhunski prinosi slabo pokrivaju troškove proizvodnje. Mislim kako trebamo što manje uvoziti poljoprivredne proizvode jer ih imamo dovoljno a i kvalitetni su. Treba pokrenuti tvornice.

► Što ćete sijati iduće godine?

Ova moja proizvodnja nije ekološka, iduće godine još ne znam što ću sijati jer nitko ne zna što će biti potrebno na tržištu. Razmišljam o sisanju bundeva za proizvodnju bundevinog sjemena za ulje do 5 hektara eksperimentalno i ogledno.

► Koliko se mladi odlučuju na život na selu?

Imam 72 godine, ženu i sina. Sin studira bogosloviju u Zagrebu, nemam nasljednika za posao. Mladi kad vide koliko provodim radeći u polju rugaju mi se. Nema dohotka pa se ne odlučuju na život na selu.

► Kako vidite budućnost poljoprivrede?

Naše podneblje ne dozvoljava velike posjede. Imali smo ukupnjavanje posjeda 1945. godine, kada se zemlja oduzimala od ljudi i stvarani su kombinati. Pokazalo se kako to nije valjalo jer zemlja nije imala titulara. Sada slijedi ponovno ukupnjavanje od strane nekih novih »grofova«. Stručnjaci iz SAD-a tvrde da su posjedi od 100 do 150 hektara najrentabilniji, a za ovo bi podneblje 50 do 60 hektara bilo dovoljno za jedno domaćinstvo. Veliki posjedi neće donijeti boljitak, jer se ne stigne sve na vrijeme uraditi, zemlja nema titulara i stvari se otrgnu kontroli. Manji

Ponosan na krumpir extra klase:
Stipan Šarčević

posjedi mogu imati veće prinose. Prilično sam skeptičan da će oni koji nikad nisu radili na zemlji biti uspješni. Zemlja se mora voljeti a iskustva se prenose generacijski.

Kupovina nove mehanizacije na kredit vodi nas u propast, kada znamo da isplata naših proizvoda kasni i po godinu dana. Mi, zemljodjelci ugovore pravimo jednostrano. Nema u ugovorima što su oni dužni nama. Mi naš račun ne možemo nikom ispostaviti, tako padamo u sve dublji ambis, mehanizacija stara, korov u

Naredni eksperimentat: bundeva

njivama...

Trenutačno slijedi veliko opterećenje za one koji rade zemlju pod arendu. Bit će im onemogućen rad, a vlasnicima zemlje egzistencija. Kad se izda 10 jutara zemlje u arendu dobije se 53.400 dinara za godinu dana. Najbolje je imati stotinak jutara zemlje i sam je obraditi.

► Čime se bavite u slobodno vrijeme?

Volim otići među ljude, na sajmove, seminare, predavanja i pokušavam to primijeniti na zemlji. Uvijek mislim da može bolje (od susjeda). Osjećam se potpuno zdravim i u mojim godinama mogu raditi na traktoru. Politika me samo zamara, živio bih duže ne gledajući TV i naš parlament. TV gledam zbog meteorologije.

Rekorder i s krumpirom

Rekordne prinose sam imao i kad sam se bavio i proizvodnjom krumpira. Za 40 godina života proizveo sam 460 vagona krumpira. Problem je u zemljoradnji što je novac zarobljen u proizvodnji godinu dana pa i više. Baviti se krumpirom zahtijeva puno više ljudske radne snage, a nadnice su visoke.

Kamp za mlade »Odmor od rata« u Neumu

Nema nepremostivih granica

Djeca i mladi iz somborske općine ove su godine u dvije smjene besplatno ljetovali u Neumu skupa s mladima iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske

Piše: Aleksandar Forgić

S jednog od izleta

Upoznavanje i druženje: Dubrovnik

U okviru projekta »Odmor od rata« koji od 1994. godine financira Komitet za ljudska prava i demokraciju iz Njemačke, djeca i mladi iz somborske općine ove su godine u dvije smjene besplatno ljetovali u Neumu skupa s mladima iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Kroz kampove koje organizira Komitet, preko 17.000 mladih imalo je priliku družiti se, upoznati i educirati sa svojim vršnjacima iz susjednih država. Koordinator ovog projekta za Srbiju i Crnu Goru je Udruga građana za ostvarivanje kulturnih i humanitarnih ciljeva »Ravangrad« iz Sombora.

U petoj, posljednjoj smjeni ljetovanja, mladi između 14 i 18 godina iz Bačkog Monoštora, Koluta, Bezdana, Stanišića, Riđice, Telečke i Sombora proveli su 12, po njihovim riječima, nezaboravnih dana s vršnjacima iz Gornjeg Vakufa/Uskoplja, Tuzle, Bijeljine, Zvornika i Banja Luke. Osamdeset i pet mladih, osam voditelja i osam članova organizacijskog tima kreirali su i vodili radionice nogometa, stolnog tenisa, kreativne i plesne radionice, žongliranja, glazbe, ali i radionice nenasilne komunikacije i nenasilnog rješavanja konflikata, te dramske i novinarske radionice.

RADIONICE: Mnogobrojne aktivnosti, razna natjecanja, igre bez granica, noćno kupanje, festival, novokreirani plesovi, »meditacijske vještine«, diskoteka, shiatsu masaža, ispunjavale su dane (a i noći) mladima željnim razgovora i druženja sa svojim vršnjacima. Organiziran je izlet u vječiti spomenik kulture, slobodarski grad Dubrovnik, gdje su skoro svi po prvi put u svom životu hodali Stradunom i pili vodu s njegovih nadaleko poznatih i vijekovima starih česmi.

Korčula ih je, pak, omamila svojom mirnoćom i dosljednošću. Tiha i mirisna, Korčula je pružila poseban doživljaj koji će mladi iz Bačke dugo pamtit. Šetajući se zidinima Stona svi skupa poručivali su i djelima kreirali jedinstvenu poruku, koju su prije nekoliko godina u Ohridu pokrenuli također mladi, a koju je do sada potpisalo na tisuće miru okrenutih ljudi širom svijeta. Poruka odraslima je:

Vi, odrasli, urazumite se već jednom!

Zašto zloupotrebljavate naše povjerenje?
Mi, djeca ne znamo što znači dijeljenje i
odvajanje.

Bilo prema nacionalnom, etničkom ili
vjerskom predodređenju.

Mi znamo jezik prijateljstva.

Na kojemu se želimo igrati, učiti, družiti
se.

Svi mi dijelimo istu sudbinu.

Svi smo mi iz kriznih i ratnih područja.

Mi želimo živjeti skupa i skupa se igrati.

Mi ne poznajemo granice!

MLADI NOVINARI: Koliko je za mlade
bitno ovakvo druženje čiji je osnovni cilj
razbijanje predrasuda, možda najbolje ilu-
strira izjava jednog od sudionika, koji je na
pitanje što je najvrjednije što nosi sa so-
bom s ovog ljetovanja, odgovorio – stotinu
i jednog prijatelja. Svoje stavove slobodno
su iskazivali u »Neumornim novinama«
koje su sami osmislili, uređivali i izdavali.
»Tko financira ovu organizaciju?« E sad
slijedi veliki šok. Umirovljenici iz Nje-
mačke tj. obični ljudi, »malo« stariji, koji
nisu previše bogati, ali imaju više novca
nego što im je potrebno, zatim škole, djeca
i svi ljudi dobre volje.

PISMA DONATORIMA: U pismima ko-
ja su na samom kraju ljetovanja mladi pi-
sali donatorima osjetiti se velika snaga koja
se svake godine rađa u ovom mirovnom
kampu. Iskreno priznaju predrasude koje
su imali prema mladima iz drugih republi-
ka i drugih nacionalnosti i s ogromnim
olakšanjem i veseljem objavljuju kako su
bili u zabludi i ne mogu riječima iskazati
zahvalnost što im je pružena mogućnost
upoznati ih, sprijateljiti se s njima i zavo-
ljati ih.

Slušajući mlade, zapitamo se: zar doista
postoje nepremostive granice među prija-
teljima? Odgovor je jednostavan: više-NE.

Jezik prijateljstva: s jedne od radionica

Prigoda i za opuštanje

Skupna snimka

Koordinacija nacionalnih manjina Grada Zagreba u posjetu Subotici

Razmjena manjinskih iskustava

Prema riječima generalnog konzula Republike Hrvatske u Subotici Davora Vidiša, cilj ovih susreta je upoznati goste s funkcioniranjem države, uprave i grada u jednoj multietničkoj sredini, te s funkcioniranjem ovdašnjih manjinskih nacionalnih vijeća

Koordinacija nacionalnih manjina Grada Zagreba posjetit će 16. i 17. rujna Suboticu, a organiziranje toga posjeta pomogao je Generalni konzulat Republike Hrvatske u Subotici. U okviru prvog dana posjeta, izaslanstvo će imati susrete s predsjednikom i zamjenikom predsjednika Općine, *Gézom Kucserom* i *Petrom Kuntićem*, načelnikom Sjeverno-bačkog okruga *Zoranom Prčićem*, posjetit će subotičku Sinagogu, a u prostorijama Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo« bit će upriličen i susret s predstavnicima manjinskih nacionalnih vijeća sa sjedištem u Subotici.

U subotu, 17. rujna zagrebačko izaslanstvo posjetit će subotičkog biskupa *dr. Ivana Penzeša*, te oca *Miodraga Šipku* u Pra-

voslavnoj crkvi.

Prema riječima generalnog konzula Republike Hrvatske u Subotici *Davora Vidiša*, cilj ovih susreta je upoznati goste s funkcioniranjem države, uprave i grada u jednoj multietničkoj sredini, zatim s funkcioniranjem ovdašnjih manjinskih nacionalnih vijeća, te međusobno povezati i upoznati ljude iz različitih nacionalnih zajednica.

Izaslanstvo će činiti petnaest ljudi, pripadnici različitih nacionalnih zajednica, a predvodit će ih predsjednik Koordinacije nacionalnih manjina *David Orlović*.

Zagrebačko izaslanstvo u širem sastavu neposredno prije dolaska u Suboticu ima radionice u Vinkovcima i Vukovaru.

D. D.

Davor Vidiš

Josip Z. Pekanović, o dvodnevnom posjetu Vukovarsko-srijemskoj županiji

Korisni razgovori o nastavku suradnje

Novi župan vukovarsko-srijemski, Božo Galić, obećao proširenje suradnje s Hrvatima u Vojvodini

Protekli je vikend predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća *Josip Z. Pekanović* službeno boravio u Vinkovcima i Iloku. O razlozima toga puta Pekanović je za HR izjavio:

Na poziv vinkovačko-srijemskog župana *Bože Galića* i ravnatelja Hrvatske matice iseljenika *Nikole Jelinčića*, 10. i 11. rujna bio sam gost na Vinkovačkim jesenima. U sjedištu Županije u Vukovaru upriličen je prijem i razgovor u kojem su, pokraj župana, sudjelovali još i dožupan *Antun Toni Čagar*, predsjednik Županijske skupštine *Mato Stojanović*, pomoćnik ministra vanjskih poslova Hrvatske *Slavko Leban* i *Nikola Jelinčić*.

▶ O čemu je bilo riječi u tim razgovorima?

Razgovarali smo o aktualnostima iz života Hrvata u Vojvodini i o mogućem poboljšanju suradnje na kulturno i gospodarskom planu Vojvodine i županija u Hrvatskoj, koje se graniče s Vojvodinom. Župan *Božo Galić* je izrazio spremnost da nastavi već započetu suradnju i još je više proširi. Izrazio je spremnost i da posjeti Suboticu i Sombor.

▶ Gdje ste još bili i s kim ste se još sreli?

Posjetili smo svi skupa Ilok, gdje se održavala Iločka berba grožđa, na kojoj je sudjelovao i Hrvatski kulturni centar »Srijem« iz Srijemske Mitrovice. Tamo smo, generalni konzul Republike Hrvatske u Subotici *Davor Vidiš* i ja, o daljnjoj suradnji s obje strane Dunava razgovarali s gradonačelnikom Vinkovaca *Mladenom Karličem*. U nedjelju sam pos-

jetio vrlo zanimljivu izložbu »Hrvati u Australiji«, koja je u Vinkovcima priređena u organizaciji čelnika vukovarskog ogranka Hrvatske matice iseljenika *Silvija Jergovića*.

U sklopu Dječjih vinkovačkih jeseni sudjelovao je i HKPD »Tomislav« iz Golubinaca.

H. R.

Incidenti na Senčanskom groblju u Subotici

Dva vandalska čina u tjedan dana

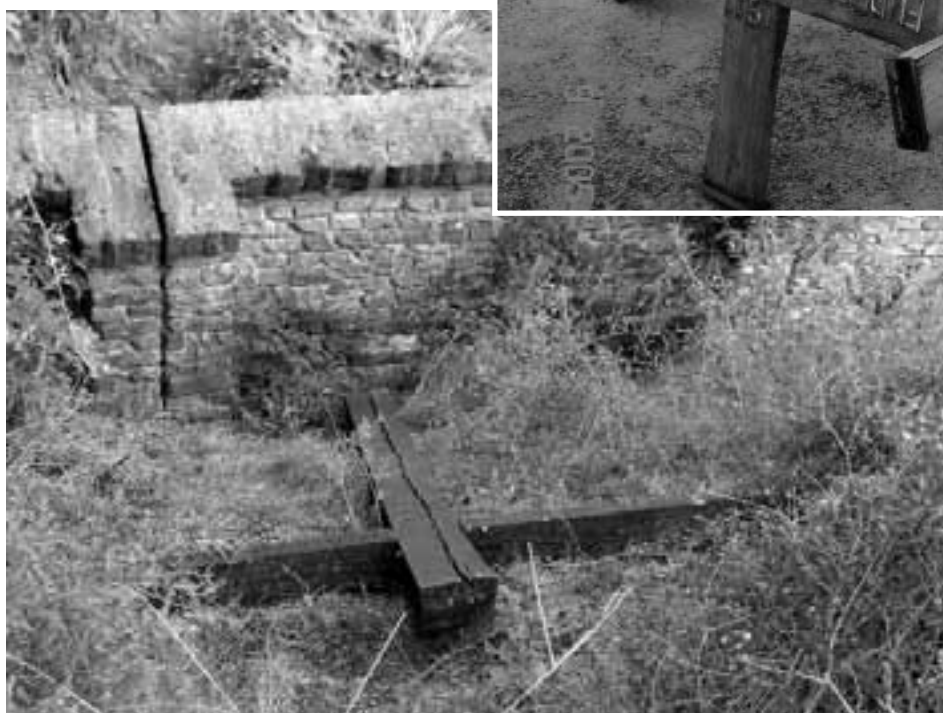
*U nepunih tjedan dana na Senčanskom groblju u Subotici dogodila su se dva vandalska čina**

Prošloga je tjedna izvađeno 12 drvenih križeva koje su počinitelji poslagali u tri kupe od po četiri križa okrenuta naopako Ovoga je tjedna izvađen veliki križ kod spomenika Ptica slomljenih krila* Počinitelji još nepoznati*

Prema priopćenju subotičke policije 7. rujna na Senčanskom groblju u Subotici nepoznati su počinitelji izvadili dvanaest drvenih križeva koje su potom poslagali u tri kupe od po četiri križa okrenuta naopako. Ovoga puta su na izvađenim križevima imena umrlih osoba bila ispisana ćirilicom, latinicom i mađarskim pismom. Obavljen je očevid, a u tijeku je rad na otkrivanju počinitelja ovoga prošlotjednog incidenta.

U povodu ovoga oskrvrnuća grobova predsjednik Općine Géza Kucsera je u priopćenju najoštrije osudio događaje na Senčanskom i Pravoslavnom groblju, kada je oskrnavljeno i porušeno više nadgrobnih spomenika. Izrazio je svoju sućut svim obiteljima koje pogađa ovaj vandalski čin, te uputio zahtjev mjerodavnim tijelima za brzu i učinkovitu intervenciju, tj. otkrivanje i kažnjavanje počinitelja.

Samo nekoliko dana kasnije, 12. rujna, na istome se groblju dogodio novi vandalski čin. Veliki drveni križ kod spomenika Ptica slomljenih krila također je izvađen i

pronađen položen na zemlji iza spomen ploča.

Kucsera je na redovitoj konferenciji za novinare osudio i ovaj drugi incident na Senčanskom groblju.

»Osuđujem svaki ovakav čin koji je usmjeren na rušenje postojećih dobrih odnosa između stanovnika Subotice. Mislim da to nije primjereno Subotici. Ja sam danas zvao načelnika MUP-a i tražio hitnu intervenciju kako bi se pronašli počinitelji i na pravi način kaznili«, rekao je Kucsera.

D. D.

Sprovod vlč. Ivana Prčića

Posljednji oproštaj

Veliko mnoštvo vjernika Subotičke biskupije oprostilo se 8. rujna od tragično preminulog župnika Župe Presvetoga Trojstva u Maloj Bosni vlč. Ivana Prčića

Piše: Dušica Dulić

Fotografije: S. D.13-ti

Prošli je tjedan za vjernike župe Presvetoga Trojstva u Maloj Bosni, ali i cijelu Subotičku biskupiju, te najbližu rodbinu bio u znaku opraštanja od župnika vlč. Ivana Prčića.

Vlč. Ivan Prčić je 5. rujna počinio samoubojstvo u župnom domu u Maloj Bosni,

nakon 24 godine svećeništva, a u svojoj 52. godini života. Za pokojnika je u crkvi Presvetoga Trojstva u Maloj Bosni 7. rujna bila služena sveta misa zadušnica, a sprovodni obred je održan 8. rujna na Bajskom groblju u Subotici.

Od tragično preminulog svećenika oprostilo se veliko mnoštvo vjernika cijele Subotičke biskupije, a u obredu je sudjelovalo preko trideset svećenika, na čelu sa subotičkim biskupom dr. Ivanom Penzešom.

OPROŠTAJNI GOVOR: Pokojnik je oporukom izrazio želju da oproštajni govor na sprovodu održi dr. Andrija Kopilović koji je tom prigodom između ostalog rekao: »Braćo i sestre, pozvani smo na ovo molitveno zajedništvo ponajprije zato da ne sudimo nego u nadi molimo, znajući da je naš Bog ljubav i da je naš Bog spasenje, da je naš Bog nada i da je čovjeka isključivo stvorio zato da ga usreći svojom osobom i svijetom vječnoga mira i blaženstva. Stojimo kod ovoga odra u toj molitvenoj nadi. Želimo zajedno podijeliti bol, pa i suodgovornost u onoj mjeri u kojoj nam dobri Bog prepušta.

Zahvaljujemo Bogu za sve ono što je u životu ovoga čovjeka i svećenika učinio dobra za njega i za one s kojima je živio, susretao se i radio. One njegove svećeničke životne korake koje je Bog pratio neka ih blagoslovi i neka ih nagradi životom vječnim. On koji ne zaboravlja

Vlč. Ivan Prčić

Mladi HUK »Lajčo Budanović«
iz Male Bosne

dobrotu učinjenu bližnjemu, neka nagradi našega brata za sve ono što je dobra činio na svojim svećeničkim postajama u Subotici, Bačkom Monoštoru, Bajmoku, Maloj Bosni i u subotičkoj bolnici. Neka ono što bijaše vrijedno ostane upisano u knjigu života, neka bude opravdanje njegove vječnosti. Molimo ponizno da Isus Krist,

Dobri Pastir, koji traži izgubljeno, primi našega brata i unese svjetlo svoje nazočnosti. Molimo da mu oprosti sve propuste, slabosti i grijehe. Ivan evangelista nas podsjeća da kroz ovaj život ne možemo proći bez da nas dodirne ljudska grešnost i slabost, stoga i molimo za oprostjenje grijeha jer zajednica koja prašta i ljubi ima moć i iza smrti izmoliti oprostjenje i mir. U toj nadi se opraštamo, molimo oprostjenje i molimo Boga da vlč. Ivici oprosti časove kad je drugačije vidio ishod svoga života. Neka Gospodin primi žrtvu njegove bolesti i neka ga nagradi za sve patnje duše i tijela. On, koji jedini poznaje dubinu ljudske duše, je blagi sudac i dobri Otac i stoga smao toj neizmjerljivoj Božanskoj dobroti predajemo dušu našega brata. Mi se od nje opraštamo molitvom i ljubavlju», rekao je između ostalog u oproštajnom govoru dr. Andrija Kopilović na sprovodu.

Poslije pogreba, u crkvi Isusova Uskrsnuća služena je sveta misa zadušnica koju je predvodio subotički biskup dr. Ivan Penzeš.

Vlč. Ivan Prčić rođen je 22. lipnja 1954.

Svećenici Subotičke biskupije na sprovodnom obredu

godine u Subotici od roditelja *Pavla i Antonije* rođ. *Malagurski*. Osnovnu školu pohađao je u Subotici, gdje je završio i klasičnu vjersku gimnaziju »Paulinum«. Studij teologije i filozofije pohađao je u Đakovu i Zagrebu na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove. Za svećenika je zaređen u subotičkoj katedrali 4. srpnja 1982.

godine. Istoga dana u katedrali je služio i svoju Mladu misu. Kao svećenik je službovao u katedralnoj župi sv. Terezije, kao kapelan, te kasnije kao upravitelj župa u Bačkom Monoštoru, Maloj Bosni, Bajmoku, u bolničkoj kapeli te ponovno u Župi Presvetoga Trojstva u Maloj Bosni od 1998. godine. ■

Veliko mnoštvo vjernika oprostilo se od tragično preminulog svećenika

Radni posjet Jesenskom zagrebačkom međunarodnom velesajmu

Susret s poslovnim partnerima

Poduzetnik Branko Vaci o svojim dojmovima sa sajma

Utorak 13. rujna ugledni subotički poduzetnik *Branko Vaci*, direktor »Kolpa trade«-a skupa sa svojim suradnicima obavio je kraći radni posjet 81. jesenskom zagrebačkom velesajmu. O svojim dojmovima, s najveće sajamske smotre u Hrvatskoj, govori za »Hrvatsku riječ«:

S obzirom kako je »Kolpa trade« strateški parter velikog slovenskog proizvođača sanitarne opreme i kupatila »Kolpe« iz Metlike, a koja tradicionalno izlaže na zagrebačkom velesajmu, odlučili smo upriličiti kraći jednodnevni posjet ovoj impozantnoj sajamskoj manifestaciji i pogledati novitete iz kolekcije za predstojeću 2006. godinu. Kako smo od 2002. godine strateški partner »Kolpe« na teritoriju SiCG, bilo je posve logično da se na licu mjesta susretnemo s našim poslovnim partnerima i razmjenimo mišljenja, te iskustva u dosadašnjem radu, zbog čega se uopće i sajamske manifestacije i organiziraju svake godine. Glede noviteta iz naše radne oblasti, u sajamskoj ponudi smo pogledali ekskluzivne uzorke novih kolekcija koje će se proizvoditi tijekom sljedeće godine, konkretno izloženi su keramičarski uradci,

te sanitarni programi nekoliko renomiranih proizvođača. U mnoštvu izlagača iz naše branše zamijetili smo i vojvođanske tvrtke poput »Bane Sekulića« iz Sombora, te »Istre« iz Kule koja je recimo izložila svo-

je najnovije tuš baterije iz programa za narednu godinu, a vidjeli smo također i štandove »Sever«-a i »Next«-a iz Subotice. Nažalost u nedostatku slobodnog vremena, jer smo ipak bili u strogom radnom i tematskom posjetu, nismo imali previše prilike razgledati i ostale sajamske programe i izložbe, već smo »u trku« pogledali šta smo stigli. Zadovoljan sam što smo uspjeli u nakani da se upoznamo s najnovijim dostignućima branše i djelatnosti kojom se bavi naša tvrtka i glede toga je ovaj kratak posjet zagrebačkom jesenskom velesajmu bio uspješan i djelotvoran. Ipak, po mom osobnom dojmu, kao redovitog posjetitelja brojnih prijašnjih sajmova u Zagrebu, mislim da je svake godine velesajam sve manji i nekako skučeniji, manji. Iako prema navodima službenog programa ove godine izlaže preko 1700 izlagača iz četrdesetak zemalja, nekako nije kao što je to nekada znalo biti. Niti posjećenost samog sajma nije kao prije«, kaže Branko Vaci.

Cijena ulaznice u sajamski prostor iznosi 35 kuna, dok sajamski katalog košta 15 kuna.

D. P.

FOTO: BRANKO VACI

S ovoj tjednoj brifingu u Općini Subotica

Informator za poljoprivrednike, natječaj za mlade talente

Predsjednik Općine Geza Kucsera izjavio je kako Sud još nije donio rješenje o raskidu ugovora između Općine i »Magnotrona«* Fondacija »Put ka znanju« raspisala natječaj za dodjeljivanje stipendije mladim talentima* Iz tiska izašao četvrti broj Subotičkog agroinformatora namijenjenog poljoprivrednicima* U okviru programa Berbanskih dana na Paliću, Rotary club Subotica organizira međunarodnu »Humanitarnu akciju-160 rotarijanaca«

Na prošlotjedne izjave ravnatelja Magnotrona Laszla Bonija o raskidu ugovora s Općinom, reagirao je na 12. rujna na redovitom brifingu predsjednik Općine Géza Kucsera koji je istaknuo da sud još nije donio rješenje o raskidu ugovora.

Géza Kucsera

»Lokalna je samouprava posljednjih pet godina sudjelovala u financiranju međunarodnih proljetnih i jesenskih sajмова na lokaciji tuženog sa sredstvima iz općinskog proračuna i to na temelju posebno zaključenih ugovora između Općine Subotica i »Magnotrona«. Tako je i ove godine za proljetni sajam zaključen ugovor u visini od 300.000 dinara. Budući da se sajmovi više ne održavaju u Dvorani sportova, Općina Subotica i JKP »Stadion« smatraju da se više ne može ostvariti svrha trostranog ugovora i iz tih razloga traže raskid ugovora, a što ne isključuje mogućnost daljnje suradnje, odnosno sudjelovanja

Općine Subotica u financiranju međunarodnih sajмова organiziranih od strane »Magnotrona«, istaknuo je Kucsera.

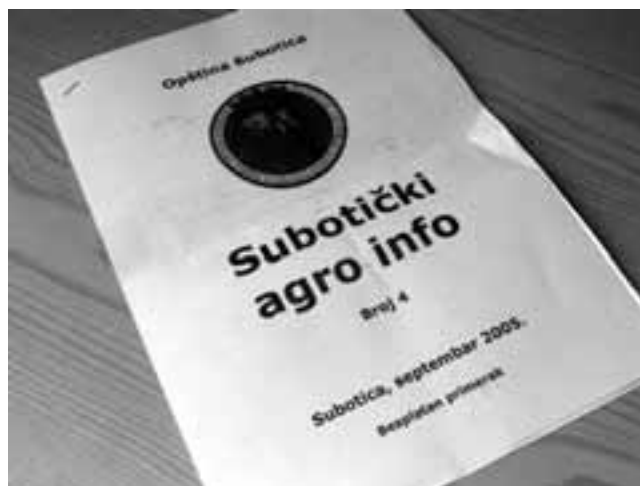
Upravni odbor Fondacije »Put ka znanju« raspisao je natječaj za dodjeljivanje stipendije iz sredstva Fonda mladim talentima, učenicima i studentima općine Subotica za stipendiranje znanstvenih istraživanja, doktorskih disertacija vezanih za probleme grada ili općinu Subotica, podizanje razine mentorskog i timskog rada, te poboljšanje opremljenosti sekcije u području znanosti ili umjetnosti. Detaljnije informacije, te neophodne obrasce zainteresirani mogu dobiti na prvom katu Gradske kuće, ulaz pored Ljekarne, kod administratorice Fondacije Klare Siveri. Natječaj je otvoren od 15. do 25. rujna.

Potpredsjednik Općine Petar Kuntić informirao je novinare o novom, četvrtom broju Subotičkog agroinformatora koji sadrži veliki broj odgovora na pitanja koja poljoprivrednici na razne načine upućuju Lokalnoj samoupravi. U novom izdanju možete pročitati nešto više o kreditima za navodnjavanje, zatim dobivenim kreditima za razvoj poljoprivrede, cijeni kukuruza, te drugim aktualnim pitanjima i problemima iz područja poljoprivrede. Poljoprivredni proizvođači mogu u prostorijama svih seoskih Mjesnih zajednica I u Općinskom uslužnom centru u Subotici, Trg slobode 1, podići besplatan primjerak četvrtog broja »Subotičkog agro-informatora«.

U okviru ovogodišnjeg programa Berbanskih dana na Paliću, Rotary club Subotica u subotu 17. rujna organizira kod

Velike Terasе međunarodnu »Humanitarnu akciju-160 rotarijanaca« u vremenu od 9 do 16 sati. Otkupom donacijskog bona u vrijednosti od 120, 60 ili 30 dinara stječe se pravo na konzumiranje hrane ili pića, rekao je na današnjem brifingu predsjednik subotičkog Rotary kluba dr. Tivadar Tot. Čist prihod ove akcije bit će kao pomoć dodijeljen: Zdravstvenom centru, Međuopćinskoj organizaciji savezu slijepih i slabovidnih, Školi za slušno oštećenu djecu, Udruženju dijabetičara, Štićenicima centra za socijalni rad, Udruženju Djece siromašnih Roma, te »Kolijevci«.

Ravnateljica Dječjeg kazališta Jaka Prka Vujević je ukratko najavila novu sezonu ove ustanove, te u okviru nje premijeru predstave na srpskom »Princeza i zmaj« za 22. rujna, a kako je istaknula, u planu je i premijera predstave na hrvatskom, dok se

Novi broj informatora za subotičke poljoprivrednike

premijera mađarske drame očekuje u sljedeću godinu. Novina ove sezone je pretplatnički sustav za obrazovne ustanove.

D. D.

Atletski miting

Trofej Slavonije

Sa željom da se obnovi tradicija i Osijeku vrati epitet atletskoga grada, ove je godine po treći put organiziran atletski miting uz sudjelovanje najboljih atletičara i atletičarki iz svih hrvatskih klubova, pa i jake konkurencije iz susjednih zemalja

Piše: Slavko Žebić

OSIJEK – Treći atletski miting, »Trofej Slavonije«, koji je uvršten u kalendar HAS kao jedan od »Grand prix« natjecanja, održan je u četvrtak u Osijeku na Gradskom stadionu. Okupilo se stotinjak natjecatelja iz 29 klubova iz Hrvatske, BIH, Slovenije, Mađarske, SiCG, a organizator mitinga, AK »Žito Osijek« novčanim nagradama je natjecanju dao dodatnu draž.

Atletika u Osijeku ima dugu tradiciju, pa je ovdje godinama organiziran jak atletski miting, no ta je tradicija prekinuta u vrijeme Domovinskoga rata. Sa željom da tu tradiciju obnove i Osijeku vrate epitet atletskoga grada, ove je godine po treći put organiziran atletski miting uz sudjelovanje najboljih atletičara i atletičarki iz svih hrvatskih klubova, pa i jake konkurencije iz susjednih zemalja.

Unatoč navedenome, rezultati su pokazali da se atomska sezona bliži kraju, pa je primjerice Osječanka *Ivana Vuković* bacila koplje 44,46 što je gotovo 10 m slabije od njenog najboljeg ovogodišnjeg rezultata. U utrci na 200 m muški pobjedio je *Željko*

Natjecanje je pratio mali broj ljubitelja atletike

Vincek iz Varaždina (21,29) ispred *Josipa Šopreka*, klubskog kolege (22,04) i *Jurice Grabušića* iz »Mladosti« Zagreb (22,52). Na 800 m najbolji je bio *David Takacs* iz Mađarske (1:51,08), a na 3000 m slavio je *Slavko Petrović* iz Dinamo – Zrinjevac (8:49,21). U ženskoj konkurenciji na 200 je metara najbolja bila *Ria Ergotić*, supruga poznatoga *Siniše Ergotića* (25,11), na

Utrka na 200 metara

800 m pobjedila je *Vanja Perišić* iz Splita (2:09,36), a na 3000 m pobjedila je *Ljiljana Čulibrk* iz Mladosti (10:12,05).

SKOK U DALJ: Najzanimljivije je bilo u skoku u dalj, gdje je nastupao Osječanin *Siniša Ergotić*, nositelj titule Europskog pobjednika, koji je sada član »Mladosti« iz Zagreba, no titulu mu je preoteo klubski kolega *Ivan Pucelj* za samo 1 cm. Pucelj je doskočio 7,80 dok je Siniši najbolji skok iznosio 7,79. U ženskoj je konkurenciji pobijedila *Petra Karanikić* iz »Kvarner« Rijeke čiji je doskok iznosio 5,79.

Koplje je najbolje bacio *Edi Ponoš* iz Splita (68,36), a u ženskoj konkurenciji smo već spomenuli *Ivanu Vuković* iz Osijeka (44,46). Po prvi puta koplje su bacali i atletičari – invalidi, a pobjedio je *Vjeko-slav Županić* (41,78) ispred *Mladena Tomića* (35,14) i *Berislava Pavlovića* (32,50). Sva trojica su članovi Otosport-a.

Lucijano Sušan, predsjednik Hrvatskog atletskog saveza bio je zadovoljan. Vidite, mi smo u Hrvatskoj ustrojili 5 mitinga s oznakom »Grand prix«, kako bi našim atletičarima omogućili što veći broj kvalitetnih natjecanja, a ovaj osječki je među boljima, a tu su danas vrlo kvalitetni atletičari, poput *Siniše Ergotića* koji je bio drugi na Europskom prvenstvu sa skokom preko 8 m. Atletika je nekada u Osijeku bio vodeći sport i ovdje smo imali izuzet-

no jaku mušku, posebice žensku ekipu. Očekujem da će nadležni stvoriti bolje uvjete, mislim tu prije svega na obnavljanje atletske staze, a što se tiče vodstva kluba, tu je već urađeno puno, tu su sad mladi ljudi poput *Gutzmirtla*, *Ižakovića*, pa i sama predsjednica *Tuma – Pavlov*, a doveli su i jednog izuzetnog trenera *Icu Gergova* iz Bugarske. Pred njima su svakako bolji dani.

Zadovoljna sam onim što se danas moglo ovdje vidjeti, mada je ranije bilo i boljih rezultata, rekla je *Zvezdana Tuma-Pavlov*, predsjednica AK »Žito Osijek«. Želja nam je bila da Osijeku vratimo staru slavu u atletici a ovih 120 atletičara iz svih hrvatskih klubova i nekoliko susjednih zemalja i 60 pionira iz svih 5 slavonskih županija daju nam za pravo da ćemo to i ostvariti. Trenutno smo ponovno u samom vrhu hr-

Najdalje bacio koplje: Edi Ponoš iz Splita

vatske atletike, no moram priznati da nam ljudi, a posebice djevojke odlaze na studij u Zagreb i onda se tamo uključuje u atletske klubove. No, u svakom slučaju ostaju u atletici, a rezultati će već doći.

U Iloku nastavljena tradicionalna manifestacija, 38. po redu

Iločka berba grožđa

Pokraj visokih uzvanika iz Republike Hrvatske, na svečanosti je bio nazočan i veći broj Hrvata iz vojvođanskog dijela Srijema i južne Bačke

ILOK – Prošloga vikenda, od 9. do 11. rujna održana je 38. po redu Iločka berba grožđa. Kako i dolikuje, grožđe i proizvodi od grožđa a posebice čuveno iločko vino bilo je u središtu zbivanja. Bilo je također i za djecu interesantno, puno toga za kupiti, a ove je godine po prvi puta stigao i dječji karting, to jest mogućnost voziti auto u posebno ograđenom prostoru. Za starije je isto tako bio organiziran bogat program.

Kao i svake godine gostovali su poznati glazbenici. U petak 9. rujna bio je to *Ja - smin Stavros*, a u subotu splitski bend *Magazin*. Uz to su otvorena i dva velika šatora gdje su svirali tamburaši iz Vinkovaca, tako da su se Iločani i njihovi gosti provedli odlično do ranih jutarnjih sati, svatko je sebi odabirao glazbu koja mu se svidjela. Vrijedi naglasiti kako je prisutno bilo puno ljudi iz vojvođanskog dijela Srijema te iz južne Bačke. Simboličko otvorenje 38. Iločke berbe grožđa upriličeno je 10. rujna u 20 sati a na otvaranju je bio priličan broj uzvanika, među kojima gradonačelnik Iloka, župan Vukovarsko-srijemske županije, te ministar poljoprivrede u Vladi Republike Hrvatske, i sam Iločanin, *Petar Čobanković*.

U nedjelju je upriličena smotra folklor - nih društava s područja Iloka, ali i gostiju iz drugih dijelova Republike Hrvatske, a predvečer tog dana je i završena ovogodišnja proslava iločke berbe.

Igor Kušeta

Bogata ponuda vina: Ilok, rujna 2005.

Ministar vanjskih poslova Vuk Drašković zatražio

Proširiti prijelaz Bački Breg i za teretni promet

Granični prijelazi kod Subotice su preopterećeni

SOMBOR – Ministar vanjskih poslova Srbije i Crne Gore *Vuk Drašković* izjavio je u Somboru kako će se založiti da cestovni granični prijelaz s Mađarskom Bački Breg, bude proširen i za teretni promet.

»Prijelaz Bački Breg najkraća je veza naš zemlje s centralnom Europom. Prijelazi kod Subotice su preopterećeni i interes je da se otvori još jedan prijelaz za teretni promet«, rekao je Drašković tijekom razgovora s predsjednikom Općine Sombor *Jovanom Slavkovićem* i predsjednikom Skupštine Općine *Miodragom Sekulićem*, javlja Beta.

Općina Sombor još je prije desetak godina pokrenula inicijativu da se granični prijelaz Bački Breg, preko koga se sada odvija putnički promet, proširi i za teretni.

Sastanak Mjesne samouprave i udruga u Tavankutu

Zajednička akcija na planu kulture

TAVANKUT – Na inicijativu HKPD »Matija Gubec«, u Tavankutu je u petak 9. rujna, održan sastanak svih udruga i Mjesne samouprave s područja Tavankuta i Ljutova. Osnovni cilj ovoga sastanka bila je izrada plana kulturnih i vjerskih događanja u idućoj 2006. godini u Tavankutu i Ljutovu.

Kako su se svi sudionici složili, neophodna je zajednička akcija svih udruga kako na polju kulture tako i na polju projektnog istupanja spram određenih donatora. S obzirom da Tavankut ima vrijedne projekte i manifestacije za koje je neophodna koordinirana akcija, sudionici su se složili kako je prošlo vrijeme podjela, te da se u idućem periodu sve akcije i manifestacije trebaju i moraju provoditi zajedničkim snagama.

Mjesna samouprava Tavankut, koja je skupa s HKPD »Matija Gubec« pokrenula projekt obnove Doma kulture, ponudila se i u koordiniranju drugih akcija od zajedničkog interesa. S rukovodstvom Osnovne škole je dogovorena zajednička proslava Dana škole, koja bi ujedno bila i početak proslave 60-te obljetnice od osnutka HKPD »Matija Gubec«. Kako su se svi suglasili, sljedeći zajednički projekt bi trebala biti obnova prostora stare ljekarne, gdje bi se smjestio galerijsko-izložbeni prostor s oko 400 slika i predmeta nastalih u tehnici slame, iz fonda HKPD »Matija Gubec«, projekt koji je od općeg kulturnog i turističkog značaja ne samo za Tavankut.

Sudionici sastanka su bili predstavnici Mjesne samouprave Tavankuta i Ljutova, OŠ »Matija Gubec«, Župe »Srce Isusovo«, HKPD »Matija Gubec«, MO »Udruga umirovljenika«, Aktiva žena, Bunjevačkog kulturnog centra.

Tavankut ima vrijedne projekte: detalj sa sastanka

Hrvati iz Mađarske i okolnih zemalja

Tavankučani u Pečuhu

TAVANKUT – Na poziv Kulturno-umjetničkog društva »Tanac« iz Pečuha, koje organizira tradicionalnu manifestaciju »Dobro nam došli mili gosti«, HKPD »Matija Gubec« će 17. i 18. rujna 2005. godine sudjelovati na ovoj manifestaciji koja okuplja Hrvate iz Republike Mađarske i susjednih zemalja. Kako organizatori predviđaju, sudionici će u dvodnevnom boravku prikazati kulturnu baštinu kraja iz kojeg dolaze.

L. S.

Plinska mreža u Somboru obuhvaća 2.700 kućanstava

Počela distribucija plina

SOMBOR – Poduzeće »Somborgas« prošloga je tjedna počelo distribuciju plina u mrežu niskog tlaka koja je izgrađena ove godine.

Mreža je duga 45 kilometara i obuhvaća oko 50 ulica u Somboru s 2.700 kućanstava.

Kako je rečeno u »Somborgasu« kućanstva će plin moći koristiti nakon što ekipe tog poduzeća izvrše tehnički prijam kućnih plinskih instalacija. Do sada je kućne instalacije završilo oko 300 kućanstava.

U »Somborgasu« očekuju kako će do početka grijuće sezone priključiti trećinu kućanstava u ulicama koje su dobile plinsku mrežu. Sa PDV-om cijena priključka iznosi oko 1091 eura.

Do 15. listopada »Somborgas« korisnicima nudi mogućnost plaćanja priključka u 18 rata.

Usporedo s izgradnjom plinske mreže za kućanstva, ove je godine nastavljena i plinifikacija industrijske zone i na plinsku je mrežu priključena i Tvornica akumulatora. Plan je da iduće godine plin dobiju centar grada i gradska Mjesna zajednica »Mlake«. Plinifikacija općine Sombor počela je 2003. godine. Plin je prvo dobio dio industrijske zone, a prva kućanstva na plin su priključena prošle godine.

Na Somborskim njivama

Suncokreta 1,6 tona po hektaru

SOMBOR – Prinos suncokreta na njivama općine Sombor iznosi 1,6 tona po hektaru, a od zasijanih 11.700 hektara požnjeveno je 20 posto.

Kako je priopćio Odsjek za planiranje i statistiku Skupštine Općine Sombor, prinos šećerne repe iznosi 45 tona po hektaru, a od zasijanih 6.600 hektara, izvađena je na 80 hektara.

Poljoprivrednici su počeli i berbu industrijske paprike, a prosječan prinos je 3,5 tona po hektaru.

Potpisan sporazum

Gospodarska suradnja Sombora i Bihaća

SOMBOR – Regionalna gospodarska komora Sombor priopćila je da je s Gospodarskom komorom Unsko-sanskog kantona u Bihaću, u Bosni i Hercegovini, potpisala sporazum o suradnji.

Sporazumom su predviđeni gospodarska suradnja, jačanje poslovnih veza i »uspostavljanje viših oblika suradnje, kao što je poslovnno-tehnička suradnja i kooperacija gospodarstava te dvije regije«, navodi se u priopćenju somborske komore.

Zaključci Odbora za privatizaciju Skupštine AP Vojvodine

Akcije zaposlenima u javnim službama

Na teritoriju AP Vojvodine na javnoj aukciji privatizirano 435 a na javnom tenderu 16 poduzeća te je ostalo 313 neprivatiziranih poduzeća

NOVI SAD – Na sjednici Odbora za privatizaciju Skupštine AP Vojvodine, održanoj 8. rujna, razmatran je tijek provođenja privatizacije u poduzećima u AP Vojvodini i provođenje privatizacije u oblasti poljoprivrede kao i Zahtjev za sagledavanje stanja u oblasti vlasničkih odnosa i podrijetla kapitala u predstojećoj privatizaciji DP »Novi Sad-Gas«.

Direktor Agencije za privatizaciju **Slobodan Radišić** informirao je članove Odbora da je na teritoriju AP Vojvodine na javnoj aukciji privatizirano 435 a na javnom tenderu 16 poduzeća te da je ostalo 313 neprivatiziranih poduzeća.

Od poduzeća koja se bave poljoprivrednom proizvodnjom privatizirano je 61 poduzeće, u sektoru za poljoprivredne usluge dva i u ribolovstvu tri poduzeća.

Odbor je nakon rasprave usvojio za-

ključke kojima se predlaže da se 15 posto akcija kapitala NIS-a, koji se prenosi u privatizacijski registar podijeli zaposlenima u javnim službama koje nisu ostvarile pravo na akcije (prosvjeta, zdravstvo, državna uprava), te da država prilikom prodaje NIS-a, EPS-a i Željeznice i ostalih javnih

poduzeća izdvoji iz svog dijela 70 posto kapitala i osnuje neovisni fond koji će moći samostalno funkcionirati.

Pokraj toga zaključeno je da se novac iz proračuna Republike Srbije treba usmjeriti za subvencije u poljoprivredi i razvoj malih i srednjih poduzeća.

Također su članovi Odbora zaključili da se treba održati zajednička sjednica s predstavnicima reprezentativnih sindikata na temu kako se poštuju ugovorne obveze.

Usvojen je i prijedlog da se održi zajednička sjednica predstavnika Pokrajinskih tajništva za energetiku i mineralne sirovine i Pokrajinskog tajništva za privatizaciju, kako bi se sagledalo aktualno stanje i ubrzao proces privatizacije vjodanskih poduzeća.

H. R.

Fond za razvoj AP Vojvodine raspisao novi natječaj

Krediti za miješana gnojiva i sjemensku pšenicu

Rok vraćanja kredita je do 15. rujna 2006. godine, s kamatnom stopom od 3 posto na godišnjoj razini, uz primjenu valutne klauzule

NOVI SAD – Fond za razvoj AP Vojvodine objavio je 12. rujna Natječaj za dodjelu kredita za nabavku miješanih gnojiva i sjemenske pšenice. Natječaj je otvoren do 25. rujna 2005. godine. Cilj je natječaja osigurati nedostajući novac pod povoljnim uvjetima radi pripreme i realizacije jesenske sjetve.

Korisnici kredita mogu biti pravne osobe koje se bave organizacijom, proizvodnjom ili preradom primarnih poljoprivrednih proizvoda sa sjedištem na teritoriju APV. Prilikom dodjele sredstava prednost će imati podnositelji koji do sada nisu koristili kredite Fonda i oni koji imaju urađenu analizu zemljišta.

Zainteresirani korisnici mogu podići zahtjev za dodjelu kredita u lokalnim uredima Fonda za razvoj APV. Prilikom podizanja zahtjeva potrebno je uplatiti 10.000 dinara na tekući račun Fonda za razvoj APV broj 160-104252-48. Pokraj zahtjeva potrebno je dostaviti i dokumentaciju o pravnom i financijskom statusu podnositelja zahtjeva, potvrdu o izvršenoj analizi zemljišta i pismo o namjerama poslovne banke za izdavanje garancije.

Uvjetima kreditiranja određen je rok vraćanja kredita do 15. rujna 2006. godine, s kamatnom stopom od 3 posto na godišnjoj razini, uz primjenu valutne klauzule. Instrumenti osiguranja vraćanja kredita su garancija poslovne banke ili avalirane mjenice od strane poslovne banke. Cijena miješanih gnojiva i sjemenske pšenice može se uvećati do 15 posto prema krajnjim korisnicima na ime manipulativnih troškova, o čemu se mora podnijeti pismeni dokaz.

Detaljne informacije u svezi s uvjetima kreditiranja mogu se dobiti u lokalnim uredima Fonda i u sjedištu Fonda za razvoj, ili na telefonima 021/459-090 i 021/487-4443 kao i na Internet stranici www.vdf.org.yu.

H. R.

Novosadska novinarska škola

Natječaj za polaznike

Studije traju godinu dana, odnosno dva semestra, i obuhvaćaju tiskane medije, radio i televiziju

NOVI SAD – Novosadska novinarska škola otvorila je natječaj za upis 12. generacije studenata na osnovne studije novinarstva. Prijave s fotografijom, životopisom do 250 riječi, motivacijskim pismom, dokazom o trenutačnom studentskom statusu ili angažmanu u medijima potrebno je dostaviti poštom ili osobno u Novosadsku novinarsku školu, na adresu Zmaj Jovina 4, Novi Sad, najkasnije do 23. rujna 2005. godine, kaže se u priopćenju Škole.

Studije traju godinu dana, odnosno dva semestra, i obuhvaćaju tiskane medije, radio i televiziju.

Predavanja i radionice držat će profesori Novosadskog, Beogradskog i Centralnoeuropskog sveučilišta, afirmirani novinari i publicisti, kao i kvalificirani treneri s međunarodno priznatim certifikatom.

Proštenje u Aljmašu

Hodočasnici na križnom putu

ALJMAŠ – Župljani iz Subotice, Starog Žednika, Đurđina i Tavankuta u nedjelju 11. rujna posjetili su i hodočastili u Aljmašu, poznatom hrvatskom svetištu. U organizaciji Subotičke biskupije upriličen je hodočasnički put u glasovito svetište, koje se nalazi nedaleko od granice SiCG i Hrvatske, na samoj obali Dunava, u neposrednoj blizini Erduta.

Osnovni cilj ovog hodočašća bio je posjet križnom putu koji se nalazi pokraj nove i stare crkve u ovom pitoresknom predjelu pokraj velike rijeke. Vođa i organizator ovog puta bio je vlč. *Marko Forgić*, a pozivu za odlazak u Aljmaš odazvalo se oko 140 vjernika, koji su u dva dupke puna autobusa stigli na jutarnju misu u deset sati tog nedjeljnog jutra. Nakon obavljenog bogoslužjenja, u svečanoj je procesiji pređen križni put izrađen od drvenih kalvarija, križnih postaja. Jedan dio hodočasnika potom se zaputio do Vodica, izvora udaljenog petnaestak minuta hoda od samog svetišta, dok su ostali uzeli kraći predah na obali Dunava.

Prije povratka za Suboticu, upriličen je i kraći posjet Osijeku, gdje je posjećen Gospin kip, duhovni čuvar ovog ratom iscrpljenog grada, te Sonti, gdje su hodočasnici obišli mjesnu crkvu i na kratko predahnuli i osvježili se. U ranim večernjim satima hodočasnici su se vratili svojim kućama, umorni od puta, ali duhovno osnaženi i radosni zbog lijepog hodočašća u Hrvatsku.

Z. S. V

Molitvena Internet stranica »Prostor duha«

Online molitva ispred računala

Ovih dana, na adresi www.isusovci.hr/prostorduha dovršena je molitvena Internet stranica »Prostor Duha«. To je hrvatska verzija irskog molitvenog site-a Sacred Space, koji je dosad preveden na dvadeset i tri svjetska jezika.

Slijedeći linkove, korisnik stranice biva polako uveden u kratku online molitvu na temelju dnevnoga čitanja iz Svetoga pisma (Evandjelja). Uz poticajne tekstove koji nas pripremaju na susret s Božjom riječi, u svakom trenutku se možemo osloniti i na »Vodič kroz molitvu« koji ukratko objašnjava te molitvene korake.

Dolazimo konačno i do samoga teksta Evandjelja za taj dan. Iako i ovdje postoji pomoć u obliku nekoliko predloženih misli na tekst Evandjelja, zamišljeno je da ova molitva bude u duhu ignacijanske meditacije koja inzistira na osobnom unutarnjem proživljavanju evanđeoskih zgoda i vlastitom razmišljanju nad tim porukama. Kratka meditacija završava Razgovorom s Gospodinom, kao »prijatelj s prijateljem«.

Možda nam se čini čudnim moliti ispred ekrana svoga računala, ali Bog je svugdje, svuda oko nas, čak i u najneobičnijim prilikama. Kada smo toga svjesni, i s malo nastojanja, moliti možemo bilo gdje! To pokazuje i odaziv na Internet stranice »Sacred Space«-a: od godine 1999. do danas na ovim stranicama molilo je više od petnaest milijuna ljudi.

H. R.

Temeljem članka 14 Zakona o procjeni utjecaja na životnu sredinu (»Službeni glasnik RS« broj 135/04) Općinska uprava, Služba za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu životnog okoliša, Subotica – Trg slobode br.1.

OBAVJEŠTAVA

Da je podnesen »Zahtjev za određivanje obujma i sadržaja studije o procjeni utjecaja na životni okoliš za projekt rekonstrukcije benzinske crpke Subotica 4«, čija se realizacija planira na kat. parceli 21124/5 ulica JNA bb –

Mali Bajmok KO Donji grad, SO Subotica.

Uvid u podatke obavještenja i dokumentaciju iz zahtjeva NIS-NAFTAGAS PROMET-Novog fronta 12, može se izvršiti u prostorijama Službe za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu životnog okoliša, II. kat Stare gradske kuće soba 227 u periodu od 20.09 do 23.09.2005, u vremenu od 10 do 12 sati.

Molimo Vas da u roku od 20 dana od dana oglašavanja, dostavite mišljenje o zahtjevu za određivanje obujma i sadržaja studije o procjeni utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš ovom ovlaštenom tijelu.

Piše: vlč. dr.
Andrija Kopilović

Najveća bolest

koja nas

najviše izjeda

jest upravo

neopraštanje.

Zašto? Zato

što ono razara,

izjeda čovjeka

iznutra i ne

može ga se

osloboditi osim

da tu

uvrijeđenost

izbaci iz sebe.

To može samo

tako da oprost

Lijek je samo jedan – oproštenje

Slobodne ruke

Rano je jutro. Jučer je bila nedjelja. Dakle ovo što pišem, plod je razmišljanja jednog ponedjeljka. Jučerašnja liturgija riječi u Katoličkoj Crkvi bila je označena vrlo važnom temom: o opraštanju. Naime, Isus odgovara na Petrov upit koliko puta da oprostiti dnevno svome bratu koji ga vrijeđa; do sedam puta? A znamo da je broj sedam u Bibliji znak puno, dakle, puno puta. Međutim Isus iznenađuje i Petra i nas kada kaže: Ne sedam puta, nego sedamdeset puta sedam. I to na dan. Drugim riječima znači uvijek. I onda slijedi jedna potresna Isusova prisposoba o dužniku koji je bio dužan svom gospodararu deset tisuća talenata – a to je jedno ogromno bogatstvo – koji je dobio oprost od ogromnog duga jer je molio Gospodara za oprost.

Ali taj isti veliki dužnik bio je vrlo malen čovjek. Bio je bijeda od čovjeka. Kada je izišao i susreo svoga dužnika koji mu je dugovao sto denara – jednu dnevnicu – zlostavljao ga je i davio dok mu ne vrati. Na tu vijest Gospodar se je opravdano naljutio i onog velikog dužnika, a maloga čovjeka ili bolje lošega čovjeka bacio u tamnicu i kaznio uz primjedbu: da je i on trebao oprostiti ono malo ako je njemu oprosteno puno. Vrlo je značajna Isusova riječ na kraju prisposobe »Tako će i Otac moj nebeski učiniti vama ako svatko od srca ne oprostiti svome bratu«.

NEMA OZDRAVLJENJA U MRŽNJI: Jednako tako sam shvatio iz knjige Sirahove kada kaže: Ako čovjek goji mržnju na drugoga, kako može tražiti od Gospodina ozdravljenje? Kad s čovjekom sličnim sebi nema milosrđa, kako može moliti za svoje grijeh? On, koji je sam od mesa, goji osvetljivost, pa tko će mu oprostiti grijeh? Shvatio sam nutarnju logiku

naše duhovne bolesti. Najveća bolest koja nas najviše izjeda jest upravo neopraštanje. Zašto? Zato što ono razara, izjeda čovjeka iznutra i ne može ga se osloboditi osim da tu uvrijeđenost izbaci iz sebe. To može samo tako da oprost. Ali drugi put je da se iz njega ta krivica ukloni, a to može samo netko drugi, zapravo i jedino Bog. Sad se čovjek nalazi u »ćorsokaku«. Zašto? Zato što ako on sam, koji je od »krvi i mesa« ne oprašta svome bližnjemu koji je jednako tako samo čovjek, stvara blokadu u sebi i Bog mu ne može oprostiti jer je prema Bogu podigao »zid«. I stoga ne može primiti oproštenje, jer sam ne oprašta. I tako se zatvara jedan strahovito mučni krug u komu čovjek izjeda samoga sebe jer mu nije oprošteno, progoni ga savjest, a rješenje je u njemu. Treba uroniti u sebe i od srca oprostiti svima oko sebe da bi onda, makar kako s velikim dugom, pošao pred Onoga koji njemu može ne samo oprostiti nego i uništiti krivicu. Tako eto čovjek pati zatvoren u vlastite mreže svoje vlastite krivice i ne nalazi lijeka svojoj krivici i ne postaje bolji samo zato što je »blokada« u njegovoj nutrini, a to je nesposobnost opraštanja.

CRNO-BIJELO SVRSTAVANJE: Jedan drugi doživljaj. Sinoć sam bio na koncertu tamburaškog sastava »Ravnica«. Malo kad me mimoiđe koncert Velikog tamburaškog orkestra, koncert »Haje«, no sinoć sam doživio u kontekstu nedjeljnih čitanja nešto posebno. Što se ovog koncerta tiče, ne mogu ući i ne želim ulaziti u rasprave o stvarnoj vrijednosti. Za mene osobno bio je vrhunski doživljaj. Meni su svi tamburaški orkestri, koji su kvalitetni, vrlo dragi i simpatični. Treba tu snage, uigranosti i najviše zajedništva. Svirali su i pjevali krásno. Mladi ljudi, složni, nasmijani,

a zauzeti za svoj posao. Osobito me se dojmila misao koja je jasna poruka, a ta je: sklad različitih, a svi jedan. Zvukovi i riječi su postale poruka i doživljaj... Bože moj, vraćam se na današnje prije podnevno razmišljanje. Sigurno je da je Bog zamislio svijet i stvorio kao veliku ljudsku zajednicu koja je u stvari jedno mnoštvo različitosti i on bi htio da svi budu skladni. To ne ide bez napora i ljubavi. Tako sam se nakon koncerta vratio kući sjetan jer sam u duši nosio spoznaju: ovo što postižemo u zabavi je lijepo, ali zašto to ne možemo postići u životu?

Osobito me se dojmio voditelj duhoviti intervent kada je ispričao, kako je gledao jedan film koji je počeo u crno bijeloj tehnici, a onda se polako svaki lik tokom radnje filma »obojoj«. Mladi voditelj je zaželio da i mi gledamo svijet ne crno bijelo, nego u bojama. To me je asociralo na prije podnevno razmišljanje da je svaki sukob i svaka naša nutarnja rana u stvari crno-bijelo svrstavanje, odbacivanje, sučeljavanje, suđenje. Ne vidimo istinu. Ne vidimo boje. Ali vrlo jasno vidimo samo crno i bijelo. I zato smo bolesni. Oko nam je bolesno. Srce nam je bolesno. Ali postoji samo lijek samo jedan a to je oprostiti. Treba nam za naše krivice oproštenje od Boga, a mi mu stavljamo zapreke da nam ne može oprostiti jer kako će nam oprostiti On, neizrecivi Duh i Savršenstvo, ako mi maleni »od krvi i mesa« jedan drugome ne opraštamo te malene dugove? Jednom je sveta Marija Margareta Alacocque zapitala Isusa što želi učiniti od nje? A Isus je samo rekao: Daj mi slobodne ruke! Ako hoćemo više sreće, bolje društvo i bilo kakvu zajednicu, pokušajmo u toj zajednici malo više Bogu dati »slobodne ruke«.

Piše: Alojzije Stantić

Sa izložbe stari poljoprivredni mašina u Mezőkővesdu, Mađarska

Old tajmer traktori

Bilo je lipo vidit paradiranje traktora od koji su većina napravljeni izmed dva svicka rata, za ovu priliku dotirani, opravljeni da sami idu

Unikim zapadnim zemljama već desetina godina prave se izložbe stari kazana (samohodni parni mašina), saugasa (samohodni mašina s motorima na plin), stabilni motora, traktora i drugi poljoprivredni mašina. Tušta je čeljadi koja vole i u ovu felu starine, u nikim zemljama ko na priliku u Njemačkoj, imadu udruženja koja njim prave izložbe, pomažu da nabave el štogod razmine za svoju zbirku. Skupe se svake godine u drugom mistu i ako mož onda nuz pomoć kojeg muzeja poljoprivredni mašina. Do sad nisam imo priliku da odem makar na jednu od ti izložbi, iako sam od malena zavolio zagledat zemljodillske mašine i kojekaki sernaj (poljoprivredni strojevi i oprema), a i cio radni vik sam radio na održavanju i prodaji taki mašina.

Dana 3. rujna u Mađarskoj, u mistu Mezőkővesd (severo-istočna Mađarska), napravili su taku izložbu. Za to se podmetio (zauzo) muzej zemljodillski mašina iz tog mista, okupio je iz više mista gazde traktora da ji pokažu gledačima, al i da se s njima provozadu kroz varoš. Nas nekoliko smo se nakanili i očli tamo s nadom da ćemo možda vidit štogod što do sad nismo vidili.

Kad smo ušli u varoš nabasali smo na povorku stari traktora koje su zagledali znatiželjna čeljad. Oko muzeja i u avliji su se skupili gazde sa starim traktorima, znatiželjni gledači, ljudi koji se razumidi u nji, al je med njima bilo i tušta majstora koji su radili el pravili mašine koje odavno ne hasniradu. Na malom mistu naprosto smo se morali gurat oko nikog traktora da ga zagledamo sa svi strana, zato je bilo teško napraviti dobru sliku (fotografiju) odabrane mašine.

Bilo je lipo vidit paradiranje traktora od koji su većina napravljeni izmed dva svicka rata, za ovu priliku dotirani, opravljeni da sami idu. Ni mi se dopalo što su većina gazda svoje stare traktore ulipčali, ufarbali su ji kojekakim bojama, a tim su pokvarili izgled starine, jel kad su ti traktori napravljeni onda još nije bilo za gvožđe postojani boja kaki danas ima. Nuz to svi su traktori bili na gumenim točkovima iako su onda pravili većinom traktore na gvozdenim točkovima.

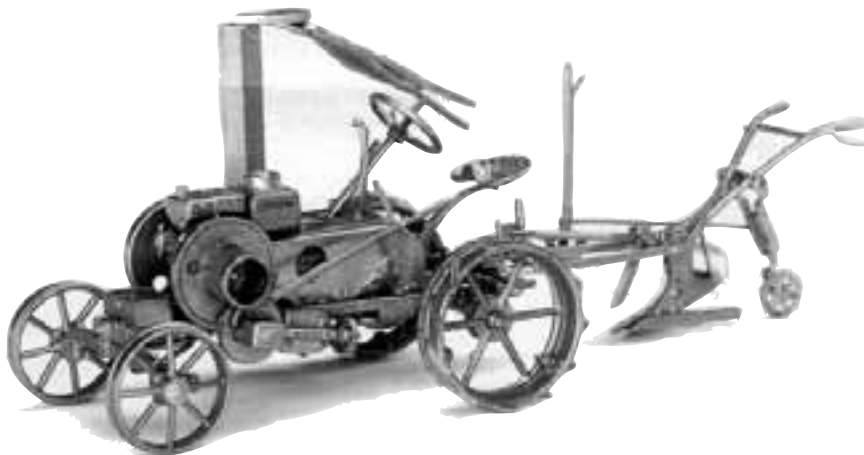
Stari traktori su bili brez kabine, pa se na

licima većine gazda koji su tirali svoje traktore očitovala dika izgledom lipo sačuvane starine. Najdičniji su med njima bili gazde traktora iz početka dvadeseti godina, to su bili nikoliko feli HSCS (Hofherr-Schrantz-Clayton-Schutleworth), Lanz Bulldog, a po jedan Fahr, Deutz, Fendt i Vierson. Paradiranje s pokretnim traktorima je bilo skromno.

U muzeju sam razgledao stare mašine od koji sam većinu vidio, a tušta nji se sićam još dok su radili. Med svim izloženim mašinama zadivio me eksplozivni motor kojeg je Karl Friedrich Benz napravio 1888. godine. Benz je prvi motor te fele (vrste) napravio 1885, a počo ji je prodavat 1887. godine. Po tom je ovaj motor jedan od prvi koje je on napravio. Motor je od četiri KS (konjske snage), a velik je ko da-

prid, iznad pridnje osovine. Traktor su napravili 1924. godina, motor mu je jednocilindrični (s jednim klipom) poludizel (na sirovu naftu) od 32 KS, a radi sa 460 o/m (obrtaja u minuti), dok danas traktori te fele rade iznad 5000 o/m.

Dok smo se vrtili ok traktora i probali odgonetnit kako ga traktorista pokrenio da radi, jel mu nismo vidili gurblu (ručicu za pokretanje). U to su do traktora došla dva starija čovika i počeli pripovidat o njemu. Iz divana sam zaključio da ge dotični dobro pozna. Rastumačio nam sve o traktoru jel je bio traktorista na takom traktoru. Pokazo nam da kad je let-lampom usjio glavu, traktorista je jednom nogom stao u dio karoserije iza motora, a drugom nogom se odupro o špicu (žbica) zamajca i pokrenio motor da radi. Za tako štogod dotleg nisam

Njemački traktor Fendt s plugom

našnji motor od stotinak KS. Za samo malo više od sto godine indžiliri su od prvi motora velikog opsega, uspili da naprave današnje motore malog opsega i za ono vrime nezamislivo velike snage. To je najstariji motor kojeg sam dosad vidio i zato sam dugo buljio u njeg i divio se lipim odlicima od koji je sastavljen.

Med nepokretnim traktorima u muzeju dugo smo se zadržali kod jedne fele HSCS traktora. Privuko nam je pažnju da je sprid izgledo pomalo prazan, pa smo ga počeli bolje zagledat: motor mu je nikao naopako okrenit, glava za usijavanje je nuz sic (sidalo) traktoriste, a kod svi do sad napravljeni traktora glava za usijavanje je na-

ni čuo, a baš sam se nagledo i upozna ko zna koliko feli najstariji traktora.

Jeto i takog je bilo dok se nije došlo do traktora da mu se motor pokrene pritiskom na puce (dugme). Čudili smo se da je težište traktora bilo na stražnjim točkovima, a pridnjica mu je skoro prazna. Motor ovog traktora je bio zdravo dobar, al su ove traktore friško pristali praviti težište tereta mu je bilo na stražnjoj osovinu, pa se dešavalo da se privrtnio unatrag, onda je traktorista smrtno strado. Onda nisu tako temeljno ispitivali kako će se ponašat traktor u radu, pa su se često kvarili, iako su bili prosto napravljeni.

Priča o Hrvatima – Hrvati u drugoj polovici 19. stoljeća (65.)

Istra u vrijeme Bachovoga apsolutizma

U školama se predavalo na talijanskome i njemačkom jeziku – hrvatskim se jezikom poučavalo tek u crkvenim školama, koje su bile rijetke i oskudno opremljene. Hrvatskih je intelektualaca bilo malo i samo je nekoliko stanovnika Istre prihvatilo ideje hrvatskoga narodnog preporoda

Piše: Zdenko Samaržija

Premda je ukidanjem Mletačke Republike (1797.) Istra postala jedna upravna cjelina, razlike između komunalnoga sustava u priobalju i feudalnoga sustava u kontinentalnome dijelu Istre bile su znatne.

Seljaci su u priobalnom dijelu bili u kolonatskome odnosu – koloni su obrađivali zemlju koju su uzeli u najam, no za razliku od kmetova u kontinentalnome dijelu Istre, nisu bili podložni vlasniku zemlje – feudalcu je kmetovima, prvenstveno, bio sudac. Koloni su bili osobno slobodni, nisu išli na tlaku, podavanja su plaćali većim dijelom u novcu, a sudio im je, kao i građanima i plemićima komune, gradski sudac.

U Istri su živjeli Hrvati, Slovenci i Talijani. Hrvati su uglavnom bili koloni te sitni ili srednji zemljoposjednici, a u kontinentalnome dijelu Istre kmetovi. Talijani su uglavnom bili trgovci i obrtnici, zemljoposjednici i činovnici. Živjeli su u gradovima.

Za vrijeme Bachovoga apsolutizma šire se hrvatskih ideja usporilo – husari su provodili germanizaciju, ali i stvarali uvje-

Spomenik Juraju Dobrili

Kolon

Obrađuje tuđu zemlju
Rentu plaća u novcu, a po pogodbi u naturi
Mora uzgajati kulturu koju odredi vlasnik zemlje
Nakon isteka najma može napustiti zemlju
Sudi mu gradski sudac

Kmet

Obrađuje tuđu zemlju
Plaća radnu, robnu i novčanu rentu
Uzgaja sve što je potrebno za život, a višak proizvoda prodaje na tržištu ili feudalacu koji ima pravo prvokupa
Vezan je za zemlju
Sudi mu vlasnik zemlje

te za brži gospodarski razvitak Istre. U Rijeci je djelovao Fran Kurelac, jezikoslovac, koji je učenike odgajao u rodoljubnom duhu i koji su kasnijih godina bili aktivni istarski preporoditelji. U sjemeništu u Gorici bogoslovi su čitali hrvatske knjige, a u »Jadranskome Slavjanu«, časopisu koji je izlazio u Trstu, tiskali su se članci na hrvatskome jeziku. U Trstu je počeo i rad Juraja Dobrila, koji je 1854. godine objavio molitvenik Otče budi volja Tvoja. Kada je 1858. godine imenovan porečko-pulskim biskupom njegova se djelatnost, osim pastirske, proširila i na politiku, gospodarstvo i školstvo. Njegov najbliži suradnik bio je Franjo Feretić, svećenik s Krka. ■

Juraj Dobrila

Juraj Dobrila rođio se 1812. godine u Ježenju. Nakon svršetka osnovne škole, gimnaziju je pohađao u Karlovcu, a studij teologije u Gorici. Doktorirao je teologiju. Godine 1857. imenovan je porečko-pulskim biskupom, a 1875. godine tršćanskim biskupom. Bio je član Istarskoga sabora. Borio se za ravnopravnost hrvatskoga jezika s talijanskim u upravi i sudstvu Istre. Poticao je razvoj kulturnih i prosvjetnih institucija, podupirao je izdavanje Naše sloge, prvih hrvatskih novina u Istri, a obilno je pomogao siromašne osobito u godinama nerodice. Umro je 1882. godine.

Viktorija Abramović, slikarica

Nadam se da ću ponovno doći u Suboticu

*Atmosferu svojih akvarela s dosta svjetla prenosim i u radove s uljem **
Moj rukopis je prepoznatljiv bez obzira na izbor tehnike

Ove je godine pokraj brojnih gostiju na Likovnoj koloniji »Bunarić 2005.« sudjelovala i Viktorija Abramović iz Slavonskog Broda. U pauzama između slikanja, u ležernoj atmosferi salaša Paje Đuraševića porazgovarali smo s ovom umjetnicom.

Viktorija Abramović rođena je u Slavonskom Brodu gdje i danas živi i radi. Likovno se izražava od 1960. godine. Prva saznanja o likovnoj umjetnosti je, prema njezinim riječima, stekla od svog profesora u srednjoj školi Branka Bašlina. Kasnije se i stručno usavršavala pohađajući Slobodnu slikarsku akademiju »Agora« u Zagrebu, gdje je diplomirala u klasi profesora Ante Schramadea. Sedam godina radila je kao animatorica likovne kulture u RKUD »Đuro Đaković« u Slavonskom Brodu, a posljednjih desetak se u potpunosti posvetila slikarstvu te radi kao samostalna slikarica. Članica je Hrvatskog društva likovnih umjetnika Rijeka.

DOLAZAK NA KOLONIJU: »Nisam prvi puta u Subotici, ali sam prvi puta sudionica na koloniji »Bunarić«. Prije dvije godine sam s još desetak slikara iz Hrvatske bila gošća na proslavi Dužijance. Tada sam ostvarila kontakte s nekim ljudima oдавде, pa je i moj dolazak na Koloniju dio te suradnje«, objasnila je slikarica.

U svom slikarskom radu najviše se izražava kao pejzažistica. »Dugogodišnja sam akvarelistica, ali radim i u ulju te kom-

biniranim tehnikama. Atmosferu svojih akvarela s dosta svjetla tako prenosim i u radove s uljem. Moj rukopis je prepoznatljiv bez obzira na izbor tehnike. Inače pokraj slikarstva bavim se i likovnim opremanjem knjiga«, kazala je Abramovićeva. Njezina likovna djela nalaze se u privatnim zbirkama Hrvatske i u inozemstvu. Jedna

je od suvlasnica dviju galerija »Laudato« (što na latinskom znači »slaviti Gospodina«) koje se nalaze u Zagrebu i Slavonskom Brodu. Galerije su, kako je istaknula, jedinstvene po sadržaju. »Naše galerije se bave predstavljanjem umjetnosti hrvatskih autora koja je isključivo sakralnog sadržaja. Zbog održavanja umjetničkog standarda galerije su pod patronatom likovnog kritičara profesora Stanka Špoljarića«, objasnila je Abramovićeva.

HUMANITARNI RAD: »Laudato« se bavi i humanitarnim radom. Svojim prihodima posredstvom župnih ureda i socijalnih centara pomaže siromašne obitelji, ali i katoličke misije te obnovu sakralnih objekata u Hrvatskoj.

»Pokraj galerijskog dijela poslovanja naša djelatnost obuhvaća pripremu, distribuciju i prodaju knjiga sakralnog sadržaja, zatim snimanje, proizvodnju i prodaju CD-a, DVD-a, audio i videokazeta sakralnog sadržaja, kao i izdavanje vlastitog tiska i

Izložbe i priznanja

Umjetnica je da sada imala 25 samostalnih te sudjelovala na oko 300 skupnih izložbi. Dobitnica je mnogih priznanja i nagrada, od toga i dvije državne plakete.

sudjelovanje u tisku drugih izdavača. Pružamo i pomoć pri organiziranju seminara, skupova, duhovnih obnova, molitvenih susreta, predavanja, okruglih stolova i tribina te organiziramo hodočašća i vjerske izlete, dobrotvorne koncerte duhovne glazbe u sakralnim i nesakralnim prostorima te priređujemo umjetničke večeri i priredbe kršćanskog sadržaja«, istaknula je slikarica.

Viktorija Abramović voli stvarati na likovnim kolonijama. »Sudjelovala sam oko dvije stotine puta na kolonijama. Na Bunarićkoj koloniji mi s dopada inspirativno ozračje, kako ono prirodno tako i duhovno jer se nalazi u blizini Marijanskog svetišta. Posebno me je dojmilo to što je ovo svetište zajedničko za katoličku i pravoslavnu Crkvu, što dokazuje da je Bog jedan. Nadam se da ovdje nisam zadnji puta te da ću ponovno doći u Suboticu«, poručila je ova Brodanka.

D. Bašić Palković

Manjeskove slike u dva galerijska prostora

U ponedjeljak 19. rujna u Subotici će biti otvorena izložba »Peti element« koja će predstaviti radove slikara, člana Likovnog odjela HKC »Bunjevačko kolo« Ivana Manjeska – Charlyja. Zanimljivost ove izložbe je njena koncepcija postava u dva galerijska prostora. Otvaranje dijela izložbe u Galeriji Gradske knjižnice zakazano je za 18 sati, dok će se sat vremena kasnije ostatak izložbe moći pogledati u galeriji u holu Otvorenog sveučilišta.

Uspješan nastup Monoštorki

Zavod za kulturu AP Vojvodine, Savez amatera Vojvodine i ŽKUD »Branko Radičević« iz Siriga organizatori su 27. Festivala folklornih tradicija Vojvodine koji je 10. i 11. rujna održan u Domu kulture u Sirigu.

Ženska pjevačka skupina Kulturno-umjetničkog društva Hrvata »Bodrog« iz Bačkog Monoštora publici se i tročlanom žiriju predstavila izvornim šokačkim pjesmama »Sirota sam, sirota...« i »Klada«. Svojim nastupom među 22 sudionika iz cijele Vojvodine Monoštorki su izuzetno zadovoljne, a potvrdu njihovom dojmu dala je i publika koja je njihov nastup pozdravila burnim pljeskom.

Rezultati festivala Društvu će biti doznačeni pismenim putem, tako da je još uvijek neizvjesno je li se pjevačka skupina plasirala na Republičku smotru u Topoli.

A. F.

Ištvančićovo »Izgubljeno blago« pozvano na festivale u Berlinu i Češkoj

Dokumentarni film »Izgubljeno blago« redatelja Branka Ištvančića nastao u produkciji Dokumentarnog programa HRT-a pozvan je na festivale »Prix Europa 2005« koji će se održati od 16. do 21. listopada u Berlinu i »EKO FILM 2005« koji će se održati od 3. do 10. listopada u Češkoj.

Na festivalu »Prix Europa« u Berlinu »Izgubljeno blago« iza-

brano je od 630 prijavljenih iz 38 zemalja u natjecateljski program najboljih europskih produkcija na polju televizije, radija i interneta u kategoriji »Non-fiction« TV filma.

»Dani otvorenog kazališta« u osječkom HNK

Predstavom u petak 9. rujna, komedijom »Cyrano de Bergerac« Edmonda Rostanda u režiji Zlatka Svibena, počeli su »Dani otvorenog kazališta« koji se u Osijeku održavaju od 1975., a čime je ujedno označen početak 99. kazališne sezone.

Ovogodišnji »Dani otvorenog kazališta« pod sloganom »U kazalište bez ulaznice« nastavljeni su subotnjim multimedijalnim projektom »Zaplešimo kroz povijest« koji je izvela plesna skupina osječkog HNK pod vodstvom Antuna Marinića.

U nedjelju su posjetitelji osječkog kazališta mogli vidjeti vodvilj-

operetu »Madame Troubadour« Feliksa Srečka Albinija. Osim navedenih predstava tijekom trajanja »Dana otvorenog kazališta« izvedene su i tragedija »Vodena koka« Stanislava Ignacija Witkiewicza, »Suzanina tajna«, jednočinka Ermana Wolfa Ferrarija, drama »Naranča u oblaci-

cima« Ivane Sajko i opera »Nikola Šubić Zrinski« Ivana pl. Zajca. Kazališna manifestacija u Osijeku se završava danas 16. rujna baletom »Licitarsko srce« Krešimira Baranovića.

Pet Gavranovih inozemnih premijera

Najizvođeniji hrvatski dramatičar u iduća četiri mjeseca imat će čak pet inozemnih premijera. U Narodnom kazalištu u češkom Brnu 24. rujna biti će premijerno izvedena Gavranova drama »Ljubavi Georgea Washingtona«, a krajem listopada u Parizu će »Teatar Cheminis Paralleles« premijerno izvesti njegovu dramu »Zaboravi Hollywood«. Za 5. studenoga u Volkstheateru Bautzen u njemačkom Bautzenu zakazana je premijera Gavranove komedije »Traži se novi suprug«.

U siječnju iduće godine dva će kazališta premijerno izvesti Gavranovu dramu »Sve o ženama« – »Teatro das Artes« u brazilskom Rio de Janeiru i »Teatar Ludovy« u poljskom Krakovu.

Tekstovi hrvatskog dramatičara Mire Gavrana dosad su prevedeni na 25 jezika, njegove drame i komedije premašile su broj od stotinu i trideset premijera, a vidjelo ih je više od milijun i pol gledatelja.

Svjedočanstva o našem aktualnom vremenu

Ubojice su među nama

Kakva je naša globalna sadašnjost u kojoj živimo i kakve su posljedice utjecaja globalnog dominantnog modela društva kakav je izgradila postmoderna kultura, na kulturu življenja u ovdašnjem podneblju?

Piše: Zvonko Sarić

U tjedniku »Hrvatska riječ« u broju od 29. srpnja 2005. godine objavljena je vijest o pucnjavi u Subotici ispred kafea »YU Fest«. Dio te vijesti glasi: »Ivica Mašnić zvani Pido (31) iz Nikšića osumnjičen je da je ispred kafea YU Fest u središtu Subotice pucao na Zorana Tinku (41) i nanio mu teške tjelesne ozljede, dok je jedna gošća kafea ranjena u stopalo. U priopćenju subotičkog MUP-a navodi se da je 25. srpnja oko 20 sati i 35 minuta na Zorana Tinku (41) iz Subotice, iz pištolja, pucao njemu nepoznati muškarac, a pucnjavi je prethodio kraći verbalni duel na subotičkom korzou. Jedan je metak rikošetirao i pogodio, u predjelu stopala, Bosiljku Trifković (24) iz Subotice.« U toj vijesti navodi se i sljedeće: »Predsjednik Općine Subotica Géza Kucsera priopćio je kako je pucnjava u središtu grada zaprepastila i potresla Subotičane.«

Dakle, u pucnjavi su mogli stradati i drugi nevini ljudi i taj je događaj primjer kriminala, a kako je naziv teme ovogodišnjeg Savjetovanja u okviru programa Kolonije književnika u Kanjiži »Ubojice su među nama«, pokušat ćemo promisliti kakva je naša globalna sadašnjost u kojoj živimo i kakve su posljedice utjecaja globalnog dominantnog modela društva kakav je izgradila postmoderna kultura, na kulturu življenja u ovdašnjem podneblju? Također ćemo se zapitati i o značaju velikih društvenih mijena na naše živote, a koje su se dogodile pred našim očima.

»**VAKUM VRIJEDNOSTI**«: Prema francuskom teoretičaru kulture Jeanu Baudrillardu u epohi postmoderne kulture dogodio se pomak iz modernog društva u hipermodernost, odnosno, iz kulture želje i traženja objekta za želju u kulturu ekstatičke i opscene potrošnje. Jesmo li se zaista našli u »vakuumu vrijednosti«? Čini se da jesmo, a upravo spomenuti »vakuum vrijednosti«, nemilice agresivno plasiraju masovni mediji koji umjesto promoviranja nepatvorenih vrijednosti i uljudbe, rasprostriru lažne, simulacijske instant modele za zadovoljenje želja, a te želje su opet projicirane upravo putom tih masovnih medija, čime subjekt više nije izvorna istanca već izvedeni fenomen potrošača.

Prezentacijama masovne kulture u svakolikoj praznini »vakuumu vrijednosti« postmoderne epohe, masovni mediji

usmjeravaju potrošače k željenim tipovima ponašanja u cilju rasprostiranja isprazne ideologije multikulturalizma koja je namjenski proizvod interesnih grupa u sferi trans-nacionalnog kapitala radi stvaranja simulacijskih predstava i tematizacije svijeta pomoću kojih se taj svijet u biti reducira na propozicije globalnog kapitalizma, a što u društvenoj praksi dovodi do dekonstrukcije etičkog i teološkog diskursa. Do-

men kriminala i slučaj koji sam spomenuo na početku teksta primjer je činjenice postojanja onih koji su spremni ugroziti tuđi život, ali nas bi sada trebalo zanimati koliko je opasno što je aktualni »vakuum vrijednosti« doveo do duhovnog zamora u vremenu smjene kulture, jer je postmoderna kultura prelazno razdoblje.

RELATIVIZACIJA I IZUMIRANJE VRIJEDNOSTI: U tijeku je proces gubitka odnosa prema univerzalnom i gubitak pojmova kao što su istina, pravda, pravo ili etika u individualnoj i kolektivnoj svijesti, jer se ti pojmovi u jednom dugotrajnom procesu mas-medijske globalne prezentacije vrlo sofisticirano predstavljaju kao relativni pojmovi, a ne kao univerzalne i ne-

promjenjive ontološki utemeljene istine. Stoga, možemo s pravom ustvrditi kako je svijet u stanju raspada vrijednosti i izumiranja vrijednosti, a za takav proces odgovorne su ubojice duha, oni koji nastoje uspostaviti jednoobraznost čovječanstva putom sredstava masovne komunikacije, destruktivnim procesom kojim se i sve nacionalne tradicije u praksi svode na pozicije rubnosti, čime se vrlo efikasno narušava hijerarhija vrijednosti, jer nestankom uzora, ruše se standardi vrijednosnog sustava, a jedino autoritet tradicije omogućuje uspostavljanje mjera standarda kojima se mogu vrednovati kulturna postignuća i vrijednosti, kako ona u prošlosti, tako i u sadašnjosti, a te mjere omogućuju spoznaju univerzalnih kulturnih vrijednosti koje je tradicija uvijek zastupala. Posljedice takvog destruktivnog procesa neminovno se odražavaju i na kulturu življenja u ovdašnjem podneblju. Nametnutim trendom dezintegracije metafizičkih i religioznih vjerovanja nastoje su suštinski učiniti nebitnim sve tradicije, što rezultira efektom deregulacije, dakle suprotnim efektom koji se očekuje od tehnološke regulacije oblika komunikacije, a taj efekt deregulacije se ogleda prije svega u neuzročnosti i gubitku odnosa subjekt-objekt, jer potrošači postaju objekti vlastite želje za potrošnjom robom, vrijednosti, informacija i predstava.

VIZIJA POMAHNITALOG SVIJETA:

Science fiction roman Ray Bradburyja »Fahrenheit 451« zastrašujuća je vizija pomahnitalog svijeta, koji u mnogome podsjeća na ovaj naš. Bradbury u tome romanu piše o sustavu koji je bio jednostavan. Knjige su bile za spaljivanje, zajedno s kućama u kojima su bile skrivane. Evo što kaže u jednome dijelu knjige jedan od anti-junaka romana, požarni šef Biti, palitelj knjiga: »Činjenica je da nismo dobro napredovali dok nije izmišljena fotografija. Zatim filmovi, početkom dvadesetog stoljeća. Radio. Televizija. Sve se počelo omasovljivati... A budući da se omasovilo, postalo je jednostavnije... Filmovi i radio, časopisi i knjige sveli su se na nekakav kašasto-gnjecav obrazac... Knjige se skraćuju. Sabijanja. Sažeci. Tabloidi. Sve se svodi na geg, dovrtljivi kraj... Klasici se sijeku na petnestominutne radio-drame, onda se ponovno sijeku kako bi stali u dvominutnu književnu rubriku, i na kraju

skončavaju kao odrednica u rječniku od deset ili dvanaest redova... Škola je bila skraćena, disciplina oslabljena, filozofija, historija, jezici su izbačeni... Živi se u trenutku, bitno je radno mjesto, zadovoljstva se nude svuda unaokolo nakon posla. Zašto učiti bilo što osim pritiskanja tastera, prebacivanja prekidača, zavrtnja matica i zavrtnja?... Natrpaj ih nezapaljivim podacima, zaguši ih, do đavola, s toliko 'činjenica' da se osjete prepunjeni, ali pri tom apsolutno 'briljantni' poznavatelji informacija. Onda će smatrati da razmišljaju, imat će dojam kretanja, a neće se pomjerati. I bit će sretni...»

POSLJEDICE: Bradburyjeva vizija koju je napisao 1950. godine zastrašujuća je slika svijeta, a mi ćemo se nadalje, razmatrajući našu temu, upitati i o tome, jesu li nas u školi indoktrinirali u vrijeme komunističkog režima? Znamo da jesu, a pitanje je koliko je ta indoktrinacija utjecala na određivanje ličnosti odrasla čovjeka? Upitajmo se i o tome, jesu li već potpuno jasne duhovne posljedice događanja tijekom devedesetih godina na prostoru nekadašnje SFRJ? Smatram da razmjere duhovnih posljedica tih događanja još izmiču našem potpunom razumijevanju, ali, primjerice, dobro znamo kako je ratnih devedesetih godina propaganda zločinačkog režima *Slobodana Miloševića* na Radio Televiziji Srbije utjecala na svijest ljudi. Znamo i za ratne zločine koji su počinjeni tijekom devedesetih godina, a znamo i za eskalaciju kriminala tih godina. O svekolikoj praznini i sveopćem rasapu tijekom devedesetih godina svjedoči i knjiga pjesama *Milovana Mikovića* »Praznina«, u kojoj se nalaze i sljedeći stihovi: »u pozadinu zvonika ruše se sjenke / kazaljke odbrojavaju grijeh i zločin / kako padne još jedno veće na tv ekranima / poslovođe svih svetih i profanih narodnih stvari / kompetentno govore preživjelima o stanju na pijacama / tko je danas koliko plaćao oči uši ruke noge kostur iseljavanja / starija i nova nedjela potapana dnevnim otvaranjem vena...« I doista, kakve su mentalne navike proizvele ratne devedesete godine? Ne smijemo se stidjeti javno kazati da su pojmovi dobra i zla osnova bez koje se ne može, a na žalost, pojam dobra je devalviran i trivijaliziran. Zbog čega se kao naivna predstavlja slika svijeta koja sadrži posve jasno određene suprotne parove-pojmove dobra i zla? Je li nam stalo do jasnog razaznavanja tih pojmova ili se inertno prepuštamo prosudbi masovnih medija koji serviraju nejasna određenja o tim pojmovima?

Pita se o tome i pjesnik Miković u knjizi »Praznina«: »tko će povaditi riječi pale u blato da ih okupa upristoji uljudi / da one ponovno progledaju prohodaju ispnu se na vrhove prstiju / tko će jednoga dana umje-

ti da razumije i shvati riječi koje su se prvo / razrasle u kućne prikaze u čini domišljene sečivom kašikarom / topovima poravnate buldožerima prekrivene zemljom i vatrom...«

VANDALSKI ČINOVI I UBILAČKI NASRTAJI: Upitajmo se u okviru naše teme i o tome što znače prošlogodišnji vandalski čini na katoličkim grobljima u Somboru i Subotici, gdje su skrnavljeni grobovi, kao i incidenti u Tavankutu, gdje je, također, prošle godine u dva navrata rušena bista *Matije Gupca* i što znači incident u Bačkom Bregu, gdje je proljetos slomljena i srušena bista slavnog bereškog

violinista *Mike Ivoševa*? Te događaje možemo okarakterizirati kao ubilački nasrtaj na kulturnu baštinu hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini, kao ubilački nasrtaj na opću kulturu u ovome podneblju. A što reći za prijetnje ubojstvom novinarima »Hrvatske riječi« koja su se dogodila mjeseća siječnja prošle godine ili o grafitima u Subotici koji su se pojavili lipnja ove godine s prijetecom porukom o likvidaciji Hrvata i naznakom da su Hrvati niža rasa? Što reći, osim: ubojice su među nama.

POSTIGNUĆA NAKON LISTOPADSKIH PROMJENA 2000-te: Nakon što je pedesetih godina prošlog stoljeća ukinuto obrazovanje i informiranje na hrvatskom jeziku u Subotici, kao i Hrvatsko narodno kazalište, hrvatska zajednica se na-

kon listopadskih promjena 2000. godine uspjela izboriti za neka postignuća. Školovanje djece na vlastitom jeziku kod vojvodanskih Hrvata u okviru državnog odgojno-obrazovnog sustava postoji od školske godine 2002.-2003., a informativno-politički tjednik »Hrvatska riječ« obnovljen je 2003. godine, a u okviru Novinsko izdavačke ustanove »Hrvatska riječ« pokrenuta je i nakladnička djelatnost, uz činjenicu kontinuiranog izlaza časopisa za književnost, umjetnost i znanost »Klasa naših ravni« kojim se predstavlja hrvatsko književno pismo u Podunavlju, a čiji je nakladnik Matica hrvatska Subotica.

PRITISCI NA HRVATSKU ZAJEDNICU: Tijekom ostvarenja tih postignuća događali su se spomenuti vandalski čini i prijetnje upravljene protiv hrvatske zajednice u Vojvodini, a u posljednje vrijeme javili su se i napisi u pojedinim medijima upravljani protiv hrvatske nacionalne zajednice, kojima se potencira tzv. bunjevačko pitanje i nijeće pripadnost Bunjevaca hrvatskom narodu. Sve te činjenice o incidentima, uz činjenice o neostvarivanju prava hrvatske zajednice na informiranje na materinjem jeziku na državnoj televiziji RTV Novi Sad, u situaciji kada je podnesena tužba RTV Novi Sad protiv dužnosnika Hrvatskog nacionalnog vijeća i djelatnika NIU »Hrvatska riječ« *Dušice Dučić* i *Zvonimira Perušića* radi sprečavanja navodnog govora mržnje i u situaciji podizanja kaznene prijave Bunjevačke stranke protiv predsjednika DSHV-a *Petra Kunčića* zbog tobože izvršenog kaznenog djela izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti, ukazuju na stanje pritiska na hrvatsku zajednicu i atake na kulturnu baštinu Hrvata u Vojvodini, a što je segment aktualnog stanja naše sadašnjosti, koji sam predočio u kontekstu teme »Ubojice su među nama« zbog mogućnosti kritičkih prosudbi takvog odsjeka, kao dijela slike stanja duha u vojvodanskom podneblju.

Nakon promišljanja teme ovogodišnjeg Savjetovanja na Koloniji književnika u Kanjiži, smatram da se početak 21. stoljeća ne vidi kao veliko obećanje novoga svijeta. Pa ipak, iako smo se našli u svekolikoj praznini 'vakuuma vrijednosti' postmoderne epohe, ta je praznina zacjeljiva i bit će među ostalim ispunjena i nepatvorenim formama i sadržinama književno-umjetničke prakse, a književnici će i nadalje u svojim djelima razotkrivati stvaratelje zla i ubojice kulture, dobro zajući da zajednički okvir historijskog samorazumijevanja omogućuje autoritet tradicije i svijest o kršćanskim korijenima Europe.

Tekst pročitao 3. rujna na Savjetovanju 53. Kolonije književnika u Kanjiži

Koncert za orgulje i orkestar u Subotici

Zapažen nastup gostujućeg ali i lokalnih glazbenika

Nastupio je orguljaš iz Graza dr. Johann Trummer koji je skupa s članovima Komornog orkestra »Svete Terezije« pod ravnanjem Csabe Paskóa priredio upečatljivu večer klasične glazbe

Subotička je publika u nedjelju 11. rujna imala čast u Katedrali Svete Terezije Avilske prisustvovati jednom kvalitetnom glazbenom događaju.

Po prvi puta je u ovom gradu nastupio orguljaš iz Graza dr. Johann Trummer koji je skupa s članovima Komornog orkestra »Svete Terezije« pod ravnanjem Csabe Paskóa priredio upečatljivu večer klasične glazbe.

ORGULJAŠKA UVERTIRA: Na početku koncerta gostujući se glazbenik predstavio samostalno izvodeći dvije glazbene točke. Večer je otvorio nezaobilaznim Bachom točnije njegovim preludijem u C-du ru, te s dvije koralne predigre istog skladatelja – »Slava Bogu na visini« i »Dođi Duše Presveti«. U svoje orguljaško umijeće nastavio nas je uvoditi izvedbom preludija i fuge u D-duru i četiri koralne predigre ovoga puta u autorskom potpisu austrijskog skladatelja *Franza Schmidta*.

Nakon toga zvučnoj slici pridružio se instrumentarij katedralnog komornog orkestra. Uslijedilo je izvođenje djela još jednog austrijskog skladatelja, ranoklasičara *Johanna Georga Zechnera* – Koncert za orgulje i orkestar u tri stava (Allegro, Adagio, Presto). Kako je ansamblski postav diktirao izbor repertoara, tako smo u nastavku mogli slušati trostavačni Vivaldijev koncert za dva violončela u G-molu (Allegro, Largo, Allegro) prilikom koga su kao solisti nastupili violončelisti *Györgyi Kucsera Veres* i *Viktor Molnár*, inače oboje profesori u subotičkoj Muzičkoj školi.

Profesor orgulja i čembala iz Graza: dr. Johann Trummer

Posljednju koncertnu točku činio je Koncert za orgulje i orkestar br. 2 u C-duru bečkog klasičara *Josepha Haydna*. U tri stava (Moderato, Adagio, Allegro) ovog koncerta glazbenici su, ističući osobne izvođačke sposobnosti a time i cjelokupne kapacitete ansambla, uspjeli na najbolji način okončati svoj sat i pol vremena dug nastup.

EVIDENTNA ZAINTERESIRANOST PUBLIKE: Praksa kojom se prilikom nastupa vezanih za godišnji koncertni pro-

gram Katedrale spajaju izvođači iz inozemstva i lokalni glazbenici koji sazrijevaju na školovanjima u obližnjim akademskim centrima, i ovoga puta se još jednom pokazala kao uspješan potez. U prilog tome govore i reakcije, kao i velika brojnost publike koja se, što je posve evidentno, vrlo rado odaziva ovakvoj glazbenoj ponudi. Ovaj je koncert obilježio i izravni prijenos kojim je publici bilo omogućeno da putem video-bima prati nastup glazbenika smještenih na koru crkve. Još jedan »plus« za organizatore. Stoga je važno napomenuti i one koji su u ova financijski oskudna vremena (što naravno ima i očigledne posljedice na kulturni život grada) pomogli ovaj koncert – Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović«, poduzeće »Cimgas«, restoran »Népkör« i udrugu »Pax romana«.

D. B. P.

Predmet interesovanja: Bach

Dr. Johann Trummer je profesor orgulja i čembala na Akademiji u Grazu. Svećenik je Grazke biskupije. Radi i kao gostujući profesor na konzervatoriju »Tchaikovsky« u Moskvi. Prošle je godine proglašen počasnim doktorom u Minsku (Belorusija) zbog značajnih prinosu u domenu poučavanja orgulja. Nastupao je diljem svijeta – od Japana do Amerike. Kao orguljaš i muzikolog najviše je zainteresiran za djela *J. S. Bacha*. Potpredsjednik je »Bachovog društva« u Leipzigu.

Koncert tamburaškog ansambla »Ravnica« u Subotici

Tamburaši zaduženi za dobro raspoloženje

Članovi »Ravnice« bili su vođeni mišlju da svojim koncertom zadovolje publiku tako da od »zadovoljstva pucaju nebesa i pjesma se ori«. Željeli su ostvariti samo djelić te atmosfere. Uspjeli su u tome i time ostvarili svoj zadatak

U nedjelju, 11. rujna po prvi puta održao se koncert tamburaškog ansambla »Ravnica« u Velikoj vijećnici Gradske kuće.

Ovaj tamburaški ansambl nastupa u mnogim lokalima, a tijekom jednog svog nastupa, došli su na ideju da naprave jedan cjelovečernji koncert. U to vrijeme to je bila samo ideja, a osnovna misao vodilja bila je – predstaviti se publici u najboljem svjetlu i napraviti takav repertoar koji će sažeti sve ono što oni vole svirati i što svojim glazbovanjem njeguju. Sada su to i ostvarili.

KARIKA U LANCU RAZVOJA TAMBURAŠKE GLAZBE: Članovi ansambla »Ravnica« kažu kako je tambura, kao instrument, poznata na ovim prostorima već stoljećima. U početku uz žuljave i tvrde ruke seljaka, koji su stvarali prve melodije i tonove, a vremenom stigla i do prestola kojeg krase prefinjeni i virtuoзни način modernog glazbovanja. Jedana karika u lancu razvoja tamburaške glazbe je i ansambl »Ravnica«.

Na samom početku programa, jedan od članova ansambla *Nikola Jaramazović* pozdravio je goste te ispričao kako su članovi, koji su odlazili i dolazili, za sobom ostavljali neizbrisiv trag ljubavi, pjesme, ali da je ovaj ansambl uvijek krasio dobar »image«. Na svakom mjestu gdje sviraju, dobro su poznati kao ansambl za dobro raspoloženje. Tom mišlju nastavljen je i program koncerta.

KLASIČNE MELODIJE: U prvom dijelu programa ansambl je nastupio sa setom klasičnih melodija. Svi su oni članovi Subotičkog tamburaškog orkestra, neki su aktivni, a neki ne, ali ono što su naučili svirajući u tako velikom tamburaškom orkestru, htjeli su prenijeti i primijeniti u malom tamburaškom sastavu. Sve su to transkripcije koje su se prilagođene malom komornom sastavu. Čuli su se zvuci »Persijskog vašara« od *Alerta W. Ketelbaya*, »Igra sabljama« od *Arama Hačaturijana*, a gost *Dušan Mulić* izveo je na violini kompozici-

ciju »U ciganskom stilu« *Pabla Sarasateja* naravno maestralnu uvertiru iz opere »Seviljski berberin« od *Joakina Rosinija*.

AUTORSKI DIO PROGRAMA: Uz dobro poznate pjesme »Ostavit ću konje vrane« i »Što je ostalo«, nastavio se njihov, autorski dio, programa. *Marija Jaramazović* je otpjevala pjesmu »I kad ostarim«, a uz solo pjevanje čule su se još dvije pjesme »Svako živi svoju tajnu« i »Zapjevaj ravnico« u izvedbi *Josipa Franciškovića*.

Lijepo je bilo vidjeti uloženi trud i plove rada ovoga ansamla. Publika je to znala prepoznati i nakon svake numere pozdravljala ih je toplim pljeskom.

Miroslava Letovića na kontri, te *Maria Tikvickog* na basprimu.

SPLET VOJVOĐANSKIH PJESAMA: *Nevena Mlinko* je odrecitala pjesmu »Saranio bi je ko caricu« iz knjige »Avaške godine« *Milovana Mikovića* i time uvela publiku u splet vojvođanskih pjesama.

Treba naglasiti da je ovaj ansambl imao turneje po Njemačkoj, Hrvatskoj, Mađarskoj i Sloveniji. Vrijedno je spomenuti i nagradu »Zlatni slavuj« PČESA 2004. Snimili su jedan nosač zvuka i spot u režiji *Stipana Milodanovića*, koji je publika premijerno vidjela na samom početku koncerta.

Cijela večer bila je puna iznenađenja.

Čula se i solo harmonika u pjesmi »Doci« u izvedbi *Branka Ivankovića Radakovića*, solo basprim u »Lulo moja i Nikolinom kolu« u izvedbi *Nikole Jaramazovića*, a potom i duet Nikole i Josipa u »Dalmatinskom šajkašu«, te »Galeb i ja« u originalnoj interpretaciji *Josipa Franciškovića*. Svaki solista bio je izvrstan. Uz dobru tehniku sviranja, potrebna je i nutarnja muzikalnost, koja nije manjkala ni kod solista. Vrijedno je spomenuti i ostale članove ansamla: *Miroslava Kujundžića* na basu,

Tako je na samom kraju plesni par *Svirčev* i *Brajkov* iz plesne škole »Fiesta«, zaplesao uz poznate evergreen melodije »My way« i »New York, New York«.

Članovi »Ravnice« bili su vođeni mišlju da svojim koncertom zadovolje publiku tako da od »zadovoljstva pucaju nebesa i pjesma se ori«. Željeli su ostvariti samo djelić te atmosfere. Uspjeli su u tome i time ostvarili svoj zadatak.

Antonija Piuković

Četrdesete Vinkovačke jeseni

Ajmo, diko, na veliko sijelo

*Na ovogodišnjoj smotri hrvatskoga folklor, običaja i stvaralaštva u Vinkovcima nastupa 52 kulturno-umjetnička društva iz Hrvatske i susjednih zemalja * Četrdeset dječjih folklornih skupina sudjelovalo je na Dječjim vinkovačkim jesenima * Ostalo je još puno toga i za vikend koji je pred nama a najsvečanija će svakako biti nedjelja, koju će obilježiti mimohod sudionika vinkovačkim ulicama*

Piše: Slavko Žebić

Jubilarne, 40. Vinkovačke jeseni održavaju se ove godine od 9. do 18. rujna, i dok ovaj broj vašeg omiljenog lista bude u tisku, »Jeseni« će se već privoditi kraju.

A počelo je u petak 9. rujna, kada su se vinkovački gradonačelnik *dr. Mladen Karlić* i župan Vukovarsko-srijemski *Božo Galić*, svatovskim zapregama dovezli na glavni vinkovački trg u pratnji Vinkovačkih šokačkih rodova, gdje su otvorene Folklorne večeri, koje su u posljednjih četrdeset godina prerasle u jednu od najljepših manifestacija u Europi.

OTVORENJE: »Još jednom ćemo čitavom svijetu pokazati svu ljepotu našeg narodnog stvaralaštva, bogatstvo i raznovrsnost naših običaja, kulture, pjesama i iga -

ra koje vrijedni pregaoci prenose na naše mlade naraštaje, a to je jamstvo da će svat ta ljepota živjeti i dalje«, istaknuo je dr. Karlić pozdravljajući nazočne sudionike i brojne goste i posjetitelje, dok je Folklorne večeri, a samim tim i jubilarne 40. Vinkovačke jeseni službeno otvorio župan Galić. Potom su nastupile folklorne skupine iz Đeletovaca, Cerića, Vrbanje, Županje a program je nastavljen veličanstvenim koncertom *Gorana Karana*, i cjelovečernjim druženjem Vinkovačkih šokačkih rodova. Sutradan su ponovno nastupala KUD iz Podgajaca, Ilače, Jelenja, Trogira i Paga, i tako redom, svake večeri, ukupno 52 KUD-a iz Hrvatske i susjednih zemalja, a program je nastavljen iznimno uspješnim koncertom Tamburaškog orkestra iz Subo-

tice.

DJEČJE VINKOVAČKE JESENI: Nedjelja je bila rezervirana za najmlađe, jer na mlađima svijet ostaje, pa je 40 dječjih folklornih skupina sudjelovalo na Dječjim vinkovačkim jesenima. Započelo je mimohodom, a to je trebalo vidjeti, to šarenilo narodnoga ruha i ta nasmijana i razdragana lica.«

I ranije smo dovodili djecu i njihove skupine na Vinkovačke jeseni, i to subotom, uoči završne manifestacije«, kaže Dražen Švagelj. »Odlučili smo da to bude nedjeljom, tjedan dana uoči završne manifestacije, kada je neradni dan i kada mogu doći roditelji, bake i strine, rodbina, što ovoj manifestaciji daje posebnu draž. Došlo je 40 dječjih skupina iz naših slavonskih

županija ali i dječja skupina HKUD 'Tomislav' iz Golubinaca, iz susjedne Srbije.

MEĐUNARODNA MANIFESTACIJA:

Vinkovačke jeseni, zamišljene kao smotra hrvatskoga folklora, običaja i stvaralaštva, već odavno nisu samo to već su prerasli u međunarodnu manifestaciju, pa je i ove godine osim društava iz svih krajeva Hrvatske bilo i gostiju iz Slovenije, Mađarske, Srbije i Crne Gore te Bosne i Hercegovine, a tijekom desetak dana nastupit će i HKUD »Šokadija« iz Sonte, HKC »Bunjevačko kolo« iz Subotice, KUD »Napredak« iz Uskopja, HKUD »Mladost« iz Domaljevcate HKUD »Vrilo« iz Širokog Brijega.

Ovogodišnje su jeseni obilovale i nizom propratnih manifestacija, pa su se tako okupili novinari na svojoj večeri, šumari također, predstavljeno je svo bogatstvo šokačke gastronomske ponude, organizirana nezaobilazna kulenijada, predstavljene voćne rakije i likeri, održan Sajam rukotvorina, predstavljen časopis »Pitalice«, a šokački su rodovi podijelili svoj časopis »Kolijevka«.

Ostalo je još puno toga i za vikend koji je pred nama a najsvečanija će svakako biti nedjelja, kada je mimohod sudionika ulicama Vinkovaca, smotra narodnoga ruha, konja i zaprega, podcikivanja snaša i divojaka i natpjevanja skupina: »Oj Vinkovci alaj ste na glasu, Vinkovačke jeseni vas krasu«. Brojnim posjetiteljima predstaviti

Bela Stantić, Vinkovčanin a rođeni Subotičanin

Glazba me je ponovno vratila u Suboticu

Koncert Subotičkih tamburaša pozorno je pratio jedan posjetitelj, stariji gospodin koji je često pljeskao tijekom bogatoga programa. Uživio se u glazbenu svečanost ne mareći za okolicu. Zanimalo nas je tko je to, pa smo ga zamolili da se predstavi. »Ja sam *Bela Stantić*, rođen sam u Subotici na bikovačkim salašima, sin sam pokojnog *Stipana* i majke *Jele*, a žitelj sam Vinkovaca više od pola stoljeća i tu sam odradio svoj radni vijek, te uživam u zasluženoj mirovini. Večeras sam odlutao do Subotice, slušajući ovu predivnu glazbu, uzbuđen sam da su mi i suze potekle. Odlazio sam ja do Subotice i ranijih godina, tamo do 1991. i Domovinskoga rata, a kada su granice zatvorene, nisam više odlazio, no večerašnja me je glazba ponovno odvela u Suboticu i moram Vam priznati – ja sam sretan čovjek. Svi su moji tamo u Gatu, u četvrtom kvartu, u Palmotićevoj ulici. I pokojni stric *Antun* je bio tamo, a imao sam 11 sestrični kod kojih sam rado odlazio. Odrastao sam na bilom mliku, iz bile zdile, uz ikavicu i uvijek se rado sjećam Subotice i salaša u okolini«, objasnio je Stantić.

Iz Bačke se još tambure čuju: nastup Subotičkog tamburaškog orkestra

će se više od tri tisuće sudionika, a ako Bog da lijepoga vremena, ovu manifestaciju pratit će i dvadesetak tisuća posjetitelja iz čitave Hrvatske, pa i svijeta.

NASTUP SUBOTIČKOG TAMBURAŠKOG ORKESTRA: No vratimo se još gostovanju subotičkih tamburaša na Vinkovačkim jesenima. »Preljepa večer«, oduševljeno je izjavio *Nikola Jelinčić*, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika. »Slušao sam o tamburašima u Subotici ali nisam slušao ovaj orkestar pa sam tim više zadivljen. Obećavam da ovo gostovanje neće biti i posljednje, i moramo ih dovesti u više naših gradova da naši ljudi uživaju u ovom profesionalnom muziciranju, u ovoj prelijepoj glazbi, tim prije, što tambura nama Hrvatima znači puno više od pukoga glazbala.«

»'Iz Bačke se još tambure čuju' naziv je večerašnjeg gostovanja naših subotičkih tamburaša«, kazao je *Josip Zvonimir Pekanović*, predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća u SiCG, inače Somborac. »Da, čuju se, i čut će se. Ne volim kada nas predstavljaju kao Hrvate s one strane granice. Imamo puno toga zajedničkog, od pisme i tambure, do jezika i kulture, podrijetla i povijesti.«

»Predivna je ova večer i ja sam doista počašćen ovim krasnim poklonom Vinkovačkim jesenima, ovim predivnim skladbama u virtuosnom izvođenju naših gostiju iz Subotice«, kazao je dr. Mladen Karlič, gradonačelnik Vinkovaca. »To je samo potvrda naših nastojanja da dugi niz godina, a evo već 40 godina, želimo sačuvati od zaborava i pokazati svom svijetu svekoliko bogatstvo našega narodnoga blaga, tradicije i običaja, i vjerujem da to činimo na opću radost našega hrvatskoga puka.«

NESKRIVENO ZADOVOLJSTVO: Vidno je bio uzbuđen i *Davor Vidiš*, generalni konzul Republike Hrvatske u Subotici. »Presretan sam ovu večer, mada ja ove tamburaše slušam i dva do tri puta na mjesec, no drago mi je da su barem dio svoga umijeća pokazali večeras ovdje u Hrvatskoj, u Vinkovcima. Isto tako se nadam da su i brojni nazočni koji su večeras ovdje, isto tako sretni, kao i ja.«

Radostan je bio i *Stipan Jaramazović*, dirigent i skladatelj, koji je ravnao orkestrom u Vinkovcima. »Ima nas tridesetak i radimo već tridesetak i više godina. Vidjeli ste velik broj mladih, što mene posebno raduje, radimo predano i publika to zna na graditi. Nažalost, večeras smo mogli predstaviti samo jedan manji dio iz našeg bogatog repertoara, i to u dogovoru s organiza-

Smotre folklora za vrijeme komunističkog režima

U prvim godinama poraća Drugoga svjetskog rata komunistički režim *Josipa Broza* nije branio rad kulturno-umjetničkih društava. Međutim, vidjevši u njegovanju tradicije i u ruralnom življenju ideološkoga oponenta, prestalo je financiranje folklornih društava, koja su se postupno gasila. Nešto je bolja situacija nastala nakon 1953. godine pa se u Slavoniji, u okviru škola, osnivaju plesne i tamburaške skupine, no smotre su folklora okupljale folklorna društva s uskoga područja. Na njima se morala odvagati svaka pjesma i nerijetko su organizatori i sudionici imali problema s vlastima zbog stihova ili trobojnica na pasu ili šeširu. Nakon Brijunskoga plenuma 1966. godine, na kojem je sa svih funkcija smijenjen vođa obavještajnih zajednica *Aleksandar Ranković* počela je demokratizacija jugoslavenskoga društva – ili točnije, komunistički je režim malo popustio stegu. Šokcima je i to bilo dovoljno – iste godine organizirane su Prve vinkovačke jeseni. Naredne godine Đakovački vezovi. I tako redom.

U četrdeset godina Vinkovačke su jeseni postale najveća smotra folklora u Hrvatskoj na kojoj sudjeluju folklorne skupine iz svih krajeva svijeta u kojima žive Hrvati. Bogatstvo i raznovrsnost hrvatskog folklora, koji se svake godine prezentiraju na ulicama Vinkovaca, diraju dušu i sudionika i posjetitelja te ostavljaju onaj najvažniji trag, nacionalni.

Z. Samaržija

torom, onaj tradicionalni dio, pisme i narodne skladbe, no jača nam je strana klasika i evergreen, a radili smo i glazbu za film. I ovaj orkestar, a posebice ja, često smo u Vinkovcima, a po prvi puta nastupamo na Vinkovačkim jesenima, a nadam se ne i posljednji. Raduje me da su nas Vinkovčani ovako toplo večeras primili«, istaknuo je Jaramazović.

»I ja se nadam, da Subotičani nisu posljednji puta ovdje«, kazao je *Silvije Jergo-*

vić, voditelj vukovarskog Ureda Hrvatske matice iseljenika. »Početkom svibnja imali smo divnu manifestaciju u Nijemcima pod nazivom 'Divan je kičeni Srijem', uz sudjelovanje folklornih skupina iz čitavog Srijema, s ove i one strane, a polovicom svibnja u Vinkovcima smo održali I. susret hrvatskih folklornih i tamburaških skupina iz Europe. To je samo početak i toga će uskoro biti još«, najavio je Jergović. ■

Veliki pljesak za tamburaše iz Subotice: uzvanici na Vinkovačkim jesenima

Održan VII. Festival bunjevačkog narodnog stvaralaštva »Subotica 2005«

Raznovrstan četverodnevni program

Organizator Festivala bilo je KUD »Bunjevka«, glavni pokrovitelj Nacionalno vijeće bunjevačke nacionalne manjine, a održavanje su pomogli i Pokrajinsko tajništvo za kulturu, znanost i obrazovanje te Općina Subotica

U Subotici je proteklog tjedna u trajanju od 6. do 9. rujna održan sedmi po redu Festival bunjevačkog narodnog stvaralaštva koji je ove godine zamišljen i realiziran kroz desetak različitih kulturnih manifestacija. Organizator Festivala bilo je KUD »Bunjevka«, glavni pokrovitelj Nacionalni vijeće bunjevačke nacionalne manjine, a održavanje su pomogli i Pokrajinsko tajništvo za kulturu i obrazovanje te Općina Subotica.

Gajdašica iz Osijeka:
Anita Tomoković

IZLOŽBA: Festival je započeo u suvenirnici Gradske kuće otvorenjem etno izložbe. »Braća zaboravljena – Bunjevci iz Vancage u Mađarskoj«, koju su uz pomoć eksponata u vlasništvu Josipa Kričkovića iz Baje, autorski osmislile Ana Petrov i Kata Kuntić.

Idućeg dana, u srijedu, program je nastavljen u čitaonici Gradske knjižnice gdje je upriličena večer posvećena obilježavanju 190. godina od rođenja biskupa Ivana Antunovića (1815.-1888.) na kojoj je o poznatom biskupu govorio Ivan Sedlak.

U četvrtak 8. rujna je na istom mjestu održana povijesna tribina s temom »Plemićki grbovi kod Bunjevaca« na kojoj je predavač bio heraldičar Mirko Stojnić.

KONCERT GAJDAŠA: Sljedećeg dana program Festivala je otpočeo defileom gajdaša kroz centar grada te nastavljen u Velikoj vijećnici Gradske kuće međunarodnim koncertom gajdaša na kome je sudjelovalo 15 izvođača iz Mađarske, Hrvatske i Srbije i Crne Gore – *Ándor Vég* (Magyar boly), *Rihard Patkoš* (Pečuh), *Anita Tomoković* (Osijek), *Adam Vulić* (Sonta), *Branislav Zarić* (Kikinda), *Slobodan Bačić* (Sombor), *Radivoje Ristić* (Srbobran), *Tomo Đurin* i bečaruše, *Slobodan Ješić* (Zrenjanin) i *Marko Jandrić* (Sombor).

KONCERT BUNJEVAČKIH PJESAMA I IGARA: Posljednji festivalski dan obilježili su mimohod folkloraca kroz središte grada, polaganje vijenca na spomenik *Blaška Rajića*, »Veliko kolo« na sre-

dišnjem gradskom trgu te na koncu završna manifestacija koncert bunjevačkih pjesama i igara održan u Domu Vojske Srbije i Crne Gore, na kojem je sudjelovali članovi folklornih ansambala iz Mađarske i Srbije. Iz Mađarske su nastupili – solistica *Anet Balažić* iz Kačmara, KUD »Zlatna grana« iz Baje, KUD »Bunjevačka grana« iz Čonoplje, dok su ostatak programa činili nastupi GKUD »Sombor«, KPD »Jedinstvo-Egység« iz Bajmoka, FA »Legende« iz Tavankuta te subotičkih društava KUD »Bunjevka« i HKC »Bunjevačko kolo«. Ovom prigodom dodejeljene su i nagrade za najbolji plesni par te najljepšu žensku nošnju.

D. B. P.

Nastup Folklornog odjela HKC »Bunjevačko kolo«

Organizatori zadovoljni Festivalom

»Možemo biti zadovoljni ovogodišnjim Festivalom«, kazala je predsjednica KUD-a »Bunjevka« *Kata Kuntić*, napominjući kako posjećenost folklorne smotre koja se održavala posljednje festivalske večeri nije omelo ni istovremeno održavanje Međunarodnog festivala folkloru u Maloj Bosni. Ona je istaknula zadovoljstvo što su se na manifestaciju odazvali i članovi HKC »Bunjevačko kolo«, koji su, prema njezinim riječima, i 2000. godine sudjelovali na ovom Festivalu: »Suradnja je neophodna i treba da postoji bez obzira na različita politička opredjeljenja«.

Prvi međunarodni Festival pjevačkih zborova duhovne glazbe u Baču

Početak koji treba nastaviti

*Na Festivalu su se predstavila četiri komorna pjevačka zbora s repertoarima sačinjenim od djela duhovnog glazbe **

Prikazana je visoka izvođačka razina i gotovo profesionalna interpretacija kompozicija

Usklopu obilježavanja Dana europske baštine u organizaciji lokalne vlasti i Pokrajinskog tajništva za kulturu i obrazovanje, 10. rujna je u Franjevačkom samostanu u Baču organiziran prvi međunarodni Festival pjevačkih zborova. Na Festivalu su se predstavila četiri komorna pjevačka zbora s repertoarima sačinjenim od djela duhovnog glazbe. Kako je istaknuo dirigent i skladatelj *prof. Juraj Sudi*, ovaj Festival će se nastaviti i iduće godine vjerojatno s većim brojem gostujućih zborova iz više zemalja.

Ove godine nastupili su komorni zborovi »Sv. Jovan Krstitelj« iz Bačke Palanke, »Zvona« iz Selenče, »Neven« iz Bača te crkveno evangelistički zbor iz Slovačke (Slovenska Ljupča). Koncert je otvorio zamjenik pokrajinskog tajnika za kulturu *Dušan Vujičić* koji je pritom naglasio kako je vrlo interesantno i lijepo što manifestacija Dana europske baštine započinje upravo pjesmom. Na ovaj će način, smatra Vujičić, u najboljem svijetlu doći do izražaja multikulturalnost, multikonfesionalnost i multinacionalnost ove sredine.

Najljepše iznenađenje ove večeri bila je visoka izvođačka razina i gotovo profesionalna interpretacija dvadesetak, ne baš jednostavnih kompozicija duhovnog karaktera naših i stranih autora (»Šalom«, »Tebe pojem«, »Aleluja«...)

Na kraju se mora istaknuti uzorno ponašanje publike, koja je ispunila sva mjesta u crkvi samostana, zorno prateći i uživajući u svim točkama programa i time pokazala zrelost i potrebu za češćim ovakvim događanjima.

Zvonimir Pelajić

Mjesto održavanja koncerta: Franjevački samostan u Baču

Iz knjige »Lira naiva 2005«

Franjo Ivanković

Tajna ova

Prijatelju čuvaj tajnu,
tako lijepu, tako bajnu.
Čuvaj tajnu, ne odaj je,
jer ta tajna i tvoja je
i tvoja je i moja je
i veže nas obadvoje.

Čuvaj tajnu da ne vene,
da ne vene i ne gine,
jer dok tajna živa bude
sačuvat će mnoge ljude,
od sramote i od tuge
i od sudbe gorke, hude.

A nam će tajna ova
donijet Božjeg blagoslova.
Ako Bog da malo sreće
procvjetat će na njoj cvijeće
i umrijeti ona neće,
bit će sreće mnogo veće!

Franjo Ivanković je rođen 1937. godine u Subotici, u brojnoj obitelji. Otac je šestero djece. Osnutkom Teološko-katehetskog instituta u Subotici u poznim se godinama upisao i odslušao studij.

Pjesme je počeo pisati početkom 90-tih a do sada su mu pjesme objavljivane u kalendaru »Subotička Danica«. Sudjelovao je na drugom susretu pjesnika Lira naiva.

Putokazi – »Androida«

Aquarius Records, 2004.

Putokazi su jedinstvena glazbena, scenska i izvođačka pojava na sveukupnoj umjetničkoj hrvatskoj sceni. Nastali su 1984. godine u Rijeci. Višeglasnu izvedbu velikog broja vokalnih izvođača ukomponiranu u orkestracije prati multimedijalni koncept – plesni i scenski pokret pjevača, čime predstavljaju prvi ansambl takvog tipa u srednjoj i istočnoj Europi.

Sastav ove skupine se tijekom dva desetljeća stalno mijenjao. Oko 600 mladih pjevača u dobi od 15 do 25 godina »odrastalo« je kroz ovaj ansambl formirajući tako osobni stav o glazbi, a kako su Putokazi »priča za sebe«, i o životu.

Još od 1987. godine pjevački sastav pod umjetničkim vodstvom *Mirande Đaković* ostvario je 8 projekata uz brojne koncerte i sudjelovanja na glazbenim festivalima u svijetu i Hrvatskoj. Posljednji projekt, koji je predstavljao i najambiciozniji zadatak pod nazivom »Bridge Eternal« realizirali su s jazz glazbenicima Vasil Hadžima – nov banda iz Beograda, s kojim su nastupili ovog ljeta u okviru promocije hrvatske etno glazbe u Expo Domu u Japanu.

U dugogodišnjem stremljenju boljem, Putokazi nikad nisu podilazili općem trendu stvaranja za brzu konzumaciju i vjerojatni zaborav.

Prvo izdanje Putokaza za Aquarius Records, album »Androida«, izašao je prošle godine. Ovaj materijal skladen od strane *Duška Rapoteca*, zamišljen

kao »soundtrack za sad imaginarnog filma«, melodiozni je spoj sjajnih vokalnih izvedbi, nepretenciozne elektronike, down beat ritmova i osebnosti simfonijskog orkestra. Svoj novi glazbeni izričaj i stil u hrvatskoj pop-glazbi nazvali su jednostavno i originalno – trip pop. Ovakva glazbena podloga je sasvim izravno inspirirana radom autora poput nepredvidive Islandanke *Bjork*, ali i

esencije domaćeg senzibiliteta negdje na kreativnoj putanji riječkog glazbenika *Damira Urbana*.

Gost na albumu je *Iztok Turk*, je – dan od vodećih slovenskih producenta elektroničke glazbe. Autor tekstova »Androide« je *Robert Pilepić*, a posljednju formaciju ansambla čine vokali: *Nataša Uljan, Daniela Rašić, Tamara Dorčić, Ina Vidušin, Natalija Brusić, Eva Botica i Dunja Dorčić*.

Moderatori na ovom uvjetno rečeno, albumu, (koji je u njihovom slučaju uvijek više od toga) su *Miranda Đaković* i *Saša Ostojić* (posljednji je i likovno uobličio ovitak ukrašen fotografijama koje su djelo *Mare Bratoš*), dok scenski tim čine stilistica *Ivana Popović* i koreografkinja *Tajana Škunca*. I ovoga puta na djelu je izniman profesionalizam te maksimalna predanost ideji koja se iskazuje kroz pristup i realizaciju dovedene do savršenstva.

Priredio: D. B. P.

Branko Bahunek (1935.-2005.)

Branko Bahunek, naivni slikar, grafičar i kipar, rođen je 13. prosinca 1935. u Zagrebu a preminuo 5. rujna 2005. u Crikvenici. Pohađajući Školu za primijenjenu umjetnost u Zagrebu, istodobno je radio kao soboslikar i dekorater s ocem *Antunom* čiji je status poznatog slikara – amatera uvelike utjecao na Branka. Od devetnaeste godine uči klasično crtanje, slikarstvo i slikarske tehnike kod uglednoga hrvatskog slikara *Ivana Šebalja*. Prvi put je izlagao 1968., a prve samostalne izložbe priredio je 1974. u Zagrebu i Dubrovniku. Od 1970. član je Hrvatskog društva likovnih umjetnika.

Razvijajući vlastite umjetničke vizije, stvorio je oseban umjetnički stil po kojemu je postao poznat. Bahunek je u trideset i pet godina umjetničkog rada ostvario čitav niz zapaženih samostalnih i skupnih izložaba diljem svijeta. Osim u hrvatskim gradovima izlagao je u Berlinu, Rotterdamu, Zürichu, Münchenu, Amsterdamu, Beču, Parizu, Nizzi, Padovi, New Yorku, Torontu, Seoulu itd.

Za razliku od većine hrvatskih naivnih slikara, koji su stil izgradili na motivima seoskoga života, Bahunek je svoje likovno umjetničko djelo temeljio na zasadama urbanog života. Slikao je motive staroga Zagreba, Dubrovnika te aktove i portrete. Ženski lik jedna je od glavnih tema Bahunekova umjetničkog stvaralaštva, njegova opsesija u tijeku plodne umjetničke karijere.

U provansalskom gradu Lourmarinu će sutra 17. rujna biti otvorena njegova samostalna izložba u galeriji »Bricard«.

HRCKOVA SVEZNALICA

Uređuje: Ivana Petrekanić Sič

JESTE LI ZNALI?

Prvi sportovi, npr. lov i trčanje, nastali su iz potrebe za preživljavanjem.

Danas se ljudi bave sportom radi zdravlja i uživanja.

Svake četvrte godine sportisti iz cijeloga svijeta se okupljaju radi takmičenja na letnjim olimpijskim igrama. Oko 7000 takmičara učestvuje u više od 20 sportova.

Olimpijski simbol su pet međusobno spojenih krugova koji predstavljaju Evropu, Aziju, Afriku, Australiju i Ameriku.

Olimpijska vatra simboliše težnju sportiste za savršenstvom. Iz postojbine drevnih olimpijskih igara – Grčke – brojni trkači nose baklju do stadiona na kojem će se odvijati olimpijske igre.

Standardni trkački krug dug je 400 metara i ima osam staza.

Startni pištolj daje znak za početak trke i ujedno automatski pokreće uređaj za merenje vremena.

Gimnastičar mora da spoji akrobatsku okretnost i snagu mišića sa gracioznošću pokreta.

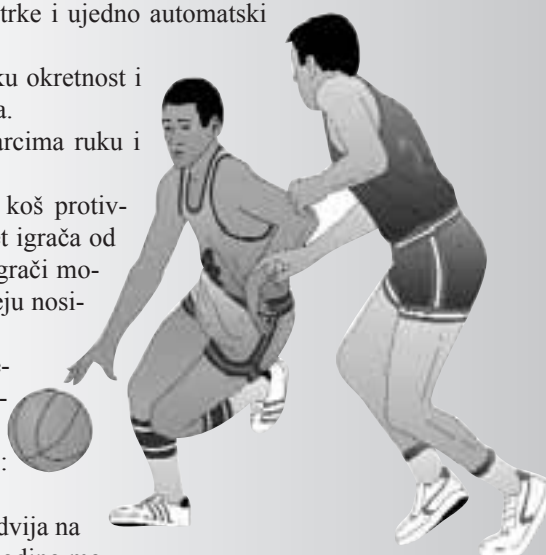
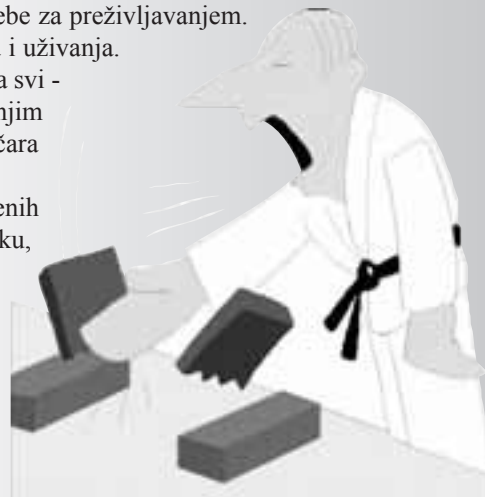
U karateu se takmičari trude da udarcima ruku i nogu pogode protivnika.

Kod košarke je cilj ubaciti loptu u koš protivničke ekipe. Ekipa se sastoji od deset igrača od koji na parketu nastupaju petorica. Igrači mogu loptu odbijati od tla i bacati, ali je ne smeju nositi niti udarati nogom.

U fudbalu igrači smeju igrati svim dijelovima tijela osim rukama. Samo golman sme da dodirne loptu rukom.

U alpskom skijanju postoje četiri glavne discipline: spust, slalom, veleslalom i superveleslalom.

TUR DE FRANS je čuvena trka biciklista koja se odvija na 3400 km u 24 jednodnevne etape. Staze se svake godine menjaju i mogu da pređu francusku granicu i vode kroz susedne države.

Priredio: Zoltan Sič

Dječje radove odabrali: Ljubica Suturović i Arsen Ćosić

Mario Bajić, I. h., OŠ »Matko Vuković«, Subotica

Nina Kovačević, II. h., OŠ »Matko Vuković«, Subotica

Kristina Vojnić Purčar, III. h.,
OŠ »Matko Vuković«, Subotica

POGLEDAO ME

Pogledao me!
Bila sam potpuno van sebe.
Sva zadržim kad ga vidim!
Pogledao me!
Njegov me pogled nježno miluje.
Dok pišem zadaću
moja ruka njemu piše
tajno, ljubavno pismo.
Pogledao me!
Da nema njega u školi
ne znam što bih!
Da li bi svijet bio drugačiji?
Pogledao me!
I što sad?
On je za mene najlijepše stvorenje
na cijelome svijetu!
A samo me pogledao!

Marina Maksimović, IV. b.,
Gornji Tavankut

MOJA UČITELJICA

Moja učiteljica se zove Ana.
Ima sjajnu crnu kosu. Smeđe
oči. Ima lijepe crvene usne.
Učiteljica ima moderan stil
odjevanja. Voli se šaliti. Ona je
uvijek vedra i nasmijana. Uvi-
jek je dobra prema nama.
Ja mnogo volim svoju učiteljicu,
a i druga djeca treba da vo-
le svoje učiteljice ili učitelje.

Lidija Banović, III. h.,
OŠ »Matko Vuković«, Subotica

Lidija Banović, III. h.,
OŠ »Matko Vuković«, Subotica

Maja Mačković, III. h., OŠ »Matko Vuković«, Subotica

Za mnoge najvažniji dnevni obrok

Doručak

Ovaj prvi »unos« namirnica se nikako ne bi smio izostaviti, a poželjno ga je konzumirati najkasnije do deset sati

Piše: Dražen Prčić

Prema brojnim svjetskim nutricionističkim stručnjacima prvi dnevni obrok, doručak, bio on u bilo kojem obliku i načinu konzumiranja, predstavlja najvažniji prehrambeni »unos« hrane i upravo zbog svoje vitalne važnosti za ljudski organizam nikako ne bi smio biti preskočen ili, pak, izostavljen. Što će on sadržati, biti obilan ili skromnije forme, općenito nije pretjerano važno, normalno, bolje bi bilo da ovaj obrok sadrži osnovne potrebne komponente poput mliječnih i škrobnih sastojaka, ali je, ponavljamo, iznimno bitna njegova svakodnevna kontinuiranost. Preskakanjem ovog obroka dolazi do potpunog poremećaja u ravno-

mjernoj i pravilnoj dnevnoj ishrani, što opet stvara i ostale lančane nepravilnosti, a sve na štetu našeg organizma. Jutro se prema svojoj definiciji završava s desetim satom novog dana, koji bi trebao biti granično vrijeme za realiziranje prvog obroka, i do tada bi se doručak već trebao lagano variti...

RITAM ŽIVLJENJA DIKTIRA VRIJEME I NAČIN KONZUMACIJE DORUČKA: Akutni nedostatak vremena u »brzinskom« življenju 21. stoljeća reflektira se, najčešće negativno, na brojne, vitalne segmente naše svakodnevice. Jedna od najčešćih žrtvi svakog radnog dana je i nedostatak prostora (tajminga) za klasičan,

Jela (22), računalski ekspert

Obično doručkujem u periodu između devet i deset sati tijekom radnih dana u tjednu, a prvi obrok se svodi na jednostavnost kifle i jogurta. U danima vikenda doručak jednostavno preskačem, prezicinije rečeno prespavam, jer volim dulje spavati kada god imam prilike.

ku hodanja u smjeru radnog mjesta (s nogu). Pogrešna raspodjela vremena, koja najčešće ide na uštrb mirnog i zdravog doručka, a u korist dodatnih pola sata jutarnjeg sna, prečesto rezultira i njegovim izostavljanjem (preskakanjem), te se nezdravo kompenzira s jednom ili više kava na prazan i gladan želudac. Ukoliko se u tu pogrešnu naviku uključi, što je opet posve logično kada su takve osobe u pitanju, i nezaobilazna nikotinska porcija u obliku nekoliko »prvih« cigareta, onda se dobija najgori mogući jutarnji scenarij. Doručkovati bilo što hranljivo, ukoliko se pod ovaj obrok definicijski može podvesti i samo jedno pecivo poput kifle ili pereca, opet je bolje od ničega izraženog u kombinaciji kava-cigarete. Ljudski želudac je precizno namješteni biološki mehanizam i u dogledno vrijeme, prije ili kasnije, uredno oglašava svoju potrebu za »nadopunom praznine«. Ukoliko joj se adekvatno ne »odgovori«, on će lučiti svoje ubojite sokove na prazno i umjesto unesene hrane »jesti sam sebe«. Ukoliko starije osobe koji puta i preskoče ovaj obrok, mlađi naraštaji, posebice djeca u razvoju, to nikako ne bi smje-

Mirko (54), slobodni umjetnik

Redovito doručkujem oko osam sati izjutra. Obično složim sendvič od šunke ili nekog nareška, uz odgovarajući prilog svježeg sezonskog povrća, prije svega paprike koju najviše volim. Opet, nekad umjesto klasičnog doručka odlučim se za neko voće, poput breskve ili šljive.

mirni doručak u prirodnom okruženju vlastitog doma. Umjesto tradicionalnog (jedi no u dane vikenda, ukoliko se i tada ne radi) prvog okupljanja za obiteljskom ili samaćkom trpezom, kada se na miru »gustira« jutarnja kava, mlijeko ili sok od naranče, uz već prema osobnom ukusu predviđenu ponudu namirnica, doručak se »realizira« na radnom mjestu, ukoliko za to postoji predviđena prostorija (kantina), u nekom specijaliziranom objektu (pekarna, fast food restoran ili sl.) ili, sve češće, u to-

li, jer gore navedeni proces »samojedjenja«, ukoliko se prečesto ponavlja, može donijeti ozbiljnije posljedice za zdravlje. Slično odraslima i djeca, koja češće kopiraju negativu od pozitivu, ustaju u posljednji trenutak i u trci da ne zakasne na prvi sat »zaborave« nešto pojesti. Ukoliko nemaju, a to je u današnje vrijeme najčešća pojava, novca za kupovinu užine za vrijeme velikog školskog odmora, ostaju uskraćeni za potrebnu »popunu« i eto početka nevolje. Postoji i druga verzija, kada mališani i nešto stariji, novac namijenjen za užinu potroše na neke »gluposti« (poput sličica, manjih igrački i sl.) toliko dragih i važnijih mladom biću. Nije rijedak slučaj da se i unaprijed pripremljena užina u obliku sendviča i voća namjerno bojkotira i ne jede, jer to jednostavno nije »u trendu« i često izaziva podsmijeh vršnjaka. Jer samo maloj djeci roditelji pripremaju užinu...

Ostaje činjenica, bila u pitanju velika ili mala djeca, da se doručak sve češće preskače nauštrb vremena ili loših navika, a jedini koji trpi zbog toga je upravo neodgovorni pojedinac i njegov želudac.

VRSTE: Poslužimo li se ugostiteljskim žargonom u želji da definiramo vrste doručka, dolazimo do termina kontinentalni doručak, koji ovisno o zemlji i podneblju

iz kojeg dijela kontinenta dolazi, po svojim sadržajnim sastojcima najslikovitije odražava ponudu na jutarnjem stolu. Tako poznajemo:

Engleski kontinentalni doručak: 3 jaja, šunka, kruh, kava ili čaj i sok od naranče

Njemački (frankfurtski): 3 hrenovke, jaje, kruh, kava ili čaj i sok od naranče

Francuski: 2 croissanta, kava ili čaj, sok od naranče

Talijanski: Pecivo, maslac, marmelada, kava ili čaj, sok od naranče

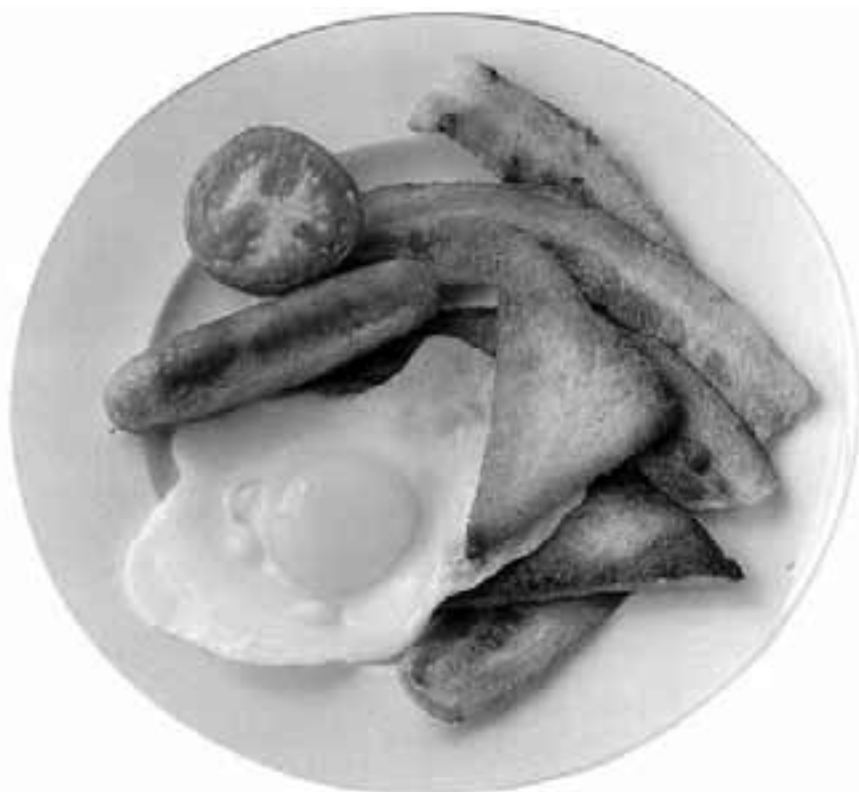
*kava se služi u svim svojim oblicima (espresso, s mlijekom, cappuccino...)

U domaćoj izvedbi doručak može biti i kombinacija navedenih kontinentalnih

Petar (47), privatni poduzetnik

Sobzirom da radim u Tržnom centru »Mali Bajmok«, moj doručak se po glavito svodi na konzumaciju bureka (sir, meso) ili nekog peciva, a sve zbog nemogućnosti, uslijed nedostatka prostora i vremena, da iznimno važan obrok pojedem u prikladnijoj formi.

»složenaca«, a često predstavlja i svojevrsnu slobodnu kreaciju ovisno o jutarnjoj gladi ukućana (pojedince) i osobnim afinitetima. Ovisno o godišnjem dobu i temperaturnim prilikama, konzumira se jača ili laganija hrana, uz adekvatno doziranje količine unetih namirnica. U proljeće, ljeto i ranu jesen preferira se, uz navedene klasične sastojke, i unos svježeg sezonskog povrća (rajčica, paprika, rotkvice, mladi luk...), dok je zimi ponuda često svedena na konzervirano povrće i turšiju. Također u ponudu tekućina neizostavno, neovisno o godišnjem dobu, treba uvrstiti mlijeko i jogurt, koji su, pogotovo za najmlađe, često na prvom mjestu cijelog obroka. Unazad dvadesetak godina kod nas, prema uzoru sa Zapada (SAD), u ponudu doručka uvršten je tzv. *muesli*, u kombinaciji određenih vrsta žitarica, najčešće pomiješanih s mlijekom (jogurt), a sve to u propagiranju zdravijeg načina ishrane i potrebnih sastojaka.

Anka (82), umirovljenica

Bijela kava je obvezni sastojak mog svakodnevnog doručka i cijeli svoj život upravo s njom započinjem dan. Glede ostalih prehrambenih artikala koji se nađu na stolu, obično je to nekoliko šnita određenog nareška, namaza i jedna do dvije kajzerice.

Pečena raca punjena heljdinom kašom

Specijalitet podravske kuhinje

Sastojci:

domaća patka
pačja jetra
heljdina kaša
sol
Vegeta
papar
luk
mljevena crvena paprika
lovorov list

Opis:

Takvo jelo naručuje se u pravilu 3 sata prije zbog obima posla koji prethodi. Potrebno je najprije nasoliti patku, pripremiti luk, samljeti pačja jetra i sve zajedno pirjati.

Dodaje se napola skuhana heljdina kaša i začini (vegeta, papar, sol, lovorov list, crvena paprika). Patku nadjenemo heljdinom kašom i pečemo oko 2 sata na temperaturi od 180 °C. Patka se poslužuje na platama izrezana na komade uz prilog i dekoraciju.

Šumski složenac

Specijalitet podravske kuhinje

Sastojci:

500 g vrganja
400 g svježeg sira
1 luk
2 jaja
peršin
suho bijelo vino
30 g maslaca

Opis:

Vrganje nemojte prati, već im sastružite prljavštinu i očistite ih. Tada ih narežite na sitne komadiće ili kockice. Luk narežite na vrlo tanke listiće i popirjajte na 3-4 žlice ulja, dodajte vrganje i stavite na jaku vatru.

Nakon 3 minute, podlijte s pola čaše vina te kada alkohol ishlapi, isključite štednjak i pustite da se prohladi.

Primiješajte vrganje svježem siru, dodajte jaja, usitnjenu vezicu peršina i prstohvat soli i papra, pa smjesu dobro izradite pjenjačom ili mikserom.

Smjesu izlijte u maslacem namaštenu posudu visokih rubova, pa kuhajte otprilike pola sata na pari na 180 °C.

Složenac poslužite topao, prethodno ga ukrasivši po želji.

V I J E S T I

Odbojka

**Bronca za SiCG,
Hrvatska osma**

Odbojkaška reprezentacija SiCG, jedan od domaćina netom završenog Europskog prvenstva (skupa s Italijom), osvojila je treće mjesto i brončanu medalju, pobjedom nad Španjolskom (3:0) na smotri najboljih selekcija starog kontinenta. Na svom debitantskom nastupu na EP-u, Hrvatska je zauzela 8. mjesto, uz dvije pobjede i tri poraza. Novi, stari prvak Europe je selekcija Italije koja je u finalnom susretu bila bolja od Rusije (3:2).

Tenis

Duel titana

Aktualni vladar teniskog svijeta, Švicarac *Roger Federer* trijumfalno je okončao svoj nastup na posljednjem ovogodišnjem Grand Slam turniru i pobjedom protiv lagano odlazećeg velikana, Amerikanca *Andrea Agassija* osvojio naslov na US Openu. U meču decenije, Federer je uvjerljivo potvrdio svoju

supremaciju (6:3, 2:6, 7:6, 6:1) i potvrdio »svoje pravilo« o nepobedivosti u završnicama. U ženskom finalu slavila je Belgijanka *Kim Clijsters* koja je, također, uvjerljivo svladala Amerikanku *Mary Pierce* (6:3, 6:1). Hvale vrijedan je i rezultat *Nena da Zimonjica* (SiCG) koji je u igri mješovitih parova (Srebotnik) stigao do finala.

Košarka

Počinje EP u košarci

U petak 16. rujna započinje Europsko prvenstvo u košarci kojemu je domaćin Srbija i Crna Gora. natjecanje po skupinama odvijat će se u četiri grada, Beogradu, Novom Sadu, Vršacu i Podgorici. Hrvatska reprezentacija nalazi se u B skupini, a igrat će protiv selekcija Litve, Bugarske i Turske. Domaćin SiCG igrat će u skupini D skupa s Litvom, Španjolskom i kvalifikantom, točnije selekcijom koja će nastup u završnici izboriti kroz preliminarnu kvalifikaciju.

Boćanje

**Hrvatski juniori
najuspješniji na SP**

Hrvatska juniorska reprezentacija ostvarila je iznimno uspješan nastup na Svjetskom juniorskom prvenstvu u boćanju koje se održalo u slovenskoj Novoj Gorici. *Goran Perican* je postao svjetski prvak, pojedinačno i u paru s *Robertom Iskom*.

Nogomet

Tudor strijelac u porazu Siene

Štoper hrvatske reprezentacije i Siene, *Igor Tudor* koji je itekako nedostajao na Malti (parni kartoni), bio je strijelac za svoj novi (stari) tim Siene u koju je poslat iz svog matičnog kluba Juventusa. Unatoč голу, njegova momčad je poražena od favoriziranog Milana (3:1).

HNL**7. kolo, 10. rujna**

Dinamo – Hajduk 0:0
Međimurje – Osijek 1:0
Pula – Kamen I. 1:2
Cibalia – Zagreb 1:1
Inter – Varteks 1:2
Rijeka – Varteks 4:2

Tablica: Dinamo 16, Varteks 15, Rijeka 14, Hajduk 11, Kamen 11, Zagreb 11, Osijek 9, Međimurje 8, Cibalia 8, Inter 7, Pula 5, Slaven B. 2

Uz 132. hrvatski nogometni derbi

Ništa u Maksimiru

Favorizirani Dinamo nije uspio na svom stadionu svladati Hajduk i još više uvećati bodovnu prednost nad najvećim rivalom

Najljepši i najvredniji susret svakog nacionalnog šampionata je svako tradicionalni duel dvije najpoznatije momčadi, duel koji predstavlja susret na susretima i tekmu za pamćenje. Nedjeljni 132. duel Dinama i Hajduka, nažalost nije pružio svojim gledateljima (35.000 na stadionu Maksimir i milijunski auditori pred malim ekranima) ništa od gore navedenog, a najbolju

ilustraciju pružili su radio reporteri koji su radili izravni prijenos karakterizirajući krajnji rezultat (0:0) kao »ništa-ništa«.

DINAMO – HAJDUK: Već odavno se pred jedan nacionalni derbi nije stvorilo toliko ozračje o nadmoći jedne momčadi (Dinamo) spram drugog »derbi« rivala (Hajduk). Plava mega momčad, željna iskupljenja za prošlu katastrofalnu sezonu, ali i ekstra pojačana novim snagama, silovito je krenula u novo prvenstvo i sigurnom igrom u prvih 6. kola stvorila već lijepih 5 bodova prednosti nad, kako to uvijek biva, jedinim ozbiljnijim rivalom za naslov prvaka Hrvatske (uz dužno štovanje ostalim trenutačno bolje plasiranim momčadima). U slučaju danima najavljivane velike pobjede, Kužeova momčad bi imala impozantnu zalihu od 8 bodova i prvenstvo je moglo biti već nezanimljivo. Ali, hajdučka upornost i tvrdoglavost, posebice kada su se, poslije dužeg vremena našli u nezavidnoj ulozi »prežaljene momčadi«, proradila je kada je najviše trebalo i rezultirala bodom »velikim kao kuća«. A da je Kranjčarov projektil završio u mreži, a ne uzdrmao prečku...

No podimo ipak nekim redom.

Dinamo: Turina, Buljat, Ćale, Ćorluka, Modrić (Marić), Bošnjak, Chago, Mitu, Da Silva (Ljubojević), Drpić, Mamić

Hajduk: Pletikosa, Kraleviski, Marčić, Blatnjak, Kranjčar, Bartulović (Makarin), Damjanović (Grgurović), Granić, Munhoz (Bušić), Vučko, Miladin

Sudac: Željko Širić (Osijek)

Žuti kartoni: Marčić (H)

Crveni kartoni: -

Cijeli susret u Maksimiru protekao je u bezobličnoj igri, koja je izvrsno »pasala« Hajduku koji je tražio bod, a koja je posve uništila koncepciju Dinama. Rezultat stoti -

Povratak Pletikose

U svojoj prvoj, »povratničkoj« utakmici u 1. HNL, vratar Hajduka i reprezentacije Hrvatske Stipe Pletikosa je dokazao koliko su »bili« druga momčad kada je on među vratnicama. Kapetanska traka na ruci i sigurnost na gol crti garant su boljih vremena za momčad Ćire Blaževića, ali i potrebna doza kontinuiranih utakmica reprezentativnom vrataru pred odlučujuće susrete za plasman na SP u Njemačkoj 2006

njak odigranih minuta, uslijed navijačkog folklora (paljenje baklji i stvaranje dimnih zavjesa) sudac Širić je bio primoran nadoknaditi dosta izgubljenog vremena, sveo se na koncu njegova posljednjeg zvižduka na veliko ništa. Na obje strane zabilježili smo po jednu ozbiljniju priliku, Kranjčar za Hajduk i Chago za Dinamo, jedan žuti karton (Hajduk), jedanaest kornera (Dinamo) i solidnu navijačku ba-

kljadu, uz pregršt uvreda upućenih na račun nekadašnjeg miljenika tribina (Kranjčar)

KUŽE – BLAŽEVIĆ: Jedinu pobjedu, ukoliko se i veliki Hajdukov bod ne računa jednako kao pobjeda, u ovom derbiju odnio je vremesni strateg »hajdučke družine« iz Splita, Miroslav Ćiro Blažević. Stanku između dva ligaška kola iskoristio je za konsolidiranje momčadi, očevidna je i znatno bolja tjelesna sprema cijele momčadi, ali i znatno bolje posložene formacijske jedinice u svim dijelovima tima. Obrana je znatno čvršća, veza je stabilno funkcionirala, a u Zagrebu jer navala ipak bila podređena obrani vlastitog gola. Stari lisac Ćiro debitirao je s Hajdukom na svom Maksimiru, ušavši u grotlo arene kao potencijalna žrtva, a izašavši kao pobjednik. Strategu Dinama, Josipu Kužeu ostaje utjeha od 5 bodova prednosti čelno mjesto na ligaškoj tablici, te nove prilike da dokáže snagu svoje momčadi koja po imenima, objektivno, ove godine slovi za najozbiljnijeg kandidata za naslov prvaka Hrvatske u nogometu.

Košarkaške blizanke Prčić promijenile klupske boje

Zvezdana budućnost

Iva i Dunja zamijenile su Suboticu za Beograd, nastavljajući igranje i školovanje u glavnom gradu SiCG

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Juniorske reprezentativke SiCG, doneдавно košarkašice subotičkog »Spartaka«, blizanke *Iva i Dunja Prčić* potpisale su jednogodišnji ugovor s »Crvenom zvezdom« iz Beograda i sljedeću godinu igrat će za »crveno-bijele« i nastaviti gimnazijsko školovanje u glavnom gradu. U kraćem razgovoru, prilikom »još kraćeg« boravka u Subotici, pojasnile su pojedinosti njihovog očekivanog odlaska iz matičnog kluba.

► **Što je glavni razlog vašeg odlaska u »Crvenu zvezdu«?**

Iva i Dunja: Osnovni motiv promjene klupske sredine je želja za daljnjim napredovanjem i kvalitetnijim treningom, te igrom u jačem klubu. S obzirom na to da obje igramo u juniorskoj reprezentaciji nastupanje za »Crvenu zvezdu« moglo bi nam biti uvertira za prelazak u seniorsku vrstu.

► **Posljednje ljeto bilo je iznimno uspješno na rezultatskom planu, prije svega ostvarenim uspjesima u juniorskoj reprezentaciji.**

Igrajući za juniorsku selekciju SiCG, uspjele smo postati europskim prvakinja-

dok smo na svjetskoj sceni zaustavljene tek u finalu protiv vršnjakinja iz SAD.

► **Ljeto ste gotovo provele na priprema- ma i na terenu, sve bliži je i početak košarkaškog prvenstva, počela je i škola. Kako sve to uspijete postići?**

Od malena smo navikle na »sportski život«, koji se paralelno odvija na dva kolosijeka – igračkom i školskom. I sada u Beogradu treniramo dva puta dnevno, ujutro i navečer, a vrijeme između treninga provodimo u školi, točnije u 8. beogradskoj gimnaziji.

► **Jeste li imali problema s privikavanjem na život u velikom gradu i režim jednog posve drugačijeg života?**

Glede smještaja smo izuzetno zadovoljne jer nam je u blizini dvorane u kojoj svakodnevno treniramo, a što je izuzetno važno i Gimnazija nam se nalazi nedaleko od stana. Mislimo da smo se brzo adaptirale na život u Beogradu, ali zbog ubitačnog tempa trening-škola za bilo što drugo niti nemamo vremena.

► **Kako su vas prihvatili u novoj klupskoj sredini?**

Odlično smo prihvaćene, ostale igračice

»Zvezde« poznajemo od ranije, što kroz ligaške susrete koje smo igrale protiv njih, što kroz zajedničke igre u mladim državnim selekcijama. »Dovedene« smo da igramo, tako da za startne pozicije i prijam nema nikakvih problema.

► **Što očekujete u novoj sezoni?**

Prije svega želimo da još više napreduje – mo u igri, što bi u znatno jačoj igračkoj sredini trebalo da dođe do izražaja. Također kroz dobre igre u novom klubu otvaraju nam se nove košarkaške perspektive.

► **Kakvi su planovi poslije završetka srednje škole tj. Gimnazije koju sada pohađate?**

Još je rano za neku konačnu odluku. Pred nama je godina dana igre i škole, a poslije ćemo vidjeti. Prvo da dobro učimo i igra- mo...

► **Stignete li »skočiti« barem na kratko do rodne Subotice i roditeljske kuće?**

Zasad imamo priliku vikend provesti kod kuće, ali kada počne prvenstvo i zgusnutiji natjecateljski raspored za tako nešto i neće biti baš previše prilika.

Sestre Prčić skupa s bratom Filipom

Pesimizam Josipa Pupačića

Priredio: Zdenko Samaržija

12. rujna 1683. pod Bečom je poginuo *Juraj Križanić*, isusovac, hrvatski književnik i gramatičar

15. rujna 1963. godine umro je u Zagrebu *Slavko Kolar*. Rođen je 1. prosinca 1891. u Palešniku pokraj Garešnice

15. rujna 1963. godine. Odrastao je u učiteljskoj obitelji. Gimnaziju je polazio u Požegi i Zagrebu, zatim Višu gospodarsku školu u Križevcima. Kao agronom često se selio, a u Božjakovini, kao upravitelj poljoprivrednoga dobra, dočekao je mirovinu.

Kolarov je humor anegdotalan, bezazlen, kao i njegovi prostodušni likovi-seljaci.

Međutim, oštrom je dedekcijom sjekao poluinteligenciju sklonu intrigama, osobito politikanstvu. Objavio je nekoliko pripovjedaka i romana, a valja istaknuti Brezu i Svoga tela gospodar, koji su preneseni i na filmsko platno, te satire Natrag u naftalin i Glavno da je kapa na glavi.

16. rujna 1905. godine u Zadru je rođen hrvatski književnik *Vladan Desnica*. Svojim je djelima stvorio osebujan literarni stil povezujući filozofiju nade i optimizma sa sudbinama dalmatinskih seljaka i građana u nesklonim vremenima ratova i totalitarnih režima. Najvažnija su mu djela novele »Spririti« i »Sveti Sebastijan« te romani »Zimsko ljetovanje« i »Proljeća Ivana Galeba«. Umro je 4. ožujka 1967. u Zagrebu.

18. rujna 53. godine nakon Krista rodio se rimski vojskovođa i car Trajan.

18. rujna 887. godine u podbiokovskom kanalu kod Makarske Neretvani su nanijeli Mlečanima katastrofalni poraz. Neretvanska Kneževina, mala i neovisna hrvatska kneževina, rasprostirala se u delti Neretve i po obližnjim dalmatinskim otocima. Njihova ekspanzija smetala je mletačkim namjerama te su Venecijanci sklopili i međunarodne ugovore s franačkim vladarima protiv Neretvana. Nakon diplomatske podrške, Mlečani su poduzeli nekoliko pohoda protiv Neretvana. U ljeto 887. godine, piše mletački ljetopisac *Ivan Đakon*, podigao je duž *Petar Kandijano* 12 brodova u rat protiv Neretvana. Međutim, ekspedicija je završila katastrofalnim porazom, a Kandijano je poginuo. Taj poraz te još neke odlučne akcije vladara drugih hrvatskih kneževine prisilile su Mlečane na potpisivanje nepovoljnoga mira te loših trgovačkih ugovora pa i plaćanje danka za plovidbu Jadranom.

18. rujna 1851. godine izašao je prvi broj New York Timesa.

18. rujna 1895. u Splitu je rođen *Ivo Tijardović*, hrvatski skladatelj, kazališni organizator i direktor, diplomirani glumac i scenograf, autor popularnih opereta »Mala Floramy« i »Splitski akvarel«. Umro je 19. ožujka 1976. godine u Zagrebu. Diplomirao je arhitekturu u Beču, no od 1922. godine sav se posvetio kazalištu, radeći u splitskom kazalištu sve što treba. Nakon svršetka Drugoga svjetskog rata bio je intendant HNK u Zagrebu. Napisao je mnoga glazbena djela, većinom po svome libretu, koristeći motive dalmatinske tradicijske glazbe.

18. rujna 1970. godine umro je u Londonu *Jimi Hendrix*, prvim imenom James Marshal Hendrix. Rodio se 1942. godine u Seattlu u SAD-u. Samouk u glazbi, note nije znao ni čitati ni pisati, Hendrix je razvio prepoznatljiv gitaristički izražaj te je ostavio dubok trag u jazzu, bluesu i drugim modernim glazbenim pravcima. Najpoznatija mu je pjesma »Hey Joe«, koja je postigla planetaran uspjeh.

19. rujna 1922. godine rođen je *Emil Zatopek*, čehoslovački atletičar, dugoprugaš. Na Olimpijskim igrama u Helsinkiju 1952. godine osvojio je zlatne medalje na 5.000 m, 10.000 m i u maratonu.

19. rujna 1928. godine prikazan je u nekom Broadwayskom kinu prvi crtani film s Miki Mausom.

19. rujna 1928. u Slimenu pokraj Omiša rođen je *Josip Pupačić*, hrvatski književnik i znanstvenik. Poginuo je 23. svibnja 1971. godine u zrakoplovnoj nesreći na Krku.

Pesimističan osjećaj života prouzročen tragičnim događajima u obiteljskom i osobnom životu, primjerice u pjesmi »Tri moja brata« o smrti trojice braće.

Tri moja brata

Kad sam bio tri moja brata i ja,
kad sam bio
četvorica nas.

Imao sam glas kao vjetar,
ruke kao hridine,
srce

kao viganj.

Jezera su me slikala.

Dizali su me jablani.

Rijeka me umivala za sebe.

Peračice su lovile moju sliku.

Kad sam bio
tri moja brata

i ja,

kad sam bio

četvorica nas.

Livade su me voljele.

Nosile su moj glas

i njim su sjekle potoke.

Radovao sam se sebi.

Imao sam braću.

(Imao sam uspravan hod.)

To su bila tri moja brata:

moj brat, moj brat, i moj brat

20. rujna 1905. godine umro je u Zagrebu *Vjenceslav Novak*, hrvatski romanopisac, dramatičar, feljtonist, glazbeni kritičar i pedagog. U hrvatsku književnost uveo je socijalne teme iz velegradskoga života te s mnogo simpatije opisivao život radničkih obitelji. Objavio je pripovijesti »U glib«, »Nezasitnost i bijeda«, »Iz velegradskog podzemlja« te roman »Posljednji Stipančići«. Umro je u Zagrebu 20. rujna 1905. godine skrhan problemima mnogobrojne obitelji i napornim radom. Rođen je u Senju 11. rujna 1859. godine.

●	HRVATSKI KOŠARKAŠKI REPREZENTATIVAC (NA SLICI)	PASTI U NEŠTO	"NIŽA SISTEMNA SPRMA"	UREDAJ ZA DETOKSICIJU	VELIKI KIT KI JOVAN	PROZIRNO I AM NO PLATNO	OLIMPIČA AREJINA	NEOBA- VEŽAN NA/IZVAN U PRIMOR- JU							
OLIMPIČKI PJEŠNIK, IVAN ("OSMAN")															
OBUZE TOST NEČINA OSLOJED- NOSTIST															
RAZLAZ															
DARIJO SIRNA			ČLE, EVO SLOVEN, PIŠAC, ANTON				"URAN" IZGRED								
NAJVALI NAŠTILAJ					VELIKA AFRIČKA ILJE KA SILABINSKI RAČUNAJ										
HELEF ISTA NEGO ...						"M OIN" DJELO F. CHATEAU- BRIANDA									
"GRAM"		PTICA GRABLJI VICA OSMAN- LUŠKI IMPERIJ						VOĐENI SLOJCI							
LIČOSTAJ I GLAVOL															
DJELO KARLA I A ČAPKA				POSUDA ZA KUHANJE EKSCIZ					SUPROTNI VEZNIK	"KARLO VAC"	SASTAVIO IVICA SUBAT I INIJA GRANIC U SLOVENIJI	LUČKI GRAD U FRANCU SKOJ (NA KANALU)	MORSKI GREBENI, RTOVI	MAJČINA SESTRA	MJERA ZA PAPIR
ŽILJI I I "ZELENOG OTOKA"					LISTIĆ "MILICA" GAMONIKO SADRŽAJN OTPRADAK OD SIJENA				NEPROFE SIONALAC RIMSKI BOG LJUBAVI						
4. I 24. SLOVO ABECEDJE			TRILIMAC SEVER STAKNUTI HRVATSKI ZNANSTI- VNIK						VIŠI SI OJ PRIŠTVA VRSTA MALIČKA						
MOMČAD, TIM						TRČANJE GRAD U I NEI I S (KOMUNIST TRKE)									
JESTIVE GLJIVE SLUČNE VRGANJE							MANJI POLU OTOK SMOTRA/ PARADA					"KUGLAČ- KI KILIT" ZADRANA ZENOBIE ZA SVE- ČENKE			
"CANADIAN AIR DIVISION" ČINJENICA OD KOJE SE PULAZI U TRA/MALIKANJE					NEŠTARJA (RUŠKO) MUŠKO IME									PIŠAC KI ASIČNIH PUTI A	
DIO TJEDNA				NAPUSTITI MJEŠTO STANO- VANJA ANTIČKO IME NINA									"KALI" OSLOJICA "KOLIRIS"		
KEM. SPOLJ VOĐKA I ARSENA												POLITIČAR ŠHAŠTRI IGRAČ "DINAM", DUNITRU			
VI I I KI VAL NAKON JAKOG POTRESA							IGRAČ ARTILJER (KRAČE)								
OLIMPIČ- KANJE						ŽENSKO IME, JANIČA SASTAVNI VIZNIK					SVEJA PIČKA EGIPĆANA "INDU"				
OLIMPIČAR MELOVISEK					DVOJE NEČECA "TONA"				BAVITI SE ČITANJEM "RADIUS"						
SKI ANJA SLOBODNE FORME							ČARAK, IIP								

RJEŠENJA:

ALIGATOR, NOGAVICE, TARTARIN, O, AKNA, A, NATA, NIT, INI, VIDA, JA, JANIS, ALKAR, OO, BERGKAMP, L, OMAR, ESTONIJA, ASTA, HEKTOLITAR, ČUK, VIN, ORA, APA, EMOTIVAC, EVA, AR, PSETARINA, SRNA, POTKA, ECIDIJA, T, RR, SLO, AVOKADO, E, STINT, ERA, OKO, GAT, JEANS, KOVAČ, IKAR, UTA, MALINA, BORIS MIRKOVIĆ, J

PETAK 16. 9. 2005.

HRT 1

06.45 – TV raspored
 06.50 – TV kalendar
 07.00 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.00 – Promet danas
 09.05 – Čarolija 7., serija
 10.00 – Vijesti
 10.10 – Inspektor Rex 6., serija
 11.00 – Živi zmajevi, dokumentarna serija
 11.55 – Burzovno izvješće
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – Bioproгноza
 12.16 – TV kalendar
 12.26 – Dietpharmova nagradna pitalica, PP
 12.30 – Ljubav nema cijene, serija
 13.20 – Kruške i jabuke – kuharski dvoboj
 13.55 – TV raspored
 14.00 – Vijesti
 14.10 – Obiteljska stvar, dramska serija
 14.45 – 100% ja: Dinko Bogdanić
 15.40 – TV raspored
 15.45 – Slobodna zona, kratki dokumentarni film
 16.00 – Hrvatska danas
 16.25 – Večernja škola – povratak upisanih
 17.00 – Himalaja s Michaelom Palinom, dokumentarna serija
 17.55 – Dietpharmova nagradna pitalica, PP
 18.00 – Gospođica Marple: Nemesis, serija (1/2)
 18.50 – Promet danas
 18.55 – Bitange i princeze, serija
 19.25 – Večeras...
 19.30 – Dnevnik
 20.05 – Čarolija 7., serija
 21.00 – Bilo koja nedjelja, američki film
 23.30 – Bioproгноza
 23.31 – Burzovno izvješće
 23.35 – Dnevnik
 23.45 – Vijesti iz kulture
 23.55 – Sudac, mini-serija
 01.20 – Nevinost bez zaštite, jugoslavenski film
 03.00 – Seaquest, serija
 03.45 – @pijunke, serija
 04.30 – Gospođica Marple: Nemesis, serija (1/2)
 05.20 – Večer s Joolsom Hollandom
 06.20 – 100% ja: Dinko Bogdanić
 07.15 – Ljubav nema cijene, serija

HRT 2

07.30 – TV vodič, turistička središta Hrvatske

07.45 – TV raspored
 07.50 – TV kalendar
 08.00 – Teletubbies, lutkarska serija
 08.25 – Žutokljunac
 09.20 – Pleme 5., serija
 10.10 – Sportske igre mladih
 10.25 – Mališani okruglog stola, američko-kanadski film za djecu
 11.55 – Hit ljeta
 12.25 – Seaquest, serija
 13.10 – James Bond: Iz Rusije, s ljubavlju – britanski film
 15.00 – Vijesti za gluhe
 15.10 – Harry i Hendersoni 2., humoristična serija
 15.30 – Mafijski, serija
 16.15 – Život s Bonnie, humoristična serija
 16.35 – Tree Hill, serija
 17.15 – Vijesti iz kulture
 17.25 – Emisija uoči utakmice
 17.50 – Hrvatska – Bugarska, prijenos
 19.40 – Emisija nakon utakmice
 20.00 – Večeras...
 20.05 – Špijunke, serija
 20.55 – Naše najbolje godine, serija
 22.30 – Promet danas
 22.35 – Večer s Joolsom Hollandom
 23.35 – CIA, serija
 00.15 – Cirkus, serija
 01.05 – U uredu, humoristična serija
 01.35 – Pregled programa za subotu

nova

06.25 – TV prodaja
 06.40 – Šaljivi kućni video
 07.10 – Drugo lice – Petar Vlahov show
 08.15 – Jelena, serija
 09.05 – Ciganke, serija
 09.55 – TV prodaja
 10.10 – Nasljednica, serija
 11.00 – Izlog strasti, serija
 11.30 – TV prodaja
 11.55 – Putovi ljubavi, serija
 12.50 – Veliki laskavac, igrani film
 14.25 – Šaljivi kućni video
 14.55 – TV prodaja
 15.05 – Lude 70-e, serija
 15.35 – Svi vole Raymonda, serija
 16.00 – TV prodaja
 16.05 – Ciganke, serija
 17.00 – Vijesti
 17.05 – Nasljednica, serija
 18.00 – Jelena, serija
 19.00 – 24 sata
 19.25 – Sport
 19.35 – Taxi free
 20.00 – Laku noć, Hrvatska, crtana serija

20.10 – Bar, reality show
 21.00 – Drugo lice – Petar Vlahov show
 22.00 – Ruka koja njiše kolijevku, igrani film
 00.00 – JAG, serija
 00.55 – Bar, reality show
 01.35 – Moja nova noć: Ljeto kada je ubijao Sam, igrani film
 03.40 – Kraj programa

RTL

05.55 – Dr. Stefan Frank, dramska serija (R)
 06.30 – Luna – sirena s Kariba, telenovela (R)
 07.15 – Ljubav jednog oca, telenovela (R)
 08.05 – Simpsoni, humoristična animirana serija (R)
 08.30 – Pod istim krovom, humoristična serija (R)
 08.55 – Roseanne, humoristična serija (R)
 09.20 – Bračne vode, humoristična serija (R)
 09.45 – Dadilja, humoristična serija (R)
 10.10 – Sanja, talk show (R)
 11.00 – Exploziv, magazin (R)
 11.40 – Zabranjena ljubav, sapunica (R)
 12.05 – Big Brother (R)
 13.05 – Ljubav jednog oca, telenovela
 13.55 – Luna – sirena s Kariba, telenovela
 14.45 – Dr. Stefan Frank, dramska serija
 15.40 – Simpsoni, humoristična animirana serija
 16.05 – Pod istim krovom, humoristična serija
 16.35 – Roseanne, humoristična serija
 17.00 – Bračne vode, humoristična serija
 17.25 – Dadilja, humoristična serija
 17.55 – Sanja: Ja sam totalno drukčiji od drugih, talk show
 18.45 – Vijesti, informativna emisija
 19.05 – Exploziv, magazin
 19.45 – Zabranjena ljubav, sapunica
 20.15 – Big Brother
 22.10 – Urnebesna pljačka, igrani film, komedija
 23.40 – Vijesti, informativna emisija
 23.50 – Big Brother uživo iz kuće
 00.05 – Uljez, igrani film, horor
 01.35 – Bez uzmaca, igrani film, kriminalistička drama (R)
 03.10 – Cobra 11, kriminalistička serija (R)
 04.00 – Big Brother uživo iz kuće

SUBOTA

HRT 1

07.45 – TV raspored
 07.50 – TV kalendar
 08.00 – Vijesti
 08.10 – Kinoteka: Crni Orfej, francusko-talijansko-brazilski film
 09.55 – Vijesti
 10.05 – Promet danas
 10.10 – Inspektor Rex 6., serija
 10.55 – Velika utrka spermija, dokumentarni film
 11.55 – Burzovno izvješće
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – Bioproгноza
 12.16 – TV kalendar
 12.26 – Dietpharmova nagradna pitalica, PP
 12.30 – Ljubav nema cijene, serija
 13.15 – Prizma – multinacionalni magazin
 14.00 – Vrtlarjenje 2., dokumentarna serija
 14.30 – Život sa stilom
 15.00 – Vijesti
 15.10 – Neron, mini-serija
 16.45 – Promet danas
 16.50 – Oprah Show
 17.35 – Prirodni svijet: Močvarne mačke
 18.30 – TV Bingo Show
 19.15 – LOTO 7/39
 19.20 – Večeras...
 19.30 – Dnevnik
 20.05 – Istinite laži, američki film
 22.20 – Bioproгноza
 22.21 – Burzovno izvješće
 22.25 – Dnevnik
 22.40 – Vijesti iz kulture
 22.50 – Dobri momci, američki film
 01.10 – Američka liga pravde, američki film
 02.35 – Policajac iz budućnosti, američki film
 04.05 – Neron, mini-serija
 05.40 – Život sa stilom
 06.10 – Oprah Show

06.55 – Ljubav nema cijene, serija

HRT 2

07.55 – TV raspored
 08.00 – Teletubbies, lutkarska serija
 08.25 – Parlaonica

17. 9. 2005.

09.15 – Julija, serija (repriza dvije tjedne epizode)
 10.55 – Kućni ljubimci
 11.25 – Duhovni izazovi
 11.40 – Na rubu znanosti: Budućnost zrakoplovstva
 12.40 – Hit ljeta 45'
 13.25 – Vijesti iz kulture
 13.30 – Automagazin
 14.05 – Krugovi – sigurnost u cestovnom prometu
 14.25 – TV raspored
 14.30 – Tko je ubio Staljina?, dokumentarni film
 15.25 – Odbojka, EP (ž): Hrvatska – Rumunjska, prijenos
 17.00 – Simpsoni 14., humoristična serija
 17.25 – Emisija uoči utakmice
 17.50 – Hrvatska – Litva, prijenos
 19.40 – Emisija nakon utakmice
 20.00 – Večeras...
 20.05 – Glazbeni program
 22.00 – HNL – emisija
 22.50 – Promet danas
 22.55 – Sport danas
 23.05 – Naše najbolje godine, serija
 00.40 – Tko je ubio Staljina?, dokumentarni film
 01.30 – Prirodni svijet: Močvarne mačke
 02.20 – Pregled programa za nedjelju

06.45 – TV prodaja
 07.00 – Dječji program
 07.00 – Sonic X, crtana serija
 07.40 – Pokemoni, crtana serija

08.25 – Yu-gi-oh, crtana serija
 09.10 – Hlapićeva priča, emisija za djecu
 09.25 – Hlapićeve nove zgode, crtana serija
 09.50 – Hlapićeva nagradna igra
 10.00 – TV prodaja
 10.10 – Tri sestre, serija
 10.40 – Mi nismo plavuše, serija
 11.10 – Rodney, serija
 11.40 – Kralj Queensa, serija
 12.10 – VIP DJ, glazbena emisija
 13.15 – TV prodaja
 13.25 – Čarobnice, serija
 14.15 – Seks, škola i odrastanje, serija

15.05 – David Copperfield – Veliki bijeg
 16.05 – Vijesti
 16.15 – Bumerang, serija
 17.10 – Princeza nevjesta, igrani film
 19.00 – 24 sata
 19.25 – Sport
 19.30 – Taxi free
 20.00 – Bar, reality show – uživo
 21.15 – Ona ili on, kviz
 22.15 – U novac vjerujemo, igrani film
 00.00 – Glineni golubovi, igrani film
 01.45 – Buffy, ubojica vampira, serija
 02.30 – Angel, serija
 03.15 – TV prodaja
 03.30 – Kraj programa

06.45 – Ed, Edd i Eddy, crtana serija
 07.30 – Dexterov laboratorij, crtana serija
 07.55 – Johnny Bravo, crtana serija

08.20 – Sabrina, mala vještica, humoristična serija
 08.45 – Kako su me oženili, humoristična serija
 09.05 – Zabranjena ljubav, sapunica (5 epizoda) (R)
 11.20 – Djeca Dine, igrani film, znanstveno– fantastična mini– serija (prvi dio)
 13.45 – Everwood, dramska serija
 14.30 – Cijena savjesti, dramska serija
 15.20 – Dodir s neba, fantastična/ dramska serija
 16.10 – Big Brother (R)
 17.50 – Zvijezde extra: Holivudska vjenčanja, zabavna emisija
 18.45 – Vijesti, informativna emisija
 19.10 – Neobični ljudi, dokumentarna serija
 20.15 – Moj dečko se ženi, igrani film, romantična komedija
 22.05 – Big Brother
 23.00 – Playboy: Smrtonosne čari, igrani film, erotski
 00.40 – Big Brother uživo iz kuće
 00.55 – Urnebesna pljačka, igrani film, komedija (R)
 02.25 – Uljez, igrani film, znanstveno– fantastični horor (R)
 03.50 – Big Brother uživo iz kuće

NEDJELJA 18. 9. 2005.

07.25 – TV raspored
 07.30 – TV kalendar
 07.40 – Vijesti
 07.50 – Zamjena golova, američki film za djecu
 09.10 – Aladdin, crtana serija
 09.30 – Timon i Pumbaa, crtana serija
 09.55 – Promet danas
 10.00 – Svečani mimohod 40. vinkovačkih jeseni, prijenos
 11.55 – Burzovno izvješće
 11.57 – Dietpharmova nagradna pitalica, PP
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – TV kalendar
 12.25 – Mali savjeti za poljoprivrednike
 12.30 – Plodovi zemlje
 13.25 – Split: More

14.00 – Michelangelo, dokumentarna serija
 14.50 – Kulturni info
 14.55 – Vijesti
 15.05 – Promet danas
 15.10 – Život sa stilom
 15.40 – Miloševićev pad, dokumentarna serija
 16.40 – Oprah Show
 17.25 – Dietpharmova nagradna pitalica, PP
 17.30 – Ljetnikovac na Zlatnom jezeru, američki film
 19.15 – LOTO 6/45
 19.20 – Večeras...
 19.30 – Dnevnik
 20.05 – Ne dao Bog većeg zla, dramska serija
 20.40 – Ciklus Vesterni Clint Eastwooda: Blijedi jahač, američki film
 22.35 – Burzovno izvješće
 22.40 – Dnevnik
 22.50 – Vijesti iz kulture
 23.00 – Hendrix, američki film
 00.40 – Ljetnikovac na Zlatnom jezeru, američki film
 02.25 – Las Vegas, serija
 03.10 – Siska 4., serija
 04.10 – Život sa stilom
 04.40 – Oprah Show
 05.25 – Plodovi zemlje
 06.15 – Split: More

07.30 – TV vodič, turistička središta Hrvatske
 08.10 – TV raspored
 08.15 – Julija, serija (repriza tri tjedne epizode)
 10.35 – TV raspored
 10.40 – Biblija
 10.50 – Portret crkve i mjesta
 11.00 – Klenovnik: Sveta misa, prijenos
 12.00 – National Geographic: U srcu tornada
 13.00 – Mir i dobro
 13.30 – Studio F1
 14.00 – Sudac, serija
 15.20 – Opera Box: Così fan tutte
 15.55 – HNL: Zagreb – Dinamo, prijenos
 17.55 – Odbojka, EP (ž): Hrvatska – SiCG, prijenos
 19.35 – Zvezdane staze: Enterprise 4., serija
 20.20 – Večeras...
 20.25 – Emisija uoči utakmice
 20.50 – Hrvatska – Turska, prijenos
 22.40 – Emisija nakon utakmice
 22.45 – Promet danas
 22.50 – Las Vegas, serija
 23.35 – Siska 4., serija
 00.35 – Sport danas
 00.45 – Jesam te!, humoristična serija
 01.10 – Zvezdane staze: Enterprise 4., serija
 01.50 – Zvezdane staze: Enterprise 4., serija
 02.30 – Zvezdane staze: Enterprise 4., serija
 03.10 – Zvezdane staze: Enterprise 4., serija
 03.50 – Zvezdane staze: Enterprise 4., serija
 04.30 – Zvezdane staze: Enterprise 4., serija
 05.15 – Pregled programa za ponedjeljak

06.45 – TV prodaja
 07.00 – Dječji program
 07.00 – Sonic X, crtana serija
 07.45 – Pokemoni, crtana serija
 08.35 – Yu-gi-oh, crtana serija
 09.20 – Hlapićeva televizija
 09.20 – Hlapićeva priča, emisija za djecu
 09.35 – Hlapićeve nove zgode, crtana serija
 10.00 – Hlapićeva nagradna igra
 10.15 – TV prodaja
 10.30 – Barbie na labuđem jezeru, igrani film
 11.55 – Lude 70-e, serija
 12.25 – TV prodaja
 12.35 – VIP DJ, glazbena emisija
 13.40 – Automotiv,

NEDJELJA

auto-moto magazin
14.10 – U sedmom nebu, serija
15.00 – Bar, reality show
16.10 – Vijesti
16.20 – Dečki i cure, igrani film
18.00 – Red carpet, zabavna emisija
19.00 – 24 sata
19.25 – Sport
19.30 – Laku noć Hrvatska, crtana serija
20.00 – Ogledalo ima dva lica, igrani film
22.10 – Volim, ne volim, igrani film
23.50 – Izvještaj Matrix, serija
00.40 – Automotiv, auto-moto magazin
01.05 – TV prodaja
01.20 – Kraj programa

06.05 – Djeca Dine, igrani film, znanstveno– fantastična mini– serija (prvi dio) (R)
08.25 – Sabrina, mala vještica, humoristična serija (R)
08.50 – Kako su me oženili, humoristična serija (R)
09.15 – Krava i Pilić, crtana serija
10.00 – Dexterov laboratorij, crtana serija
10.25 – Johnny Bravo, crtana serija
10.50 – Everwood, dramska serija (R)
11.35 – Cijena savjesti, dramska serija (R)
12.25 – Dodir s neba, fantastična/ dramska serija (R)
13.40 – Djeca Dine, igrani film, znanstveno– fantastična mini– serija (drugi dio)
15.15 – Školske tajne, dramska serija
16.00 – Moj dečko se ženi, igrani film, romantična komedija (R)
17.45 – Salto, zabavna emisija
18.45 – Vijesti, informativna emisija
19.10 – Auto motor i sport tv, magazin
19.45 – Exkluziv, magazin
20.15 – Big Brother
21.15 – Kraj ljubavne priče, igrani film, ljubavna drama
22.55 – FBI: Istraga, dokumentarna serija
23.50 – Novi forenzičari, dokumentarna serija
00.45 – Autopsija, dokumentarna serija
01.15 – Big Brother uživo iz kuće
01.30 – Playboy: Smrtonosne čari, igrani film, erotski (R)
03.10 – Big Brother uživo iz kuće

PONEDJELJAK 19. 9. 2005.

06.45 – TV raspored
06.50 – TV kalendar
07.00 – Dobro jutro, Hrvatska
09.00 – Promet danas
09.05 – Čarolija 7., serija
10.00 – Vijesti
10.10 – Inspektor Rex 6., serija
11.00 – Živi zmajevi, dokumentarna serija
11.55 – Burzovno izvješće
12.00 – Dnevnik
12.15 – Bioproгноza
12.16 – TV kalendar
12.26 – Dietpharmova nagradna pitalica, PP
12.30 – Ljubav nema cijene, serija
13.20 – Kruške i jabuke – kuharski dvoboj
13.55 – TV raspored
14.00 – Vijesti
14.10 – Obiteljska stvar, dramska serija
14.45 – 100% ja: Goran @trok
15.40 – TV raspored
15.45 – Slobodna zona, kratki dokumentarni film
16.00 – Hrvatska danas
16.25 – Večernja škola – povratak upisanih
17.00 – Himalaja s Michaelom Palinom, dokumentarna serija
17.55 – Dietpharmova nagradna pitalica, PP
18.00 – Gospođica Marple, serija
18.50 – Promet danas
18.55 – Bitange i princeze, serija
19.25 – Večeras...
19.30 – Dnevnik
20.05 – Čarolija 7., serija
21.00 – Idemo na sjever
21.45 – Bioproгноza
21.46 – Burzovno izvješće
21.50 – Dnevnik
22.00 – Vijesti iz kulture
22.10 – Ljetni hit: Hakeri, američki film
23.50 – Dobro ugođena večer: Otvaranje Varaždinskih večeri snimka
01.15 – Seaquest, serija
02.00 – Mučke 6., humoristična serija
02.50 – Walker – teksaški rendžer 6., serija
03.35 – Bez traga 2., serija
04.15 – Gospođica Marple, serija
05.05 – Slobodna zona, kratki dokumentarni film
05.15 – Idemo na sjever
06.00 – Ljubav nema cijene, serija

07.30 – TV vodič, turistička središta Hrvatske
07.45 – TV raspored
07.50 – TV kalendar
08.00 – Teletubbies, lutkarska serija
08.25 – Ružno pače, crtana serija
08.50 – Žutokljunac
09.45 – Pleme 5., serija
10.35 – Lovci na dinosaure, kanadski film za djecu
12.05 – Hit ljeta
12.35 – Seaquest, serija
13.20 – Ciklus Columbo: Ubojstvo u Malibuu, američki film
14.55 – Vijesti za gluhe
15.05 – Harry i Hendersoni 2., humoristična serija
15.35 – Mafijaš, serija
16.20 – Život s Bonnie, humoristična serija
16.40 – Obiteljske nevolje, humoristična serija
17.05 – Špijunke, serija
17.50 – Špijunke, serija
18.35 – TV raspored
18.40 – Vijesti iz kulture
18.50 – Nitko nije savršen, humoristična serija
19.15 – Zvezdane staze: Enterprise 4., serija
20.00 – Večeras...
20.05 – James Bond: Goldfinger, britanski film
21.55 – Bez traga 2., serija
22.40 – Mučke 6., humoristična serija
23.30 – Promet danas
23.35 – Walker – teksaški rendžer 6., serija
00.20 – CIA, serija
01.00 – Cirkus, serija
01.55 – U uredu 2., humoristična serija
02.25 – Pregled programa za utorak

06.55 – TV prodaja
07.10 – Šaljivi kućni video
07.35 – Red Carpet, zabavna emisija
08.30 – Jelena, serija
09.15 – Ciganke, serija
10.05 – Tv prodaja
10.15 – Nasljednica, serija
11.05 – Izlog strasti, serija
11.35 – TV prodaja
11.45 – Putovi ljubavi, serija
12.40 – Mesareva žena, igrani film
14.30 – Šaljivi kućni video
14.55 – TV prodaja
15.05 – Lude 70-e, serija
15.35 – Svi vole Raymonda, serija
16.00 – TV prodaja
16.05 – Ciganke, serija
17.00 – Vijesti

17.05 – Nasljednica, serija
18.00 – Jelena, serija
19.00 – 24 sata
19.25 – Sport
19.35 – Taxi free
20.00 – Laku noć, Hrvatska, crtana serija
20.10 – Bar – reality show
21.00 – Prvi u tjednu: Nemoguća misija, igrani film
23.00 – Drugo lice – Petar Vlahov show
00.00 – JAG, serija
00.55 – Bar – reality show
01.35 – Razarajući Harry, igrani film
03.15 – Dimni signali, igrani film
04.40 – Angel, serija
05.25 – Čarobnice, serija
06.15 – Britney Spears, dokumentarni film

06.15 – Dr. Stefan Frank, dramska serija (R)
07.05 – Luna– sirena s Kariba, telenovela (R)
07.50 – Simpsoni, humoristična animirana serija (R)
08.15 – Pod istim krovom, humoristična serija (R)
08.40 – Roseanne, humoristična serija (R)
09.05 – Bračne vode, humoristična serija (R)
09.30 – Dadija, humoristična serija (R)
10.00 – Sanja, talk show (R)
11.00 – Exkluziv, magazin (R)
11.30 – Zabranjena ljubav, sapunica (R)
11.55 – Big Brother (R)
12.55 – Ljubav jednog oca, telenovela
14.00 – Luna– sirena s Kariba, telenovela
14.50 – Dr. Stefan Frank, dramska serija
15.40 – Simpsoni, humoristična animirana serija
16.10 – Pod istim krovom, humoristična serija
16.35 – Roseanne, humoristična serija
17.00 – Bračne vode, humoristična serija
17.25 – Dadija, humoristična serija
17.55 – Sanja: One to rade muški, talk show
18.45 – Vijesti, informativna emisija
19.05 – Exploziv, magazin
19.45 – Zabranjena ljubav, sapunica
20.15 – Big Brother
21.15 – CSI: New York, kriminalistička serija
22.00 – Mambo italiano, igrani film, komedija
23.35 – Vijesti, informativna emisija
23.50 – Big Brother uživo iz kuće
00.00 – Kraj ljubavne priče, igrani film, ljubavna drama (R)
01.40 – Big Brother uživo iz kuće

UTORAK 20. 9. 2005.

HRT 1

06.45 – TV raspored
 06.50 – TV kalendar
 07.00 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.00 – Promet danas
 09.02 – Mali savjeti
 za poljoprivrednike
 09.05 – Čarolija 7., serija
 10.00 – Vijesti
 10.10 – Inspektor Rex 6., serija
 11.00 – Popularnoznanstvena
 serija
 11.55 – Burzovno izvješće
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – Bioproгноza
 12.16 – TV kalendar
 12.26 – Dietpharmova nagradna
 pitalica, PP
 12.30 – Ljubav nema cijene, serija
 13.20 – Kruške i jabuke –
 kuharski dvoboj
 13.55 – TV raspored
 14.00 – Vijesti
 14.10 – Obiteljska stvar,
 dramska serija
 14.45 – 100% ja: Lino Červar
 15.40 – TV raspored
 15.45 – Slobodna zona, kratki
 dokumentarni film
 16.00 – Hrvatska danas
 16.25 – Večernja škola –
 povratak upisanih
 17.00 – Himalaja s Michaelom
 Palinom, dokumentarna
 serija
 17.55 – Dietpharmova nagradna
 pitalica, PP
 18.00 – Gospođica Marple, serija
 18.50 – Promet danas
 18.55 – Bitange i princeze, serija
 19.25 – Večeras...
 19.30 – Dnevnik
 20.05 – Čarolija 7., serija
 21.00 – Fokus
 21.55 – Bioproгноza
 21.56 – Burzovno izvješće
 22.00 – Dnevnik
 22.10 – Vijesti iz kulture
 22.20 – Ljetni hit: True Crime,
 američki film
 00.30 – Seaquest, serija
 01.15 – Mučke 6.,
 humoristična serija
 02.05 – Walker –
 teksaški rendžer 6., serija
 02.50 – Gospođica Marple, serija
 03.45 – Stažist 2.,
 humoristična serija
 04.10 – 100% ja: Lino Červar
 05.05 – Fokus
 06.00 – Ljubav nema cijene, serija

HRT 2

07.30 – TV vodič,
 turistička središta Hrvatske
 07.45 – TV raspored
 07.50 – TV kalendar
 08.00 – Teletubbies,
 lutkarska serija
 08.25 – Obiteljski pas, crtana serija
 08.50 – Žutokljunac
 09.45 – Pleme 5., serija
 10.35 – The Missadventures of
 Amy Everheart,
 američki film za djecu
 12.05 – Hit ljeta
 12.35 – Seaquest, serija
 13.20 – James Bond: Goldfinger,
 britanski film
 15.05 – Vijesti za gluhe
 15.15 – Harry i Hendersoni 3.,
 humoristična serija
 15.40 – Mafijaš, serija
 16.25 – Život s Bonnie,
 humoristična serija
 16.45 – Obiteljske nevolje,
 humoristična serija
 17.10 – Špijunke, serija
 17.50 – Špijunke, serija
 18.35 – TV raspored
 18.40 – Vijesti iz kulture
 18.50 – Nitko nije savršen,
 humoristična serija
 19.15 – Zemlja 2., serija
 20.00 – Večeras...
 20.05 – James Bond: Operacija
 grom, britanski film
 22.15 – Stažist 2.,
 humoristična serija
 22.35 – Promet danas
 22.40 – Mučke 6.,
 humoristična serija
 23.35 – Walker –
 teksaški rendžer 6., serija
 00.20 – CIA, serija (12)
 01.05 – Cirkus, serija (12) (43'55«)
 01.50 – U uredu 2.,
 humoristična serija
 02.20 – Pregled programa
 za srijedu

nova

07.15 – TV prodaja
 07.35 – Ona ili on, kviz
 08.30 – Jelena, serija
 09.20 – Ciganke, serija
 10.10 – TV prodaja
 10.20 – Nasljednica, serija
 11.10 – Izlog strasti, serija
 11.40 – TV prodaja
 11.50 – Putovi ljubavi, serija
 12.45 – Luđaci, igrani film
 14.25 – Šaljivi kućni video
 14.55 – TV prodaja
 15.05 – Lude 70-e, serija
 15.35 – Svi vole Raymonda, serija
 16.00 – TV prodaja
 16.05 – Ciganke, serija
 17.00 – Vijesti
 17.05 – Nasljednica, serija
 18.00 – Jelena, serija

19.00 – 24 sata
 19.25 – Sport
 19.35 – Taxi free
 20.00 – Laku noć, Hrvatska,
 crtana serija
 20.10 – Bar – reality show
 21.00 – Naša mala klinika, serija
 22.00 – Tanka plava linija, serija
 22.30 – Medij, serija
 23.30 – Will i Grace, serija
 23.55 – JAG, serija
 00.50 – Bar – reality show
 01.30 – Moćna Afrodita, igrani film
 03.05 – Lijeni psi, igrani film
 04.30 – Buffy, ubojica vampira,
 serija
 05.15 – Angel, serija
 06.00 – Čarobnice, serija

RTL

05.30 – Dr. Stefan Frank,
 dramska serija (R)
 06.20 – Luna– sirena s Kariba,
 telenovela (R)
 07.05 – Ljubav jednog oca,
 telenovela (R)
 08.05 – Simpsoni, humoristična
 animirana serija (R)
 08.30 – Pod istim krovom,
 humoristična serija (R)
 09.00 – Roseanne,
 humoristična serija (R)
 09.25 – Bračne vode,
 humoristična serija (R)
 09.50 – Dadija,
 humoristična serija (R)
 10.15 – Sanja, talk show (R)
 11.05 – Eksploziv, magazin (R)
 11.45 – Zabranjena ljubav,
 sapunica (R)
 12.10 – Big Brother (R)
 13.05 – Ljubav jednog oca,
 telenovela
 14.00 – Luna– sirena s Kariba,
 telenovela
 14.50 – Dr. Stefan Frank,
 dramska serija
 15.45 – Simpsoni, humoristična
 animirana serija
 16.10 – Pod istim krovom,
 humoristična serija
 16.35 – Roseanne,
 humoristična serija
 17.00 – Bračne vode,
 humoristična serija
 17.25 – Dadija, humoristična serija
 17.55 – Sanja: Ja sam totalno
 drukčiji od drugih, talk show
 18.45 – Vijesti,
 informativna emisija
 19.05 – Eksploziv, magazin
 19.45 – Zabranjena ljubav,
 sapunica
 20.15 – Big Brother
 21.30 – Granica, igrani film,
 kriminalistička drama
 22.55 – Cobra 11,
 kriminalistička serija
 23.50 – Vijesti,
 informativna emisija
 00.00 – Big Brother uživo iz kuće
 00.15 – CSI: New York,
 kriminalistička serija (R)
 01.00 – Mambo italiano,
 igrani film, komedija (R)
 02.45 – Big Brother uživo iz kuće

SRIJEDA

HRT 1

06.45 – TV raspored
 06.50 – TV kalendar
 07.00 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.00 – Promet danas
 09.05 – Čarolija 7., serija
 10.00 – Vijesti
 10.10 – Inspektor Rex 6., serija
 11.00 – Popularnoznanstvena serija
 11.55 – Burzovno izvješće
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – Bioproгноza
 12.16 – TV kalendar
 12.26 – Dietpharmova nagradna
 pitalica, PP
 12.30 – Ljubav nema cijene, serija
 13.20 – Kruške i jabuke –
 kuharski dvoboj
 13.55 – TV raspored
 14.00 – Vijesti
 14.10 – Obiteljska stvar,
 dramska serija
 14.40 – 100% ja: Tereza Kesovija
 15.35 – TV raspored
 15.40 – Slobodna zona, kratki
 dokumentarni film
 16.00 – Hrvatska danas
 16.25 – Hrvatska kulturna baština:
 Put kamena
 16.55 – Opatija:
 Hrvatski turistički forum
 17.45 – Zepterov savjetnik
 17.50 – Gospođica Marple, serija
 18.40 – Promet danas
 18.45 – Bitange i princeze, serija
 19.15 – LOTO 7/39
 19.20 – Večeras...
 19.30 – Dnevnik
 20.05 – Čarolija 7., serija
 21.00 – Opatija: Dodjela nagrada
 Turistički cvijet, pr.
 22.30 – Bioproгноza
 22.31 – Burzovno izvješće
 22.35 – Dnevnik
 22.45 – Vijesti iz kulture
 22.55 – Ljetni hit: Scrolomke,
 američki film
 00.55 – Kulturni info
 01.00 – Seaquest, serija
 01.45 – Mučke: Izlet – special,
 humoristična serija
 03.10 – Walker –
 teksaški rendžer 6., serija
 03.55 – Gospođica Marple, serija
 04.45 – Nitko nije savršen,
 humoristična serija
 05.10 – Harry i Hendersoni 3.,
 humoristična serija
 05.30 – Hit ljeta
 06.00 – Ljubav nema cijene, serija

HRT 2

07.30 – TV vodič,
 turistička središta Hrvatske

SRIJEDA 21. 9. 2005.

07.45 – TV raspored
 07.50 – TV kalendar
 08.00 – Teletubbies, lutkarska serija
 08.25 – Dennis, crtana serija
 08.50 – Žutokljunac
 09.40 – Pleme 5., serija
 10.30 – Sjednica Hrvatskog sabora, prijenos
 13.30 – TV raspored
 13.35 – Hit ljeta
 14.05 – Seaquest, serija
 14.50 – Vijesti za gluhe
 15.00 – Harry i Hendersoni 3., humoristična serija
 15.30 – Mafijaš, serija
 16.15 – Život s Bonnie, humoristična serija
 16.35 – Obiteljske nevolje, humoristična serija
 17.05 – Špijunke, serija
 17.50 – Špijunke, serija
 18.35 – TV raspored
 18.40 – Vijesti iz kulture
 18.50 – Nitko nije savršen, humoristična serija
 19.15 – Zemlja 2., serija
 20.00 – Večeras...
 20.05 – James Bond: Samo dvaput se živi, britanski film
 22.00 – Mučke: Izlet – special
 23.25 – Promet danas
 23.30 – Walker – teksaški rendžer 6., serija
 00.15 – CIA, serija
 01.00 – Cirkus, serija
 01.50 – U uredu 2., humoristična serija
 02.20 – Pregled programa za četvrtak

06.45 – TV prodaja
 07.00 – Šaljivi kućni video
 07.30 – Naša mala klinika, serija
 08.20 – Jelena, serija
 09.10 – Ciganke, serija
 10.00 – TV prodaja
 10.15 – Nasljednica, serija
 11.05 – Izlog strasti, serija
 11.35 – TV prodaja
 11.45 – Putovi ljubavi, serija
 12.40 – Marvinova soba, igrani film
 14.25 – Šaljivi kućni video
 14.55 – TV prodaja
 15.05 – Lude 70-e, serija
 15.35 – Svi vole Raymonda, serija
 16.00 – TV prodaja
 16.05 – Ciganke, serija
 17.00 – Vijesti
 17.05 – Nasljednica, serija
 18.00 – Jelena, serija
 19.00 – 24 sata
 19.25 – Sport
 19.35 – Taxi free
 20.00 – Laku noć, Hrvatska, crtana serija
 20.10 – Bar – reality show

21.00 – U sridu, talk show
 22.00 – Dame biraju, igrani film
 23.35 – JAG, serija
 00.25 – Bar – reality show
 01.10 – Superstar, igrani film
 03.05 – Obljetnica, igrani film
 04.35 – Angel, serija
 05.20 – Čarobnice, serija

05.30 – Dr. Stefan Frank, dramska serija (R)
 06.20 – Luna – sirena s Kariba, telenovela (R)
 07.10 – Ljubav jednog oca, telenovela (R)
 07.55 – Simpsoni, humoristična animirana serija (R)
 08.20 – Pod istim krovom, humoristična serija (R)
 08.45 – Roseanne, humoristična serija (R)
 09.10 – Bračne vode, humoristična serija (R)
 09.40 – Dadilja, humoristična serija (R)
 10.00 – Sanja, talk show (R)
 10.50 – Eksploziv, magazin (R)
 11.30 – Zabranjena ljubav, sapunica (R)
 11.55 – Big Brother (R)
 13.05 – Ljubav jednog oca, telenovela
 13.55 – Luna – sirena s Kariba, telenovela
 14.45 – Dr. Stefan Frank, dramska serija
 15.40 – Simpsoni, humoristična animirana serija
 16.05 – Pod istim krovom, humoristična serija
 16.35 – Roseanne, humoristična serija
 17.00 – Bračne vode, humoristična serija
 17.25 – Dadilja, humoristična serija
 17.55 – Sanja: Ja imam šesto čulo!, talk show
 18.45 – Vijesti, informativna emisija
 19.05 – Eksploziv, magazin
 19.45 – Zabranjena ljubav, sapunica
 20.15 – Big Brother
 21.15 – Zaboravljeni slučaj, kriminalistička serija
 22.05 – Klaun, kriminalistička serija
 22.55 – Cobra 11, kriminalistička serija
 23.50 – Vijesti, informativna emisija
 00.05 – Big Brother uživo iz kuće
 00.20 – Auto motor i sport tv, magazin (R)
 00.50 – Granica, igrani film, kriminalistička drama (R)
 02.20 – Cobra 11, kriminalistička serija (R)
 03.10 – Big Brother uživo iz kuće

ČETVRTAK

06.45 – TV raspored
 06.50 – TV kalendar
 07.00 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.00 – Promet danas
 09.05 – Čarolija 7., serija
 10.00 – Vijesti
 10.10 – Inspektor Rex 6., serija
 11.00 – Popularnoznanstvena serija
 11.55 – Burzovno izvješće
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – Bioproгноza
 12.16 – TV kalendar
 12.26 – Dietpharmova nagradna pitalica, PP
 12.30 – Ljubav nema cijene, serija
 13.20 – Kruške i jabuke – kuharski dvoboj
 13.55 – TV raspored
 14.00 – Vijesti
 14.05 – James Bond: Samo dvaput se živi, britanski film
 16.00 – Hrvatska danas
 16.25 – Hrvatska kulturna baština: Industrijska arhitektura Rijeke
 17.00 – Strani dokumentarni film
 17.50 – TV raspored
 17.55 – Dietpharmova nagradna pitalica, PP
 18.00 – Gospođica Marple, serija
 18.50 – Promet danas
 18.55 – Bitange i princeze, serija
 19.25 – Večeras...
 19.30 – Dnevnik
 20.05 – Čarolija 7., serija
 21.00 – Kratki susreti
 21.45 – Bioproгноza
 21.46 – Burzovno izvješće
 21.50 – Dnevnik
 22.00 – Vijesti iz kulture
 22.10 – Ljetni hit: The Package, američki film
 23.55 – Seaquest, serija
 00.40 – Mučke – special, humoristična serija
 01.50 – Walker – teksaški rendžer 6., serija
 02.35 – Gospođica Marple, serija
 03.30 – Nitko nije savršen, humoristična serija
 03.55 – Harry i Hendersoni 3., humoristična serija
 04.15 – Kruške i jabuke – kuharski dvoboj
 04.45 – Hit ljeta
 05.15 – Kratki susreti
 06.00 – Ljubav nema cijene, serija

07.30 – TV vodič, turistička središta Hrvatske

07.45 – TV raspored
 07.50 – TV kalendar
 08.00 – Teletubbies, lutkarska serija
 08.25 – Ružno pače, crtana serija
 08.50 – Žutokljunac
 09.40 – Pleme 5., serija
 10.30 – Sjednica Hrvatskog sabora, prijenos
 13.30 – TV raspored
 13.35 – Hit ljeta
 14.05 – Seaquest, serija
 14.50 – Vijesti za gluhe
 15.00 – Harry i Hendersoni 3., humoristična serija
 15.30 – Mafijaš, serija
 16.15 – Život s Bonnie, humoristična serija
 16.35 – Obiteljske nevolje, humoristična serija
 17.00 – Špijunke, serija
 17.45 – Špijunke, serija
 18.30 – TV raspored
 18.35 – Vijesti iz kulture
 18.45 – Nitko nije savršen, humoristična serija
 19.15 – Zemlja 2., serija
 20.00 – Večeras...
 20.05 – James Bond: U službi njezinog veličanstva, britanski film
 22.25 – Mučke: Rodney, vrati se – special
 23.35 – Promet danas
 23.40 – Walker – teksaški rendžer 6., serija
 00.25 – CIA, serija
 01.10 – Cirkus, serija
 02.05 – U uredu 2., humoristična serija
 02.35 – Pregled programa za petak

06.05 – Glazba
 06.20 – Futurama, serija
 06.40 – TV prodaja
 06.55 – Šaljivi kućni video
 07.20 – U sridu, talk show
 08.30 – Jelena, serija
 09.20 – Ciganke, serija
 10.10 – Tv prodaja
 10.25 – Nasljednica, serija
 11.15 – Izlog strasti, serija
 11.45 – Tv prodaja
 11.55 – Putovi ljubavi, serija
 12.50 – Posao za stranca, igrani film
 14.25 – Šaljivi kućni video
 14.55 – TV Prodaja
 15.05 – Lude 70-e, serija
 15.35 – Svi vole Raymonda, serija
 16.00 – TV prodaja
 16.05 – Ciganke, serija
 17.00 – Vijesti
 17.05 – Nasljednica, serija

22. 9. 2005.

18.00 – Jelena, serija
 19.00 – 24 sata
 19.25 – Sport
 19.35 – Taxi free
 20.00 – Laku noć, Hrvatska, crtana serija
 20.10 – Bar – reality show
 21.00 – Bumerang, serija
 21.55 – Navy CIS, serija
 22.45 – Medicinska istraga, serija
 23.35 – JAG, serija
 00.30 – Bar – reality show
 01.10 – Divlji Blues, igrani film
 03.00 – Usluga za ubojstvo, igrani film
 04.35 – Angel, serija
 05.20 – Čarobnice, serija

05.40 – Dr. Stefan Frank, dramska serija (R)
 06.30 – Luna– sirena s Kariba, telenovela (R)
 07.15 – Ljubav jednog oca, telenovela (R)
 08.05 – Simpsoni, humoristična animirana serija (R)
 08.30 – Pod istim krovom, humoristična serija (R)
 08.55 – Roseanne, humoristična serija (R)
 09.20 – Bračne vode, humoristična serija (R)
 09.45 – Dadija, humoristična serija (R)
 10.10 – Sanja, talk show (R)
 11.00 – Eksploziv, magazin (R)
 11.40 – Zabranjena ljubav, sapunica (R)
 12.05 – Big Brother (R)
 13.05 – Ljubav jednog oca, telenovela
 13.55 – Luna– sirena s Kariba, telenovela
 14.45 – Dr. Stefan Frank, dramska serija
 15.40 – Simpsoni, humoristična animirana serija
 16.05 – Pod istim krovom, humoristična serija
 16.35 – Roseanne, humoristična serija
 17.00 – Bračne vode, humoristična serija
 17.25 – Dadija, humoristična serija
 17.55 – Sanja: Ludnica ili džungla? Gdje je bolji provod?, talk show
 18.45 – Vijesti, informativna emisija
 19.05 – Eksploziv, magazin
 19.45 – Zabranjena ljubav, sapunica
 20.15 – Big Brother
 21.15 – Operacija Pandora, igrani film, akcijski triler
 22.45 – Cobra 11, kriminalistička serija
 23.40 – Vijesti, informativna emisija
 23.55 – Big Brother uživo iz kuće
 00.10 – Zaboravljeni slučaj, kriminalistička serija (R)
 01.00 – Klaun, kriminalistička serija (R)
 01.50 – Cobra 11, kriminalistička serija (R)
 02.45 – Big Brother uživo iz kuće

TV TJEDNIK NA YU ECO

Emisija na hrvatskom jeziku TV tjednik emitirat će se 16. rujna u uobičajenom terminu od 20 sati na programu YU ECO televizije, a u ovoj emisiji možete pogledati dio programa Tamburaškog ansambla »Ravnica« s koncerta održanog 11. rujna u Velikoj vijećnici Gradske kuće. Repriza ove emisije je u subotu 17. rujna u 15 sati.

FILM TJEDNA

Istiniti zločin

američki film

(TRUE CRIME, 1999.)

HRT 1, 20.9.2005. 22.20

Kriminalistička drama. Steve Everett (C. Eastwood), novinar Oakland Tribunea, poznat je po tome što stalno izaziva nevolje ili bar na njih nailazi. Na putu je da dokraja izgubi i poštovanje okoline, ali i samopoštovanje. Urednici ga ne vole, uglavnom zato što obično spava s njihovim ženama, a takav je slučaj i sa sadašnjim šefom, Bobom Findleyjem (D. Leary). U Everetta još jedini vjeruje njegov glavni urednik Alan Mann (J. Woods). Stjecajem okolnosti preuzima zadatak da intervjuira Franka Beachuma (I. Washington), čovjeka osuđen zbog ubojstva trudne žene, nad kojim u ponoć treba biti izvršena smrtna kazna. No, Everett je reporter od formata i ne mogu mu promaknuti sumnjive okolnosti cijelog slučaja: otkriva da je glavni svjedok dao lažni iskaz i vjeruje da je Beachum nevin. Ostaje mu samo dvanaest sati da dokaže njegovu nevinost. Findley unaprijed likuje, vjerujući da Everett neće uspjeti dokazati svoju teoriju, a u tom slučaju njegova novinarska karijera bit će zapečaćena...

Film »Istiniti zločini« potvrđuje C. Eastwooda kao izvršnog redatelja, a tumačeći lik novinara i čovjeka s nepopravljivim darom da si uništi i osobni i profesionalni život dao je jednu od svojih najboljih i najzabavnijih uloga. Ako se netko i zapitao je li Eastwood prestar za ulogu čovjeka koji osvaja ljepotice poput Mary McCormack i Lucy Liu, tog se pitanja sigurno nije ni sjetio nakon gledanja filma, a to najbolje govori ne samo o Eastwoodovim glumačkim sposobnostima nego i još uvijek jednako snažnom magnetizmu kojim zrači s filmskog platna. Radnja filma prati uobičajeni ritam dana u životu jednog novinara: na početku dana čini mu se da vremena ima na pretek, za ispijanje kave i beskrajna telefoniranja, sve dok se ne približi neizbježni deadline, rok za predaju gotovog teksta. Kad dobije zadatak, on mu se isprva čini jednostavnim i rutinskim, a zatim, malo pomalo, postaje sve složeniji, sve dok ne postane najvažnija priča na svijetu. Tek tad njegov um počinje raditi punim kapacitetom, a novinarski nerv u punoj je pripravnosti. Kako vrijeme odmiče i rok se približava, tempo je sve brži i brži, a junak sve više ono što u stvari i jest, samo je to gotovo zaboravio biti. Uz Everettov odnos prema šefovima i ženama koje susreće, psihološki je najzanimljiviji odnos između njega i osuđenika: Beachum je kršćanin i obiteljski čovjek, ima sve ono što Everettu nedostaje – osim što, za razliku od Everetta, neće dočekati zoru. Everett sebi upravo to postavlja u zadatak: spasiti nevino osuđenoga. »Posrnulog heroja« čekat će sati napete borbe u kojoj će osjećati teret poroka i slabosti koje je nakupio u vlastitom životu: pića, žena, zanemarene obitelji. Film je snimljen prema bestseleru Andrewa Klavana. Zanimljivo je spomenuti da Everettovu kćer igra Eastwoodova prava kći Francesca Fisher-Eastwood, koja je bila nominirana za Young Artist Award.

Uloge: Clint Eastwood, Isaiah Washington, Lisa Gay Hamilton, James Woods, Denis Leary, Bernard Hill, Michael McKean, Mary McCormack
 Redatelj: Clint Eastwood

I te kako ima Hrvata u baletskoj školi

Povodom teksta gospodične Dragane Popov u »Hrvatskoj riječi«, objavljenog 9. rujna ove godine, pod naslovom »Tendencija ista za sve«, između ostalog stoji: »Osnovnim muzičkim obrazovanjem i odgojem obuhvaćeno je 93 Hrvata, dok nema niti jednog Hrvata u osnovnoj baletskoj školi.«

Ne bih dao značaja ovoj konstataciji da moja unuka Ana Maria Žunar, Hrvatica, učenica IV. razreda osnovne baletske škole »Raičević« u Subotici nije osvojila II. mjesto na 49. republičkom Festivalu muzičkih i baletskih škola u Lazarevcu, održanom u svibnju 2005. godine. Također, učenica III. razreda osnovne baletske škole »Raičević« je i njena sestra Lucia Žunar. Prema tome, ne samo da ima Hrvata učenika baletske osnovne škole, nego je Ana Maria i najbolja u Vojvodini, a druga u Srbiji za 2005. godinu. Škola »Raičević« radi po nastavnom planu čuvene ruske škole klasičnog baleta »Agripina Vaganova«, priznatom od strane nadležnog ministarstva.

Lajčo Skenderović
Mažuranićeva 5, Subotica

Reagirajte na članak »Još ne koristimo sva svoja prava« u Hrvatskoj riječi broj 133 od 26. kolovoza 2005.

Bježanje od problema

Matica hrvatska u Subotici obnavlja svoj rad 1995. godine. Na skupštini Matice hrvatske održanoj prošle godine izabran je novi predsjednik. U intervjuu koji je dao »Hrvatskoj riječi« ima mnogo netočnosti. Točno je da je časopis, »Klasje naših ravni« ozbiljno dostignuće ogranka, ali je isto tako točno da su na sjednici Upravnog odbora Matice hrvatske u Subotici bile teme: uređivanje časopisa, cijena koštanja časopisa, broj stvarno tiskanih

primjeraka, visina honorara za objavljene tekstove, visina sredstava primljena od središnjice u Zagrebu za časopis, »Klasje naših ravni«.

Sjednica je s ovim temama bila održana prije pola godine. Nakon kvalitetne rasprave predsjednik umjesto odgovora na postavljena pitanja bježi sa sjednice koju je sazvao. Da rad ogranka ne bi bio blokiran dopredsjednica saziva više sjednica Upravnog odbora na kojima se predsjednik nije pojavio. Predsjednik koji ne uočava razliku između svoje imovine i institucije kojoj je na čelu ne može dati ovakav intervju. Blokirati rad ogranka iz osobnih ili možda financijskih interesa je nedopustivo. Predsjednik svjesno krši Statut ogranka i suprotno odluci Upravnog odbora ogranka u dvobroju, »Klasja naših ravni« 1-2 2004. godine mijenja uredništvo časopisa. Uzima sebi pravo, mimo Statuta, da imenuje članove uređivačkog odbora. Na isti način u istom broju mijenja adresu ogranka Matice hrvatske u Subotici tako što istu seli u prostorije DSHV-a, što ne odgovara istini. Guranje glave u pijesak ili bježanje od problema isti neće riješiti. Predsjedniče sazovite sjednicu Upravnog odbora ili se odazovite kada to učini dopredsjednica i poduzmite odgovornost koju ste prihvatili ili...

Visoko moralni ljudi, karakterni koji imaju viziju i energiju da vuku naprijed, logično je da su visoko rangirani u HNV-u, DSHV-u, Hrvatskoj riječi, Matici hrvatskoj...

Mišljenje da mladi Hrvati, »bježe« od politike zato što su nesigurni i karijeristi po momem je mišljenju netočno i uvredljivo. Mladi ljudi ne prihvaćaju političke diktatore (Titove sekretare) da u njihovo ime odlučuju i zlorabe njihove glasove.

Na osnovi Zakona o tisku molim Vas da ovo reagiranje objavite i ispravite netočne navode.

Josip Ivanković, član Upravnog odbora
Matice hrvatske u Subotici
»Bereški tamburaši«

se nisu raspali!

Nakon informacije objavljene u jednom od prethodnih brojeva »Hrvatske riječi«, a u kojoj se kaže kako su poznati tamburaški sastav iz Bačkog Brega – »Bereški tamburaši« – raspao, tu je vijest demantirao član te skupine, ujedno i suradnik »Hrvatske riječi« i »Hrcka« Zlatko Gorjanac.

»'Bereški tamburaši' se nisu raspali i ne znam od kuda takva informacija«, kaže Zlatko Gorjanac. »Sviramo i dalje normalno, imali smo nedavno nastup u Mađarskoj, kao što imamo i planove za budućnost. Nema niti govora o raspadu 'Bereških tamburaša'.

H. R.

SUBOTICA-TRANS obavještava cijenjene putnike na međunarodnoj autobusnoj liniji, Subotica - Zagreb, važe cijene prijevoza s nizom pogodnosti:

- djeca do 6 godina voze se besplatno
- djeca od 6 do 12 godina imaju popust 50% (cijena povratne karte iznosi 1.743 din.)
- studenti uz prikaz indeksa uživaju popust od 30% (povratna karta je 2.450 din., a u jednom pravcu 1.375 din.)
- osobe starije od 60 godina imaju popust od 30%

POPUSTI VAŽE ISKLJUČIVO ZA DIREKTNU LINIJU OD SUBOTICE DO ZAGREBA U OBA PRAVCA I VAŽE 30 DANA.

VAŠ SUBOTICA-TRANS

agria

AGRIA D.O.O. SUBOTICA
PROIZVODNJA SIJAČICA I
REZERVNIH DIJELOVA
SUBOTICA, BARANJSKA 23
tel. i fax: 024-561-553
e-mail: agria@suonline.net

**Zlatna medalja
za kvalitetu 2005.**

TippNet

Pravi izbor

www.tippnet.co.yu Tel.: 555-765 E-mail: support@tippnet.co.yu

Vladimir Finkler

Zlatni dani

Boža Vuković

Ivan Huzjak

ŠTO GLEDATI

4

GLAZBENE LATICE

Učbenik glazbene kulture za 4. razred osnovne škole

sk školska knjiga

NAŠ SVIJET

Ivan De Zan
Ivo Nešajmić
Božena Vranješ-Šoljan

Učbenik prirode i društva
za četvrti razred osnovne škole

sk školska knjiga